

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De oratore

Cicero, Marcus Tullius

[Nürnberg], 26. März 1497

[Liber tertius]

[urn:nbn:de:bsz:31-324199](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324199)

quidē senatus cōsiliū ita lebefactū est vt nec ad rempu. defendēda sufficeret. Vocātur. i. uocatione Drusi. Incuriā venit: hystoria ita se habet. Drusus. tri. plā. se veluti patronū senatus fecerat: nā equites cum tm̄ valeret opibus vt interceptis vectigalibus rempu. vsurparēt: quū iudicia ad se transfulissent pariter opibus armis dignitate. Seruilius cepio eq̄tātū: Drusus tri. plā. plābē sibi asseruere. Sed prior cepio in senatū impetū fecit & ibi duos reos habitos Scaurū: & Philippū nobilitatis principes insectatus est. Drusus senatū defenderet: gracchanis legibus sibi plebē cōciliauit & ad spē ciuitatis erexit q̄bus pollicētus est: si senatū ptes defenderet paulopost quis Ro. futuros deide quū philip. grauit̄ inuectus esset in senatu: tādē eo v̄t p̄gressus vt diceret sibi opus esse alio senatu: qui reipu. melius cōsuleret: quod quū audisset Drusus: senatū cōuocauit & rettulit de insectatiōe: & iniuria quam Philippus fecerat cōtra senatū vbi Crassus de diuinit̄ orōnē habuisset: grauit̄ incitās senatores aduersus Philip. ob inurias q̄bus ab eo affecti fuerant. Et quū sibi inges exorta esset altercatio inf̄ Crassum & Philippū: iussit philippū e domo crassi afferri pignora. Crassus ait se pignoribus deterreri nō posse: quin diceret quæ utilia essent reipu. qn̄ etiā se nō ante tacitū: q̄ spūs deficeret. Quæstus: q̄ in cōtione sectat̄ esset senatū. De philippo: q̄ inuectus erat in senatū. In eū tādē grauit̄ inuectus. i. grauit̄ insectat̄ esset senatū i cōtione. Hic vt sæpe: & crassus quū hanc senatus insectatiōe a consule factā molestissime ferret: orōnem diuinitus habuisse ferūt de iniuria qua senatus affectus fuisset: & hac agitatōe metis adeo cōcussus est: vt quū se domum r̄cepiisset febrib̄ laborare cœpit nec postea cōualuerit. Sapiētissimos: q̄ recte de eloquētia crassi iudicare poterāt. Cōsensu om̄: q̄ ita esse oēs fatebant̄. Sic esse t̄m iudicatū: sensus est: q̄ hoc ei sp̄ cōtigisset: vt in aliis orōnib̄ alios superuerit: in hac t̄m seipm̄ vicisse oēs iudicat. Illo aut̄ die: quo in senatū sniam dixit aduersus cōsulē P̄philippū seipm̄ etiā vicissit̄ Deplorauit em̄ casum: & ita apices & fastigia quæ dā orōnis crassi Cicero breuiter libat. Orbitatē. Hem quo redact̄ est senatus vt nec cōsulis quidē patronium habeat. Patronus. i. defensor dignitatis. Nefario. i. seclerato & impio. Prædone. i. qui senatū defensor esse deberet: nūc q̄si p̄do ip̄s est. Neq̄ vero: & quid mirū inquit si ille senatus cōsiliū repudiaret: & ad id r̄ndet: q̄ dixerat in senatu philippus: Alio sibi senatu opus esse q̄n̄ senatus ille nihil posset

Rempu. p̄stigasset: Affecisset: p̄didisset suis cōsiliis rempu. videlicet alienādo equestre ordinē a senatorio: cui ip̄se fauerat. Repudiaret: recularēt: q̄ diceret: nō sibi sufficere ad rempu. ex dignitate a ministranda. Hic: p̄ tunc: Philippus vbi vidit in senatu liberius cōtra se dicit̄ crassum q̄ ip̄se disertus esset: & magni animi nō tulit: sed cōtinuo iussit pignora ex adibus crassi adducta bastæ subiici & venundari: q̄ auideret bic in maiestātē po. ro. inuehi: & tum crassus nō cōmotus hac de re p̄ficit orōnē suā disertissimē inceptam. Admouit̄ et faces. i. orōnis suæ verba simulantia quas dā q̄si faces. Ablatis. i. ex adibus crassi: q̄ ex adibus crassi pignora efferri iusserat. In ip̄so loco. i. in curia desisteret. Efferebant̄ p̄dicabant̄. Quū illū cōsulē: meminisset q̄d sup̄ius dixerat: opus eē alio senatu. Cui senator Lyctorē etiā misit in crassum: vt eū in carcerē mitteret. Tum ille: nō est mihi consul Philippus: quum nec ego ip̄si senator sum. An tu: tu quū existimes totius senatus auctoritatē: tibi quasi obpignoratam teneri: credis me pignoribus terreri: quæ tu e domo mea efferri: iussisti: meq̄ tibi. obnoxiiū esse? Pro pignore. i. loco pignoris. Concideris: sustuleris: quū tu totius senatus auctoritatē deleueris. Concideris iustuleris: eo q̄ eis segnitie exprobaueris. Conscidēda: abscondēda. Hæc ibi est: oñdebant linguā dicens. Nec li etiā linguam hanc abscederis: poteris me deterrere: quo minus tuā hanc indignitatē persequar. Euulsa: nō

qui hoc & superiore libro continet̄. Vt em̄ romā rediit: extremo scænicor̄ ludor̄ die vehementer cōmotus. ea oratione q̄ ferebat̄ habita esse in cōtione a Philippo: quē dixisse constabat: vidēdu, sibi eē aliud cōsiliū: illo senatu se rēpublicā regere nō posse: mane idibus septēbris: & ille & senatus frequens vocatu Drusi in curiā venit. Ibi quū drusus multa de Philippo quæstus eēt: rettulit ad senatū de illo ip̄so: q̄ in eum ordinē consul tādē grauit̄ in concione esset inuectus. Hic vt sæpe iter boies sapiētissimos cōstare vidi: quāq̄ hoc Crasso quū aliquid accuratū dixisset: semp̄ fere contigisset vt nunq̄ dixisse melius putaret̄: t̄m oim̄ cōsensu sic esse tū iudicatū audiui: cæteros a Crasso semp̄ omnes illo autē die: etiā ipsum a se separatū Deplorauit em̄ casum atq̄ orbitatē senatus cui ordinis a consule: qui quasi patronus bonus: aut tutor fidelis esse deberet: tanq̄ ab aliquo nefario prædone diriperet̄ patrimoniū dignitatis. Neq̄ vero inquit esse mirandū: si quū suis cōsiliis rēpublicā p̄stigasset cōsiliū senatū rēpublicæ repudiaret. Hic quū b̄mōi: & vehemētī & disertō: & in primis forti ad resistendū philippo q̄si quas dā verborū faces admouisset: non tulit ille & grauit̄ exarsit pignoribusq̄ ablatiis: crassum instituit cohercere quo quidē ip̄so in loco multa a Crasso

foli incisa: sed etiā radicatus euulsa. Per multa: pgit quaedam quasi argumēta illius orōnis pcurrere: q̄
 b̄ i s nunc aduersus philippum vsus fuerat: nunc in comendatione senatus. Et. b. d. vt ostēdat hanc agi
 rationē animi fuisse cām doloris excitati: a quo crassus oppressus est. Contentōe. i. intentōe. Ingeniū
 is arguēdo. Animi indignādo. Vitiū. i. agēdo & p̄nūciādo: nam hęc oīa totū crassi corpus agitabāt.
 Secutus: q̄a senatus in eam sniam decretū fecit. i. senatū nunq̄ defuisse nec defuturū esse po. ro. & reip.
 Satisfieret: vt morē gereret senatus po. ro. Affuisse: q̄a nō satis est amicū mibi nō deesse: nisi etiā adlit

diuinitus dicta efferebātur quū sibi illuz consulē
 esse negaret: cui etiā senator ipse non esset. An tu
 quū oēm auctoritatē vniuersi ordinis p̄ pignore
 putaris eāq̄ i conspectu po. ro. cōcideris: me bis
 existimas pignoribus posse terreri: non tibi illa
 sunt concidēda. si. L. Crassuz vix cohercere. Hęc
 tibi est excidenda lingua q̄ vel euulsa spiritu ipso
 libidinē tuā libertas mea refutabit. Per multa tū
 vebementissima cōcitatione animi ingenii: viriū:
 ab eo dicta esse constabat sententiāq̄ eā: quā sena
 tus frequēs secutus ē ornatissimis & grauissimis
 verbis: vt po. ro. satisfieret nūq̄ senatus neq̄ con
 silium reipu. neq̄ fidem defuisse ab eo dictam: &
 eundē id quod in auctoritatibus p̄scriptis extat:
 scribendo affuisse. Illa tanq̄ cigneā fuit diuini bo
 minis vox: & oratio. quā quali expectātes. post
 eius interitū veniebamus in curiā vt vestigium il
 lud ipm in quo ipse postremo institisset contuere
 mur. Nāq̄ tū latus eius doluisse: & sudorēq̄ mul
 tū consecutū esse audiebamus: ex quo quū corru
 isset cū febrī domū rediit dieq̄ septio lateris dolo
 re cōsuptus est. O fallacē boim spem fragilēq̄ for
 tunā: & inanes nostras contentiones. q̄ medio in
 spatio saepe frāgunē & corruunt: aut ante in ipso
 cursu obruunt. q̄ portū cōspicere potuerūt. Nā
 quādiu Crassi fuit ambitionis labore vita distra
 cta tādiu priuatis magis officiis & ingenii laude
 floruit quā fructu amplitudinis aut reipublice di
 gnitate. Qui aut̄ annus ei primus ab honoz per
 functione aditum omniuz concessū ad summam
 auctoritatē dabat: is eius oēm spem atq̄ oīa vitæ
 consilia morte peruertit. Fuit hoc luctuosuz suis.

de: quū priuatorū causas defenderet. Quā fructu: q̄a laborū suorū nondā fructus cape potuerat. Qui
 aut̄ annus ei primus: postq̄ & cōsul & censor fuerat: & bis magistratibus cū summa auctoritatibus p̄u
 ctus esset: vt magna illius in ciuitate incipet eē auctoritas: nō potuit fructū eius p̄ape. Spem. i. tranquill
 tatis & auctoritatis. Luctuosum: qui luxerūt amissum sue familie decus. Graue: molestū nobis oibus
 qui iocūdissima eius cōsuetudine fruebamur. Sed ii tū: Recto ordine vt̄ Cice. in cōsolatōe funeris: pri
 mo quidē deplorauit casū: deinde rōes sensim subiūxit: q̄bus casū illū tā & si acerbissimū: tū equo aio se
 rendū eē cōfirmat. Deploratōe supius facta: nūc incipit mortē crassi rōnib⁹ euidētissimis atq̄ p̄abili
 bus cōsolari: q̄ videlicet eo tpe mortu⁹ fuerit vt multa picula subterfugisse videat: cū nullū deinde vitæ

Amic⁹ nō deest q̄n cōsilio me iuuat: s̄ ad
 ē tūc cū nō solū cōsilio sed etiā ope adiu
 uat. Scribēdo. i. dū scribūf auctoritates
 scut Lii⁹ in p̄ncipio ab vrbe cōdita dicit
 institutū fuisse: vt ppl's iuberet: & ppli ius
 sa senat⁹ auctoritas cōfirmaret. Illa tāq̄
 fuit cigneā: Incipit ad deploratōis sensim
 trālire ad deplorādū mortē crassi. For
 tasse defūt iuetōes ad deplorādū viri cla
 rissimi mortē: Nunc mibi venit in mētē
 deploratō Quintilliani: quā facit de filiū
 sui morte: quā quū lego ridiculum mibi
 nescio qd̄ legere videor. At vero Cicero
 nis nū nō ita: sed scita & elegās cōplora
 tio est. Dicit aut̄: vt cignus in occasu suo
 suauissime canit: sic suauissime Crassus
 orauit. Nam hoc cygni p̄priū est: vt in
 stante morte suauiorē cantum reddat q̄
 vnq̄ antea: ita dicit crassum moriturum
 orōne darioē habuisse. Expectantes
 crassū sicut p̄sueuerat oratuz. Postremū
 .i. vltimū aduerbialiter positū. Nāq̄ tū
 latus. i. in ea orādī agitātōe dolor ex la
 tere excitatus ē & corruit deinde subla
 tus domū allat⁹ est: nūq̄ postea cōualuit

Latus ei doluisse: q̄a inter orandū do
 lor a laterib⁹ excitat⁹ est agitātōe nimia:
 & p̄ nimio dolore totū corpus sudore p̄
 fulum. Corruisset. i. plapius cecidisset

Dolor: quē greci
 pellāt. O fallacē boim spem: incipit nūc
 deploratio ipsius: q̄ vim tantā habet vt
 legētes a lacrimis vix tempore possint
 Contentōes festinatōes: vt apud Vir.
 Contēdūt petere & libyvertunt ad bo
 ras. i. festinant. Festinam⁹ em̄ ad laudē &
 gloriā & opes & tū ad eas puenire non
 possum⁹. Medio in spatio: declarat: q̄a
 dixerat in ipso cursu. Contētōes. i. festi
 natōes. Obruunt translatio sumpta a
 nauis. Portū. i. finē. Nāq̄ diu pbat
 hoc crasso accidisse: quia hoc faciebat vt
 auctoritatē principis haberet: & quū fe
 re ad eā puenisset extinet⁹ est. Distracta
 videlicet in adolescētia: q̄a adolescentes
 sūt ambitōis & glorie studiosiores. Pri
 uatis magis. i. priuatorū boim: q̄a p̄stan
 dis officiis occupatus erat. Ingenii lau

in comiseratione referis iam arma deposuissent. Annius hac morā suspiciosam habens ingressus Antonii pectus gladio transfixit: & caput eius Mario detulit. quod illud in rostris iussit appendi. Imperatoris manibus quae sunt pecunia ex imperatorum spoliis redacta. Hospitis. scilicet Quintilii tarquentis: ad cuius fundum confugerat Iulius Caesar: quod illum aliquando perniciosissimi criminis defenderat: ere debet eum illi sibi gratiam relaturum. Sed hic eum perdidit: quem Marius iussit interfici vestalis aras complexum & in ipsis aris quasi victima mactari iussus est. Quo more: quo etiam Cn. carbonis morte doluisset. nedum

Qu. Metelli. Scim? enim carbonem immatissimum fuisse. nam articulatum cum occidit oculis auullis: & ita eum expirare coegit. Non vidit signant Cottam & Sulpitium tri. pla. Cotta & Sulpitius erant sed Cotta factio. C. Marii quae sequebatur primo tribunatu priuatus est deinde ciuitate eiectus est. Sulpitius quidem quum in agrum fugisset a seruo proditus est quem primum libertate donauit Sylla deinde manumissum de saxo tarpeio deiici iussit.

Dicant. id est obsequentes fecerant se. crasso eo quod eloquentiae studiosissimi erant ideo morigeros se reddiderunt crasso. Per inuidiam tribunatu quia praesentis marii sequebatur a factione Syllana priuatus: & ciuitate depulsus. Ab eo tempore quo coactus erat se magistratu abdicare. Sulpitius autem dixit superius eice. quem crassum habuit cotta tri. pla. primo tribunatu priuatus deinde in exilium pulsus: nunc vero de Sulpitio dicit: qui erat audacissimus praeter omnium spem. Legem tulit ut Mario mitibus idatis puincia decerneretur: quae Syllae decreta fuerat. Ex eo tempore populum in duas partes diuisus alii Marium alii Syllam fauore persequerentur. Senatus in Syllam procliuor erat. Sulpitius suam & totius nobilitatis dignitatem Mario gratificans cum sexcentis equitibus stipatus ibat: quasi satellitibus: & eos ante senatus appellabat id est contra senatum: qui cum armatus apparuisset consulibus. Qu. pompeium consulē e foro deiecit adolescentem vero filium eius apprehensum iugulauit. Sylla vero alter consul & ipse fugiens domo Marii: in qua forte iciderat ipso vero nesciente ut prohibent Mario libere

seruata neque vero non longe ab eo. C. Iulii caput hospitis betrusci scelere perditum: quum L. Iulii fratris capite iacuit: ut ille quod haec non vidit & vixisse cum reipublica pariter & cum illa simul extinctus esse videatur: neque enim propinquum suum maximam animi virum. P. Crassum suapte interfectum manu: neque collegae sui pontificis maximam sanguinem simul lacrum Vesteres perferunt esse vidit. Quo more: quod meum ille in patriam fuit etiam. C. carbonis inimicissimi hominis eodem illo die mors nefaria fuisset. Non vidit eorum ipsorum qui tunc adolescentes Crasso se dicarant horribiles miserorum casus ex quibus. C. Cotta quem ille florere reliquit paucis diebus post mortem crassi depulsus per inuidiam tribunatu non minus ab eo tempore mensibus eiectus est e ciuitate. Sulpitius autem qui in eadem inuidie flamma fuisset: quibus cum priuatum coniunctissime vixerat: hos in tribunatu spoliare instituit omni dignitate: cui quidem ad summam gloriam eloquentiae florenti ferro erepta vita est & poena te meritatis sine magno reipublicae malo constituta. Ego vero te crasse quum vite flore tunc mortis opportunitate diuino consilio & ortu & extinctus esse arbitror nam tibi aut per virtutem animi constantiamque tua ciuili ferri fuit subeunda crudelitas aut si quae te fortuna ab atrocitate mortis vendicasset eadem esse te funerum praeratus est. Sulpitius igitur victor suffragiis populi Mario imperium demandauerat quod tamen obtinere non potuit

Nam Sylla ita exercitum concitauerat: ut duos legatos Marii diceret Sylla igitur baud multo post iter missio bello Romam rediit: & eam saeuissima caede repleuit. Et in hac caede Sulpitius de quo loquitur a seruo proditus interfectus est. Eadem: quae & Cotta. Coniunctissime cum Cotta & caesare priuatum coniunctissime vixerat: sed in suo tribunatu nobilitatis omnem dignitatem Mario gratificare volebat. Cui quidem: quia iam eloquentissimus sermo euaserat. Spoliare: quia nobilitatis dignitatem Mario gratificabatur ut nobilitatem familiarium subigeret imperio Marii. Ferro: proditione serui qui iudicauit eum in villa latentem ut paulo ante dixi. Nam simulacrum urbe capta furere cepit Sylla: & per omnes ciuitates crassari: delecti sunt: qui iugularentur nobilissimi adolescentes qui tum Sulpitium secuti sunt. Poena temeritatis: quia ausus est contra Syllam: & ceteros principes ciuitatis legem ferre. Ego vero te Crasse confortatur Crassum absentem tanquam per apostrophem: cuius mortem probat foelicem fuisse quod tanta patriae mala non viderit. Quum id est partem vitam flore quia per omnem tuam vitam tempus laude & gloria floruisti. Ortum: ad florem vitam. Diuino consilio. id est diuina prouidentia. Nam tibi: & ostendit id profecto ascribendum est te foelicitati eius: nam si superstitis fuisset. alterum ex duobus subeundum crasso fuerat nam aut cum ceteris & ipse trucidatus fuisset aut certe afflicte reipublicae superfuisset Virtute. quia magnanimus eras. Constantiam: quia metu mortis ob officio tuo non destitisses. Atrocitate mortis: quae Sylla & Marius per totam ciuitatem reddidere. Funerum i. ciuili tuorum ceditum. Neque soluit tibi improborum datus quia si etiam melior pars superior fuisset tamen quia victoria illa sine caede ciuili fieri non poterat non potuisset etiam delectatione vlla affici.

Improbiorum: qui erant partis aduersæ Marii, Carbonis, Saturnini. Victoria scilicet Syllæ qui senat⁹ auctoritatem defendebat. Admixtam cædem quod nec ciuibus quidem pepercit.

MIHI Q VIDE M QVINTE FRATER. Hic incipit caput secundus: quod in duas partes diuiditur. In prima parte Cicero se excusat: q³ consilio. Qu³ fratris non pareat qui se ab omni ciuitatis administratione deterrebat quia videlicet id in sua potestate non sit relictum. In secunda parte præparatione ad reliquã Crassi disputatione facit. Ergo primo quidẽ inquit. Quã mibi venit in mentem qui casus sunt pstantissimi morũ virorũ nõ possunt nõ valde laudare consiliũ tuũ. Eorũ casus Antonii Crassi cotæ: catulli: sulphitii & cæsaris: q³ huic disputationi intererãt. Pertulim⁹: laborando. Sensimus periclitãdo pertulimus exilio sensimus amissione rerum familiarũ. Sensimus quã catilinæ obuiam iumus donec illũ reipu. interitum cogitatem e ciuitate exegim⁹: & eiectum collæge suo vincendũ p̄uimus quo tempore ciodio p̄ libidine reimp. versanti obstimus. Vera. s. vt ego me remoueam ab administratione tam periculosa reipubl. Tot numero. Tantos magnitudine. Tãq³ p̄cipites casus. i. repentinos & inopinatos. Reuocasti. i. retrahere voluisti.

Casus clarissimorũ. i. p̄ exempla totãtorũq³ virorum qui maximis ac grauissimis casibus vexati fuerunt. Reuocasti quã mibi eorum casus graues pponeres Contentione ac dimicatione plus e dimicare q̄ contendere: nam dimicare e in re: contendere est in verbis. Sed quoniã sed quãdo quidẽ inquit eo vsq³ p̄cessit res vt non sit in nostra potestate nos a reip. administratione seiungere reliquũ est vt ad solacia p̄gamus. id est ad doctrinam & studia litterarũ. Integra. i. in potestate nostra est. id est quando hæc q̄ tu consulis mibi in potestate mea esse non possunt. Hæc videlicet pericula p̄ reipu. salute sæpe suscepta. Integra. i. non possunt esse arbitraria nobis. Qui em̄ se bis reip. periculis semel immiscuit nõ potest se sine suo dedecore ab his subtrahere: vt. v. g. anteq³ defensor aliquis siue pcurator sit causæ: v³ causã suscipiat: in potestate & arbitratu suo e suscipiat nec ne & ideo integrũ sibi dicere potest esse an suscipiat an omittat. Quã vero illã agere coeperit nõ e amplius integra: nec se ab ea sine maximo dedecore arripere p̄t.

Labores nũ: in quib⁹ sæpe salutẽ meã magnis periculis exposui. Magna gloria. s. magistratuũ: q̄ ad illis prætor: q̄stor: augur & cõsul fuerat cicero. Mitiganẽ: leniunt: & id est p̄priũ sapientis nã stulti alia ratio e sicut alio loco dixit. Nam oēs qui stulti sunt nec ferre possunt p̄sentia nec vitare veniẽtia: sapiẽtes vero cõmodorũ cõpensatione incõmoda leniunt. Ad ea solatia. i. studia litterarũ. Sedatis molestiis. i. cõsublatæ sunt molestiæ nam studia litterarũ non solũ in rebus secũdis delectãt sed etiã in aduersis adiuuant.

Salutaria nobis esse possunt: quia p̄phylsophia nos docet om̄ibus molestiis: & affectibus superiores eẽ Reliquũ: videlicet residuũ sermonẽ. Ac pene postremũ. Bene dixit quia Crassus quã in vrbẽ rediisset orationẽ habuit in senatu cõtra. Philippũ: postq³ die septimo dolore lateris assump̄t decessit vt superius vidim⁹. Attamẽ p̄ saltẽ. Pro nostro studio. i. secundũ studiũ nostri qualitãtẽ. Merita: q̄a studiũ cuiusq³ esse debet in laude magnorũ virorum merita ab eo debita a nobis. Neq³ em̄ quisquã nostrum neq³ em̄ rephendendũ erit in nobis qd̄ in platone rephendit: nam quæcũq³ scripsit Plato: om̄ia Socrati attribuit Ergo dũ omnes legũt libros a platone conscriptos maius tamẽ aliquid de socrate existimãt: q̄ plato exprimat. Ita: & nos fore arbitramur: vt quã legentes viderint aliqd̄ maius de Antonio & crasso suscipentur. Scripta: scilicet illa dicta platonis. Libros: vt

Gorgias & reliquos. Non. i. oēs suspicient. Quã itẽ nos postulam⁹. s. magis aliquid suspicari de antonio & crasso: quã hos libros nostros legerint. Nõ a te quidem. s. o Qu. frater. Hic se Cicero latenter laudat. De te inquit nõ loquor o Qu. frater qui nostram nosti dicẽdi facultatem. Hæc scilicet dicta nostra quæ de tantis viris scripsimus. Maius quiddã. i. maiore quãdã eloq³ntiã. Nos em̄ tantũmodo locos: Et ratio cur suscipari debeãt quia nõ interfuimus illis sed tãmõ locos

oī anobis sūma tribuis sed a ceteris q̄ hęc i manu
 sument vt maius quiddā de L. crasso quā quātuz
 a nobis exprimet̄ suspicent̄. Nos em̄ qui ipsi ser
 moni non interfuissemus & quibus. C. cotta tan
 tūmodo locos ac sententias huius disputationis
 tradidisset quo in gñe orōnis vtrunq; oratorem
 cognoueramus idipm sumus in eorū sermone ad
 umbrare conati. Qd̄ si q̄s erit qui ductus opiniōe
 vulgi aut Antoniū ieiuniorē aut Crassū; plenio
 rem fuisse putet: q̄ quomodo a nobis vterq; idu
 ctus esset: is erit ex iis q̄ aut illos nō audierit: aut
 iudicare n̄ possit. Nā fuit vterq; vt exposui antea
 quū studio atq; ingenio & doctrina præstās om̄i
 bus tū i suo gñe pfect̄ vt neq; i Antonio deesset
 hic ornatus orōnis neq; in Crasso redūdaret. Vt
 igit̄ ante meridiē discesserūt. paulūq; regerūt: in
 primis hoc a se Cotta aniaduersum esse dicebat:
 om̄e illud tēpus meridianū Crassum in acerrima
 atq; attentissima cogitatiōe posuisse: seseq; q̄ vultū
 eius quū ei dicēdū eēt: obtutūq; oculos: i cogitā
 do pbe nosset atq; i maximis causis sepe vidisset
 tū dedita opa quiescētibus aliis in eā hexedram
 venisse: i qua Crassus lectulo posito recubisset:
 quumq; eū in cogitatione defixū esse sensisset: sta
 tim recessisse: atq; in eo silentio duas horas fere eē
 consūptas. Deinde quādo om̄s inclinatio iam in
 post meridianū tēpus die venissent ad Crassum.
 Quid est crasse inquit iulius imus ne sessum: & si
 admonitū venimus te nō flagitatū. Tū Crassus.
 An me tā ipudentē esse existimatis vt vobis hoc
 præserti mun̄? putē diuti? posse debere. Quidnā
 igit̄ inqt̄ ille locus an i mediā silua placet ē em̄ is
 maxie & opacus & frigidus. Sane inqt̄ Crassus
 eteni ē in eo loco sedes huic n̄o nō inopportuna
 s̄moni quū placuisset idē ceteris in siluā veniē: &
 ibi magna cū audiēdi expectatiōe cōsidedē. Tū
 crassus: quū auctoritas atq; amicicia vr̄a tū antonii
 facilitas eripuit inqt̄ mibi i optia mea cā libertatē
 recalādi quāq; i partiēda disputatiōe n̄ra: quū sibi
 d̄ iis q̄ dici ab oratore oportet: sumeret mibi at̄ re
 liq̄ret: vt explicarē quē admodū illa ornari oport
 teret. ea diuisit q̄ sciūcta eē n̄ pnt. nā quū oīs exre
 at: verbis cōstet orō neq; verba sedē h̄re pnt si rē
 subtraxeris neq; res lumē: si verba sumoueris at
 mibi qdē veteres illi mai? qd̄dā aīo cōplexi plus

Cotta nobis exposuit: & quomodo dis
 putatō illa fuerat: & nos qui eos nouera
 mus scripsim? vt nobis vltim fuit. Quo
 in genere. id est pro qualitate vniuscuius
 q̄ oratoris disputationem eorum edere
 tentauimus & idipsum genus orationis
 quod habuissent. Adumbrare transla
 tio a pictoribus sumpta. Pictores. em̄ ad
 umbrare & liniamentis effingere imagi
 nes solent. Primo em̄ adumbrant id ē or
 diuntur: & postea quasi contextio adim
 pletur. Vtrūq; i Antoniū & Crassum vt
 etiam p̄ sua cuiusq; oratione: ipsos edere
 tentauim? vt si fieri posset tales exprime
 remus quales dum viuerent esse cogno
 uimus. Ductus opiniōe vulgi quia sic
 vulgo opinabantur omnes. Antoniū su
 isse minus litterarum doctum doctiore
 vero Crassum. Opinione Sic em̄ hanc
 opinionem inducere volebat Antonius
 vt maior ei fides adhiberetur ieiunioris:
 minus eruditum a similitudine quemad
 modum ieiunus inanis est: ita indoctus
 doctrina caret. Pleniorē: eruditiorē
 Nam antonio suauitatē & ornatū Cras
 so grauitatem & sapientiā attribuit. Iu
 dicare non possit: qui minus sit erudit?
 Ex iis. id est ex eorum numero. Nam
 fuit vterq; quia nec fuit Antonius indo
 ctus nec Crassus fuit exuberans: videli
 cet vt aliquid in eo lasciuiret sed tantum
 habuit eloquentiē quantū satis fuit ora
 tori pfecto. Studio quomodo hęc re
 cte iunxit: studium ingeniū & doctrinā:
 quia hęc ita coniuncta sunt vt aliquo co
 rum deficiente: reliqua parū valeant nā
 si sine ingenio studiū fuerit nulla aut par
 ua pfectio eēt: rursus si ingenū eēt sine stu
 dio: nullā doctriē pfectionē asseq; posse
 m̄. Præstans. id ē excellēs: & exuberās
 In genere. scilicet dicēdi. In suo gene
 re præstans: videlicet si ille in ornatu ora
 tiōis hic vero in grauitate. In antonio
 deesset: quasi ieiuniori. Redundaret. q̄
 si pleniorē. Ergo vterq; medium quod
 dam dicendi genus retinuerunt. Vt igit̄
 tur ante meridiē. incipit nūc p̄economi
 am. id est p̄parationem ad subsequētē
 crassi disputationem dicit enim omne id
 temporis spaciū quod reliquū in qui
 escendo posuerunt id totum in cogitati
 one fuisse consumptum id ita fuisse Cot
 ta ciceroni narrauit hoc quod sequitur.
 Discesserunt a Platone vbi confede
 rant in disputatione. Requiritur. scili
 cet in meridiē. Illud tempus: quo ce
 teri quieuerant. Accerrima: vebemen
 tissima. Attentissima. id est intentissi
 ma & diligentissima: vt nec punctū qui
 dem intermiserit: quo min? in cogitati
 one p̄sisteret: ex q̄ apparet illum grāde ali
 qd̄ cogitasse: de quo disputaret. Seseq;
 qui vultū: Et dicebat Cotta vbi videret
 Crassum constiisse tacitum dedita ope
 ra venisse ad lectulum: vbi requiescere

LIBER

Crassus solebat. Igitur Cotta qui probe nouerat consuetudinem illius lenim le-
tulo appropinquauit: vt attentius ob-
seruaret: quid Crassus faceret & vidit eū
p duas horas continuas cogitandum
stetisse. Vultū eius. s. Crassi: quia in vul-
tu cognoscebat: quālis futurus esset in dicē-
do Crassus. Obvitiū quia cogitantes so-
lemus fixis oculis & intentis persistere.

Sæpe vidisset eū. s. cogitante. Aliis. s. q.
intercant disputationi. In eam hexedra
id ē sedem: vocabulū græcū ē. Nā
sedē significat Tū Crassus Moucor igit
Crassus: vt disputē quā tantorū virorum
auctoritate: tum etiā Antonii comitate.

Facilitate: q̄ mibi obsecutus est. Nā
quā Non possunt inquit verba a rebus
se iūgi: quin tota oratio pereat sicut nec
totū a partib⁹ nec bæ ab illo sine substan-
tia: consumptione. vt tectū paries funda-
mentū a domo. Veteres p̄ylosophi.

Supra vt genera. Subter vt ptes
Vna vi: vna virtute. Consensione: id
ē cōcinnitate: vt ætica: q̄ gen⁹ ē separari
nō pōt

& bæ
rursus ab illa. Nā si male suā q̄ rē age-
rit nec vniuersam ciuitatē recte ministra-
bit. Sensu intelligētia. Cogitatioē cō-
sideratione. Vbi. n. p̄specta A p̄bia in-
quit ois ars p̄ficiat q̄ causas & effectus
rerū docet. Ois. n. res effectū aliquem ha-
bet. Ergo p̄bia oim artium cuiuscūq; rei
mater ē. Exitus. effectus. Consensus
q̄ consentiāt inter se. Cōcentus q̄ con-
gruāt. Hoc videlicet omēs artes a p̄bia
nasci Strati buni sibi p̄sis alludit. Vna
ē. n. Quādoquidē hoc maius ē: q̄ q̄ nos
inferiori loco positi tractare possim⁹ qd
ad rē p̄inet dicamus eloquentius videli-
cet quibuscūq; de rebus tractauerit: vnā
& eandem esse. Siue de coeli per mathe-
sim. Terræ geometriā. Siue diuina p̄
metaphysicem. Siue de humana: p̄ ætib⁹
cam. Ex inferiore loco: vt ad p̄torē: &
aliū magistratū q̄ p̄ tribunali sedet. Si
ue ex æquo: vt ad senatum. Ex superio-
re: vt ad populū in rostra concionātes as-
cendunt. Siue vt doceāt. Tres suaden-
di ptes percurrunt. Deterreat cōcitet: ad
mouendū vtrūq; p̄tinet. Reflectat. ad
conciliandū. Siue vt incendat idem di-
uersis verbis. Paucos: ad senatū. Mul-
tos ad populū: Alienos quum legatio-
ne fingitur. Secum: vt cum familiaribus.

Riuus est deducta. id est ab eloquentia
res omnes de quibus dicendum est non
bæc ab illis dependet. Instructu rerū est
Ornatu verborū. Vel illud ad inuentio-
nem & di' positionē: hoc ad elocutionē.
Opinionib⁹: nō mō vulgi q̄ adco vulga-
ris sit opinio vt ei resisti non possit. Di-
uulsa: separata mēbris inter se distincta lo-
cis. quia corpis & animæ sepationē seq-
tur interitus. Expressis: id ē patefactus

multo et vidisse videtur quod quod noster ingeniorum acies
intueri potest quod omnia hec que supra & subter vnum esse: & vna
vi atque consensione nature constricta esse dixerunt.
Nullum enim genus rerum: quod aut auulsum a cæteris per se
ipsum consistere aut quo cætera si careant vi sua atque eter-
nitate consistere possint. Sed hec maior esse ratio videtur
vt hominem possit sensu aut cogitatione comprehendi. Est et
illa Platonis vera. & tibi Catulle certe non iaudita
vox omnes doctrinam hæc ingeniarum & humanarum artium
vno quodam societatis vinculo contineri. Vbi. n. p̄spe-
cta vis est orois: ei⁹ que cæcæ rerum atque exit⁹ cognoscunt
mirus quodam oim quasi consensus doctrinarum cocetusque
reperitur: sed si hoc quoque videri esse alitius quam vt id nos huius
strati suspicere possimus illud certe tamen quod applexi su-
mus quod profitemur quod suscepimus nosse & tenere de-
bemus. Vna enim est. q̄ ego besterna die dixi: & alique
locis ante meridianum fimo significauit ante eloquen-
tia que scilicet in oras disputationes regione sue delata est
nam siue de celi natura loquitur siue de terre. siue de diuina
vi siue de humana siue ex inferiore loco siue ex æquo
siue ex superiore: siue vt ipellat boies siue vt doceat
siue vt deterreat: siue vt cōcitet: siue vt reflectat si-
ue vt icēdat. siue vt leuiat. siue ad paucos. siue ad
multos: siue iter alienos siue cum suis. siue secum: riuus
est deducta oratio non fontibus & quocumque ingredietur
codem est instructu ornatuque comitata: sed quum oppo-
sita sumus opinionibus non modo vulgiveretiam hominum
leuiter eruditorumque completi tota nequeunt hec faci-
lius diuulsa & quasi discerpta cōtrectat: & quod tam ab-
aio corpus: sic a sniis verba se iungunt quorum sine ite-
ritu fieri neutrum potest non suscipiam oratione mea plusquam mi-
bi imponitur tantum significabo breui neque verborum or-
natum iueniri posse non potest expressisque sniis: neque esse
vllam sniam illustre sine luce verborum: sed plusquam illa co-
nor attingere quibus oratione ornari atque illuminari putet
ponam breuiter quod sententiam de vniuerso genere dicendi. Na-
tura nulla est vt mibi videri quod non beat in suo genere res coplu-
ris diffiles iter se que tamen consili laude dignetur. nam et au-
ribus multa percipimus que et si nos vocibus delectat tamen
ita sunt varia sepe vt id quod proximum audias iocundissimū
esse videatur: et oculis colliguntur pene innumerabiles
voluptates que nos ita capiunt vt vnum sensum dissimi-
li genere delectent: & reliquos sensus voluptates ob-
lectent dispares vt sit difficile iudicium excellentis
maxie suauitatis. ad hoc idem quod est in naturis rerum
transferri potest et ad artes. Vna fingendi est ars in qua p̄stā

tes fuerūt. Myro. Polyclēt. Lysippus. q̄ om̄s iter
se dissiles fuerūt. s; ita tñ vt neminē sui velis eē dis
similē. Vna ē ars rōq; picturæ dissilēq; tñ inter se.
zeulis Aglaophō appelles neq; corū quisq; ē cui
q̄q; i arte sua deesse videat & si hoc i bis q̄si mu
tis artibus ē mirādū & tñ vey q̄to admirabili i
orone atq; i lingua q̄ quū i iisdē sn̄is verbisq; ver
set: sumas h; dissilitudines nō sic vt alii vituperā
di sint s; vt ii quos cōstet eē laudādos i dispari tñ
gñe laudēt atq; id primū i poetis cerni licet q̄b;
ē p̄xia cognatio cū oratorib; q̄ sint inter sese. En
nius Pacuuius. acciusq; dissiles q̄ ap̄d gr̄ecos aef
chylus. Sophodes Euripides q̄ q̄ oib; par pene
laus i dissimili scribēdi gñe tribuat. Aspiciate nūc
eos boies atq; ituemini quos de facultate q̄rim;
qd̄ interficit orator; studia atq; naturas. Suauit
atē isocrates subtilitatē Lysias acumen Hipperi
des sonitū aelchines: vī demosthenes hūit q̄s eo
rū nō egregi; tñ q̄s cuiusq; nisi sui silis. Grauitatē
ap̄bri. lenitatē Leli; asperitatē Galba p̄fluēs qd̄
dā hūit carbo & canoz; q̄s bo; nō p̄nceps t̄pib;
illis fuit & suo tñ q̄s q̄ gñe p̄nceps. Sed qd̄ egove
tera cōqrā: q̄n̄ mibi liceat vt p̄ntibus exēplis atq;
viuis. Quid iocūdus aurib; n̄ris vnq; accidit h;
orone Catulli: q̄ ē pura sic vt latine loq; pene solus
videat sic at̄ ḡuis vt i singlarī dignitate ois tñ assit
hūanitas ac lepos. qd̄ m̄sta. istū audiēs eqdē sic iu
dicare soleo q̄q; d̄ aut addider; aut mutaueris aut
detraxeris viciōsius & deterius futurū. Quid n̄
hic casar n̄ ne nouā q̄ndā rōnē attulit orois & di
cēdi genus iduxit. p̄pe singulare. Quis vnq; res
p̄ter hūc tragicas pene comice tristes remisse seue
ras bilare forēses scanica p̄pe venustate tractauit
atq; ita vt neq; iocus magnitudie rōy excluderet
nec ḡuitas facetiis minueret. Ecce p̄ntes duo p̄pe
aēles. Sulpitius & cotta qd̄ tā iter se dissile qd̄ tā
i suo gñe p̄stās limat; alter & subtil; rē explicās
p̄p̄is aptisq; verbis heret i cā sp; & qd̄ iudici p̄bā
dū sit quū acutissime vidit omissis ceteris argum̄
tis i eo mētē oronēq; d̄figit. sulpiti; at fortissimo
quodā anī ipetu plenissima & maxia voce sumā
cōtētiōe corpis: & dignitate motus verbo; quo
q; ea ḡuitate & copia ē. vt vnq; ad dicēdū illestrēt
limus a nā esse videat. Ad nosmet ipsos iā reuer

narratione. Partus. i. uo quibusq; lo
co dispositis. Ornari atq; illuminari
exornationibus em̄ quasi luminib; ora
tio distinguitur. Nulla natura est etia;
si diuersi oratores diuersa dicendi gene
ra sequantur: vna tamen omni; eadem
q; ratio est dicendi. Id quod proximū
audias. id ē postremum. Iocundissimū
ratio quod. n. recens & extremum dicē
id firmius inheret. Et oculis: vt oculo
rum sensus vnus ita & aurium: & tamen
vterq; variis delectatur rebus. Dissimi
li genere varietate colorū. At hoc idē
sicut cuiusq; generis diuersa sunt res nec
tamen variatur genus quod similitudie
sensus probatur itidem de artib; dici po
test. Dissimilitudis q̄uis ratio pingēdi
sit vna dissimiles tamē inter se fuere agla
ophō & Et si hoc nunc
similitudinem confert rhetorice ad cate
ras artes. Mutis artibus vt pictura & fi
ctura. In iisdem sententiis. Oratio q̄
uis eisdem partibus consistat verbis atq;
sententiis: tanta tamen varietas est: vt pe
ne innumerabilia sint quæ oratione tra
ctari possunt. Quum in iisdem senten
tiis id est eadem partes habeat oratio: i.
sensus & verba. In dispari: quod alii alio
dicendi genere vsi sunt. In poetis cerni
licet: poeta pedibus quibusdam quasi le
gib; cohercet: ora; or liberior ē: & hoc
tamen inter vtrūq; distat. Accedit q̄ poe
ta liberius comminiscitur & aliis scenati
bus vitur. Sui similis: q̄ suū quisq; di
cendi genus habet. Grauitatem ap̄brica
nus nunc latinorum exemplis idem pro
bat. Profluens: redundans. Canoz;
voci est. Presentibus exemplis: id est
presentiū virorū. Pura vt latine: quia
pars est elegantie latinitas quæ p̄uū cō
seruat sermonem ab omni vitio remotū
Vitia autem sunt barbarismus & soloecif
mus: & quæ eis subiiciuntur. Quicquid
aut addideris Magna laus Catulli cuius
oratio ne minimā quidē pateret varia
tē. Viciōsius quicquid addider; v̄l detra
xeris. Deteri; qd̄ mutaris. Quis res p̄
ter hūc grāde Casaris ingenū qui subli
mes materias hūiliori caractere conseq̄
retur. Forenses. puulgarī agunt opini
one. Quid tā in suo genere p̄stās ad vtri
usq; cōe Cotta: & sulpitii. Limat; alter
hoc ad eoz; dissilitudinē spectat. Expli
cās. Cotte p̄prietatē aptitudinēq; laudat
alteri; cōmoditatē. Sulpiti; hui; oronē &
gestū q̄si naturalē dicit. Plenissima mi
nime muliebri: Maxia vt exaudiri pos
sit. Cōtētiōe corpis. Nōnūq; brachiū
p̄ cōtētiōne itendit aliq̄n torq̄tur mō ca
put puliatur: mō pes supplodit. Digni
tate: venustate ne mimi videamur. Ad
nosmet crassus & Anto. Cōtētiōis iudē
dū vter vtri p̄staret. Ego q̄q; modestū.

sine de seipso. Videtis ne genū nunc
dissimilitudinem prosequitur oratorum

Genus forte validū. Vebemēs: cō-
citatum. Cōmotum actionis ē. Præ-
munitū: cōtra omnia paratū. Septū ne
offendi possit Illud resistētis. hoc præca-
uentis. Ac re idē quod vebemens acu-
tum: in excogitando. Eucleatum: ac-
curatum: non temere dictum. Commo-
rans instans: pseuerans. Honestē cedens
vbi inferior sit. Acriter insequens vbi
superior. Ibi enim non vt fugiens: sed
quasi se recipiēs pedem refert sensim mo-
re boni imperatoris: hic vero quasi instat
fugientibus. Terrens: aduersarios.

Supplicans: iudicibus. Summa vari-
etate vt ex bis percipitur: aut certe p rei
qualitate. Quicunq; ac si diceret vestruz
sit iudicium parui magni: digni vel indi-
gni. Minime sibi quisq; notus est quia
aliena melius q̄ nostra cognoscim⁹ vt be-
ne præceperit: qui ait

Ex motus se mediocrē dicit: ac remissuz
Antonii cōparatione. Obsoletior for-
didior obscurior. Silentio vt me quis
audiat auribus. In nobis scilicet omnib⁹
quos supra memorauit. Varietate: q̄
inter nos omnes est. Res cuiusq; quia
habemus omnes aliquid cuiusq; suum.

Facultate magis q̄ genere id ē eloquē-
tia magis q̄ arte generi ipius facultatis.

Ex qua mea disputatione: occurrit ta-
cite quaestioni. Forma figuræq; a figu-
ra finem forma accipit. Aliquid enim fi-
gurando formatur: id est designando.

Vna disputatione: facultate a qua insti-
tuta dantur & præcepta. Genere lauda-
biles quia in suo quæq; genere probāde
sunt. Præceptis ab arte institutis: ab exer-
citatione. Instituunt exercendo. Erudi-
unt docēdo quod ē artis. Quo sua quē-
q; non artis sed ingeniorum. Naturalis
varietas diuersitatem facit. Artificum
manualium. Magistrorum liberalium:
vt a physica physicus. Dissimiles: vt a
Platone diuersi exiere discipuli. Nō enī
ipī academici omnes. Affinxit compo-
nendo addidit alteri: nam affingere ē cō-
positum addere. Id confirmaret vt in
theopompo: vt nihil supesset. In epho-
ro: vt nihil deesset. Hæc eo mihi. Ta-
men multa inquit dixi de diuersis dicen-
di generibus vt si in disputādo de elocu-
tione aliter: atq; nos senseritis dicere vide-
bor meminertis me de eo dicere qd̄ mi-
hi præ ceteris probatur. Adbaresee-
rent congruerent. Quisq; quia ipsi ha-
bebāt vt prædixit suū quicq; dicendi ge-
nus. Explicauit Antoni⁹ cuius disputa-
tio de inuentione fuit. Plane alia pars
explanatio na: prima ē latinitas. Orna-
te. Tertia ps: cōpositio inuitē. Congruē-
ter secūdū exornationē inuag. Apte se

LIBER

tur: qm̄ sic fuimus sp̄ cōparati: vt hoīm fm̄oibus
q̄si in aliqd̄ cōtētiōis iudiciū vocaremur. Quid tā
dissimile. q̄ ego ī dicēdo & Antonius. quū ille is
sit orator: vt nihil eo possit eē pstantius: ego autē
q̄q̄ memet mei pœnitet cū hoc maxime tñ in cō-
paratiōe cōiūgar. Videtis ne gen⁹ hoc qd̄ sit An-
toni: forte vebemēs: cōmotū ī agēdo p̄munitū. et
ex oī pte cāx septū. acre: acutū: cucleatū ī vnaq̄
q; re cōmorans: honestē cedens: acriter insequēs.
terrēs: supplicās: sūma oīonis varietate: nlla nraꝝ
auriū fatietate. Nos autē quicq; ī dicēdo sum⁹ qm̄
esse aliquo in numero vobis videmur certe tñ ab
huius multū gnē distamus qd̄ q̄le sit. nō ē meū di-
cere p̄pterea q̄ minie sibi q̄sq; notus ē & difficilli-
me de se q̄sq; sentit sed tñ dissimilitudo itelligi p̄t &
ex mor⁹ mei mediocritate & ex eo q̄ qbus velti-
gūis p̄mū ititi ī his fere soleo porare. & q̄ aliquā
to me maior ī verbis & ī sniis eligēdis q̄ Antoni-
um labor & cura torq̄t. verētē ne si paulo obsole-
tior fuerit oīo nō digna silētio. & expectatiōe fu-
isse videat. Qd̄ si ī nobis q̄ ad sumus tāte dissimili-
tudinē tā certe res cuiusq; ppriæ & in ea varietate
fere melius a de teriore. facultate magis q̄ gnē di-
stinguit. atq; oē laudat qd̄ ī suo gnē p̄fectū ē. qd̄
cēsetis. si oēs q̄ vbiq; sūt: aut fuerūt oratores āple-
cti voluerimus nō ne fore. vt quot oratores toti-
dē pene reperiunt ḡna dicēdi. Ex q̄ mea disputa-
tōe forsitā occurrat illd̄ si pene inūcrabiles sint q̄si
formę figuręq; dicendi specie dispares gnē lauda-
biles n̄ posse ea q̄ iter se discrepāt iisdē p̄ceptis atq;
in vna disputatione formari. Qd̄ nō ē ita diligētissi-
meq; hoc ē eis q̄ instituūt aliquos atq; erudiūt. vi-
dēdū. quo sua quēq; natura maxie ferre videat.
Etenī videm⁹ ex eodē q̄si ludo sūmoz ī suo cuius
q; gnē artificū. & mḡroz exisse discipulos dissiles
inter se attñ laudādos. quoz ad cuiusq; naturā isti-
tutio doctoris accōmodaret. Cuius ē vlt maxie
insigne illud exēplū vt ceteras artes omittamus
qd̄ dicebat Isocrates doct̄ singularis se calcari
ribus ī Ephoro cōtra autē in Theopōpo fernis vti
solere. alteꝝ. n. exultātē verborū audacia rep̄me-
bat alteꝝ contatē & q̄si verecūdātē icitabat. Neq;
eus silis efficit iter se. se tātū alteri affinxit de alte-
ro limauit vt id cōfirmaret ī vtroq; qd̄ vtriusq; na

tura patere. Hæc eo mihi prædicenda fuerunt: ut si non
omnia quæ proponerentur a me ad omnem vestrum studium: & ad ge-
nus id quod quicquid vestrum in dicendo probaret ad hæresceret
sed a me genus exprimi sentiretis quod maxime mihi
ipsi probaret. Ergo hæc & agenda sunt ab oratore quæ
explicauit antoni: & dicenda quodammodo. Qui nam
igitur dicendi est modus melior: nam de actione post vide-
ro quæ ut latine ut plane: ut ornate: ut ad id quodcumque
ageat apte: congruenterque dicam. Atque eorum quod quæ
duo priora dixi rationem non arbitror expectari a me pu-
ri dilucidique sermone neque. n. conamur docere eum di-
cere. quod loqui nesciat: nec sperare quod latine possit: hunc or-
nate esse dictum: neque vero quod non dicat quod intelligamus
hunc posse quod admiremur dicere. Liquamus igitur
hæc quæ cognitionem habent facile: vsus necessarium: nam al-
terum tradit litteris doctrinaque puerili. alterum adhibet
ob eam causam: ut intelligatur quod quicquid dicat quod videmus
ita esse necessarium: ut tamen eo minus nihil esse possit: sed
omnis loquendi elegantia quæ expolitur sciam litterarum tamen auge-
tur legentis oratoribus & poetis. Sunt enim illi veteres
quod ornare non dum poterant ea quæ dicebant omnes prope præcla-
re locuti: quorum sermone assuefacti quæ erunt ne cupientes
quod potest loqui nisi latine neque tamen erit ut edum verbis
illis quibus iam consuetudo nostra non vitæ nisi quum ornandi causa
pre: quod ostendat si vilitatis poterit ut lectissimis ut
vitarum ius quæ in veteribus erit scriptis studiose & multum
volutat. Atque ut latine loquamur non solum videndum est:
ut & verba efferam ea quæ non iure reprehendat & ea
sic & casibus & temporibus & genere & numero conseruem
ut ne quod perturbatum ac discrepans aut propositum sit
etiã ligura & spiritus & vocis sonus est ipse moderandus
Nolo exprimi litteras puditi: nolo obscurari negli-
genti: nolo verba exiliter axamiata exire: nolo in-
flata & anbelata quum nam de voce non dum ea dico quæ
sunt actionis sed hoc quod mihi cum sermone quasi coniunctum vide-
tur. Sunt enim certa vicia quæ nemo est quod effugere cupiat
mollis vox aut muliebris aut quasi extra modum abso-
na aut absurda. Est autem viciu quod nonnulli de industria
consectuntur. Rustica vox & agrestis quædam delectat
quo magis attingat si ita sonet eorum sermone retiere vi-
deat ut tu catulle sodal. L. Cotta gaudere mihi
videtur quum iustate liguræ sonus vocis agresti. Et illud
quod loquitur priscum visum iri putat si plane fuerit rustica
num. Me autem tu sonus & subtilitas ista delectat omni-
to verborum quæ est caput verum id affert rationem docet litterarum

cumdam exornationes verborum. Puri
dilucidique sermone: ne obscuritas in-
ist verborum a consuetudine abhorretur
aut per translationem fictorum. Neque co-
namur: quia de ornatu dictum sum
hæc oratio nihil ad eos qui latine loqui
nesciunt. Neque vero. De elegantiâ p-
te vna elocutionis loquitur. cuius du-
as partes se dicit omittere. latinitate
seque & explanationem. quæ altera grammati-
cus tractat: altera cum superiore ita con-
iungitur: ut ab ea separari non possit. Quæ
intelligam. hoc quidem est dilucidatilis
& explanatois. Quod admiremur hoc
vero ornatus. Cognitionem facilem:
latina sit an non. Necessarium: quæ aliter
intelligi non possint nisi latine. Alterum
traditur ut latine loquamur quæ doctri-
nam continuo puerilem vocat. quia. s.
a pueris discimus solocismum vitare:
ac barbarismum. Alterum ut latine dictum
intelligatur ne contortum sit aut hyperba-
ton fiat. Quod loquitur. s. plane. Ut ta-
men nihil eo minus ut quod ad explan-
ationem pertinet nulla re diminui pos-
sit. Sed omnis loquendi elegantia & si di-
xerim elegantiam tradi a grammaticis.
Expolitur: perficitur translatio a scri-
bris sumpta: Veteres ut Ennius Ca-
tho senior. Qui nondum ornare po-
terant antiquis enim vnum aderat latine
loqui. alterum deerat ornare orationem.
Omnes proprie præclare quum ad lati-
nitatem & explanationem. Cupientes
etiã si vellent non latine loqui tamen non
possent. Tamen. & si imitandi sunt ve-
teres. Verbis ius ut pulsa puere so-
res dicitur. Ostendat si fieri oportere.
Efferamus: enunciemus. Nemo re-
prehendat si pura: si vilitata & propria.
Temporibus: quod est participium: ac ver-
bi. Genere: & numero partium decli-
nabilium præter per solocismum ut per
cacosyn theton. id est malam compositionem.
Virgilius. Versaque iuuentum
terga fatigamus, hasta. Discrepans
vel casibus. ut Urbem quæ statuo ve-
stra est. Temporibus ut ceciditque su-
perbum illyon & omnis humo fumat
neptunia troia. Preposterum autem per
ut quum verbis senten-
tiarum ordo mutat. ut Extorere parat
flammis: & frangere saxo. per anastro-
phen. ut Italiam contra tyberinam lon-
ge hostia. Lingua ut expedite. Spi-
ritus ut nec nimis leniter: nec nimis
acriter pronunciemus. Vocis vel in-
tentionis. vel remissioris. Putidius
fastidiosi. Nolo obscurari. Duo ex-
trema vitari. nec expressa nimis aut
suppressa. Nam de ea non dum inquit
de voce loquor pronunciam sed de vo-
ce sermonis tamen: sine qua sermo. i. ver-
ba præferri non possunt. Absona. in concinna

Absurda in cōgrua. Est aut̄ viciū. Haften? p̄cepit verba nō esse ambiciosius enūciāda nūc eadē do-
cet: nec agrest̄ i qdē voce p̄ferēda. Est at̄. sensus ē. Supradicta qdē vicia oēs cognita vitāt: bec vero m̄-
ti etiā appetūt. L. Cotta: alter ab hoc. Grauitate: acerbitate. Agrest̄: borrido. Rusticanū: rude: inco-
positū. Sonus vocis. Subtilitas: lingue. Omitto verboꝝ. s. suauitatē. Caput. i. vt subtilitate verboꝝ
id ē. platoe itēgra. Legēdi: vt latinitas pariat: & platio plena sit. Apud gr̄acos: p̄priū ēē atticoꝝ ex-
primere. Doctr̄ia ip̄oꝝ: q. Athenis pauci admodū doct̄inā studeāt. Noīe vrbis: i quo ip̄a dignitas
qdā inest. Et auctoritate t̄n: sine do-
ct̄ia pegrinos vincūt etiā doct̄os so-
lo vsu. Nō verbi: sed exp̄ssu t̄n & p-
latione. Bn̄ latine. Minimū ē l̄raꝝ p-
ua ē togatoꝝ doct̄ina. Pressu. i. cō-
pressioe. No. Marcel. q. cōprimēdo
ore verba p̄ferant. Quare quū ita sit
Cōdud̄it sicut atticos gr̄acis: ita Ro-
manos latinis imitētur. Nihil offen-
di possit: nihil offensiois possit iueni-
ri. Displicere naturali quodā vsu.

Aiaduer̄ti: puniri: corrigi: si paꝝ ob-
soleta fuerit oīo. Olere vbi nec pere-
grini qdē sermōis odor inesse possit
Insolēt̄ia: dissuetudinē. Lalia q̄ mē-
erat vxoris eius. Multoꝝ nā domi-
clausē pmanēt: nec i publicū p̄deunt
Pria: ab ineūte atate. Didicerūt a pa-
rētibꝫ. Recto: sine pipbrasi. Ex quo
sic locutū. Sup̄ius docuit de voce ex-
primēdi verbi rep̄bēdentes: q dū pri-
ci videri volunt rustici sunt. Dixitqꝫ
imaginē antiq̄tatis inesse serui sua.
Cōdud̄it q̄ sicut ser̄? ita & p̄rem &
maiores locutos arbitror. Sipli-
ci pu- ro ablatiis. Nō vaste: Hoc p̄ceptus ē
cōpōnis: vt oēs ptes oīois eq̄biliter
sint p̄polite. Hiulce p̄ crebrā vocaliū
coll̄sionē vt vac̄: an̄ca amoenissime
ip̄edebāt. Aspere p̄plexe. Duriter.

Rustice borride: vt per parom̄on
nimia verbi eiusdē assiduitate vt cui-
rōni rō nō extete rōni nō ē rō fidē ad
bibere parom̄o teletū. vt ifantes
stātes lachrymātes: vociferātes Ly. p
tautacisimū: vt O rite tuteat̄i: tibi tā-
ta tyrāne tulisti. Presse explicite: ex-
polite. Lata. s. verba hoc est ampla.

Liam iota tollas vt si dicas Popei?
p̄ Popeius: mai? p̄ maius: bu? p̄ bu-
tus. ei? p̄ ei? Antiquū em̄ in eiusmōi
geminū. ii. scribere solebāt quāqꝫ vna
sublata Cottā dicit plenissimū p̄nun-
ciādi sonū facere. Vtinā audiam? de
n̄is viciis: ac si dicat gratum feceris.

Ponemus: p̄ deponem? Hic i hac
dispōne. Sine meo piculo. signomi-
nā. Qm̄ mibi te similitimū: q̄a Sulpi-
tius admonit? ab Antonio vt delige-
ret quē imitare? delegit crassū. Sup-
pl̄sionē: pedis p̄cussionē qd̄ i cōtēti-
one faciēdū est. Mea q̄bus ego vt̄or
Tua q̄ tua sp̄ote tibi allūp̄sisti. Ergo
Quidē ddm̄ ē de ea pte: q̄ ad ornatū
p̄tinet. Tū ille. s. Sulpiti? subaudi inq̄t:
& ē sensus. Dixi me tibi ēē similitimū: tū
q̄ admonuit ēt in te imitarer: q̄ i vno
quoꝝ cēt̄ maxia. Liarum: quod ē

confirmat consuetudo & legēdi & loquēdi: sed
hāc dico suauitatē: q̄ exit ex ore q̄ qdem vt apud
gr̄acos atticoꝝ: sic i latio fm̄oe bui? est vrbis ma-
xime p̄pria: athenis iā diu doct̄ia ip̄oꝝ: atheniē
siū interiit domiciliū t̄n i illa vrbe remanet studi-
orū q̄bus vacāt ciues: pegrini fruūtur capti quo-
dāmō noīe vrbis & auctoritate t̄n eruditissimos
boīes asiaticos quis atheniēsis indoct̄? nō verbis
s; sono vocis: nec tā bn̄ q̄ suauiter loq̄ndo sicile su-
perabit. Nri min? studēt l̄ris q̄ latie t̄n ex istis q̄s
nostis vrbanis: i q̄bus mimū ē l̄raꝝ: nemo ē qn̄ l̄ra-
tissimū togatoꝝ oīm. Qu. Valeriū foranū lenita-
te vocis atqꝫ ip̄o oris p̄ssu & sono facile vincat. q̄-
re quū sit qdā certa vox romani gn̄is vrbisqꝫ pro-
pria i q̄ nihil offendī nihil displicere nihil aiaduer-
ti possit nihil sonare aut olere pegrinū hāc sequa-
mur: neqꝫ solū rusticā asp̄itatem: s; etiā pegrinā in-
solentiā fugere discam?. Eqdē quū audio locum
meā Lalia: facili? em̄ mulieres incorruptā antiq̄-
tatē cōseruāt qd̄ multoꝝ sermōes exptes ea tenēt
sp̄ quā p̄ria didicerūt: s; eā sic audio vt plautū mi-
bi aut Neuiū videar audire sono ip̄o vocis ita re-
cto & simplici ē vt nihil ostētatois aut imitatiois
afferre videat? ex quo sic locutū ēē eius p̄rem iudi-
co sic maiores nō aspe vt ille quē dixi nō vaste nō
rustice nō hiulce s; presse & eq̄biliter & leniter: q̄
re cotta n̄ cuius tu illa lata sulphiti nonnūq̄ imita-
ris vt iota l̄ram tollas & plenissimū dicas nō mibi
oratores antiquos s; mellores v̄r imitari. Hic quū
arrisisset ip̄e Sulpiti?. Sic agā vobiscū inq̄t Cras-
sus: vt qm̄ me loqui voluistis aliqd de v̄ris viciis
audiatis: vtinā qdē inq̄t ille id em̄ ip̄m volum? id
q̄ si feceris m̄ta vt arbitror hic bodie vicia pone-
mus: at em̄ non sine meo periculo Crassus inq̄t.
possum Sulpiti te rep̄bendere: quoniā Antboni?
mibi te similitimū dixit sibi videri. tum ille tum qd̄
monuit idem vt ea qua in quoꝝ maxima essent
imitaremur: ex quo vereor ne nihil sim tui: nisi
suppl̄sionē pedis imitatus & pauca qdā verba
& aliquē si forte motum. Ergo ista inq̄t Crassus:

artis grāmaticæ. Cōsuetudo: vt cōsueſcamus latine loq̄. Domestici libri. i. libri a domesticis editi. Neq̄ vero. De explanatōe dicere incipit: in q̄ se dicit nō diutius cōmoratur: q̄ se vitro offerat: nec magnis indigeat p̄ceptis. Q̄d admiramur. i. aliqd̄ quū dignitate dictū. p̄tereamus p̄ explanationē q̄ nō possit p̄priis vsitatisc̄q̄ verbis. Latine: sine vitio. plane vsitatis verbis ac p̄priis. Sine ambiguo verbo: vt si dicas: Cōuersa acie hostē inuadit: an gladii: an oculos: an militem. Sermōe: vt si dicas do- minū accipim⁹ iratum occidisse seruū. Cōtinuatōe verbor̄ p̄ byrmos q̄ ē verbor̄ series ad finē vsq̄ p̄ducta vt interea reges ingēti mole latinus: nō valde p̄ductis. i. nō longis methaphorīs. Nō discerptis sen- tentiis. i. nō cōfusus ne discerni possit al- tera ab altera. T̄pibus vt qd̄ gestum sit hodie pridie vel nudiustertius ge- stū fuisse dicat. Personis: vt qd̄ hui⁹ est illi nō attribuat. Ordie vt suo qd̄ q̄ loco dicat & narret. Isti em̄ vere i q̄ p̄oni plarūq̄ obscurius dicunt q̄ dicentes. Fusius. Pōponi⁹ vterq̄ cau- sidicus erat. Attendi. Nō intelligo i- quit qd̄ dicat nisi diligentius attendam

q̄ habes a me nō rep̄bēdo ne meip̄m irrideā: sunt aut̄ mea multo & plura: & q̄ dicis maiora: q̄ autē sūt aut tua plane: aut imitatōne ex aliquo exp̄ssa: de iis te siq̄s me forte locus admonuerit cōmone bo. Præteream⁹ igit̄ p̄cepta latie loq̄ndi q̄ pueri- lis doct̄ria tradit & subtilior cognitio ac rō l̄rarū alit aut cōsuetudo fm̄ōis quotidiani ac domestici libri cōfirmāt: & electio veterū oratorū & poetarū Neq̄ vero i illo altero diuti⁹ cōmorent̄: vt dispu- temus qbus verbis asseq̄ possim⁹: vt ea q̄ dicam⁹ itelligant̄ latie. i. dicēdo verbis vsitatis. ac p̄prie demonstrātibus ea q̄ significari ac declarari volē mus: sine ambiguo verbo aut fm̄one: nō nimis lō- ga cōtinuatōe verbor̄ nō valde p̄ductis iis q̄ sili- tudis causa ex aliis rebus trāfferūtur nō discerptis sententiis nō p̄posteris t̄pibus nō cōfusus p̄sonis nō pturbato ordie: qd̄ multa tā facil̄ est tota res vt mī- bi pmix̄ sæpe videat̄ quū difficult̄ intelligat̄ qd̄ p̄onus velit dicere q̄ si ip̄e ille q̄ p̄onū adhibet de re sua diceret. Isti. n. q̄ ad nos cās defert ita nos plarūq̄ ip̄i docent: vt non desideres planius dici Eadē res at̄ simulat Fusius aut v̄ æqlis Pōponi⁹ agere cœpit nō equæ qd̄ dicat nisi admodū atten- dit intelligo ita confusa ē ōo ita pturbata nihil vt sit primū nihil vt scdm̄ tantaq̄ insolentia ac turba verbor̄ vt ōo quæ lumen adhibere rebus: debet ea obscuritatē & tenebras afferat atq̄ vt quodam mō ip̄i sibi i dicēdo obstrepere videant̄: verum si placet qm̄ eqdē satis spero nobis qdē certe maiori- bus molesta & putida videri ad reliq̄ aliq̄nto odi- osiora p̄gamus: atqui vides inq̄t Anthonius quū als res agamus q̄ abs te nō inuiti qdē adduci pos- sum⁹ de me em̄ cōiitio relictis vt oib⁹: rebus te se- ctemur te audiam⁹ ita de horridis reb⁹ nitida: de- ieiuniis plena de puulgatis noua qdā est ōo tua. Faciles ei inq̄t antoni p̄tes æe fuerūt dux q̄s mo- do p̄curri vel potius pene præteriū latine loquē- di planeq̄ dicēdi reliq̄ sūt magnæ iplicatæ variæ: graues quibus ois admiratio ingenii ois laus elo-

Cōfusa verbis. Perturbata ordine. Nihil vt primū vt orōnis ordinem p̄cipere nō possis. Insolentia desue- tudo. Turba colluuiio turbatio. Ob- strepere. i. strepitu auribus officere. Molesta grauiā. Odiosiora fastidio- siora. Putida non placida putidū em̄ vt No. Mar placet: dicē sensib⁹ auri- busq̄ improbatū. Atq̄. Tu qdē mo- lesta hæc tibi dicis videri ego contra- Sectemur: audiamus. Alias res aga- mus. i. alter sentiam⁹. Nitida: lenis: placida & æqua. Ieiunis rē licet tenu- em tu tamē plene tractas. Faciles in- quit anthoni. Hactenus de elegātia & de cōponē nōnihil disputauit: nūc de cōponē & de dignitate inci- pit. Et primū q̄ vtraq̄ est elocutōnis ps difficultior. Nā dignitas varietate distinguit orōnem: exornatōib⁹ ver- bor̄ ac sniarū p̄polliēs. Compō au- tē aures qdā q̄si modulatōne demul- cet: & cū eas compatione extollit fa- cit attētos. Faciles em̄: quia de reb⁹ facilib⁹ dixit p̄bor vobis acsi de his dixi nō ita p̄bator. Partes duē lati- ne loquēdi & plane dicēdi. Magnē q̄titate. Implicite dissilitudine. Va- riē diuersitate. Graues difficultate. Aliter i nō latinus. Neq̄ oratorē illud ad latinitatē spectat hoc ad ex- planationē. Qui ita dixisset. i. ita dice- re: vt a p̄sentib⁹ intelligat̄. Exborre- scūt cōtemiscūt. Quintilia. Oratorē ait ita dicere. vt nō loqui sed conare videat̄. Exdamāt plaudētes. Distin- cte ornate & variē: ne fatientur audi- tores. Explicatē: exp̄sse vt intelligat̄ tur. Abūdanter. plene: copiose. Illu- miatē dilucidē illustratē q̄ variant ex- primūt copiose tractat & illustrat ōo- nē: nā exornatiōes verbor̄ & sniarū sūt qdā q̄si lumia. Nūc versum qd̄ est cōponis. nūc p̄ q̄titate sylla-

barum. Versum p̄ ip̄os pedū cōiūctiōe: ex quib⁹ versus cōsistit. Id videlicet cōficere clausulam q̄ si versum. Moderat⁹: pro dignitate res & p̄sona: in illis character cōsiderat in bis id e decore: quia si res humilem stilum expostulat humilē orōnem adhibent. Si mediocrē orōnis caractere desiderat: mediocrē orōnem accommodant. Si grandem: grandem. Similiter de p̄sona si loquitur dominus verba congrua dño ponūt. Si seruo humilia & seruilia verba. Aptum ad dignitatem rerum. Congruens ad dignitatem personarū. Nam ille apte dicit: qui seruat dignitatē rerum: ille congrue q̄ seruat dignitatem p̄sonarum. Nomi

nō: pro noiarem. Ita dicerēt. s. de dignitate orōnis. Solis qui hęc omnia conse: qui possent eos negauit se; an tonius in eo libro quē de disertio & eloquentie cōscripsit. Zegauit: vt supra vidistis audisse neminē hęc duo cōsecutum esse videlicet vt & apte & congrue diceret ergo nemo eloq̄ns fuit. Rhetor⁹: græce dixit oratorum: quā p̄sonam teneat id est nesciūt qd si orator cuius induūt p̄sonam. Quæ sunt in vita hoim. i. quæ in vita hoim gerūt: aut quæ ppria sunt hoim.

In ea versat⁹ scilicet actiua nō contem platiua. Ea est subiecta. id est que agi bilis est. Quæ sita i. inuestigata Au dita: vel a maiorib⁹ vel a peritis. Le cta monumētis antiquorū. Disputa ta examinata diligēter. Tractata ex ercitata. Agitata: excogitata. Est em̄ eloquētia. Hicrōnem Crassus affert quare dicēdi artē existimet maiorem quandā esse sciam. De summis i. ex cellētibus. Aequales & pares. Om nes em̄ virtutes honestæ & laudabi les ideo æquales: & ip̄e per se sunt ex petendæ ideo æquales & pares. Sed tamen est sp̄s alia: vt fortitudinis: & iustitiæ: alia sunt officia q̄ prudentiæ & sic de ceteris. Formosa & illustris quia que pluribus profunt: & rarius contingunt splendorem quendā & sp̄m pre se ferre videntur. Quæ sciē tiam complexa: in proposito perstat vt dicat eloquētiā quandā quasi ma teriam esse: & omēs disciplinas qua si partes eius. Sēnsa sentētias quod est sapientiæ. Consilia prudentiæ.

Quia sicut paulopost dicitur differē tia est inter sapientiā & prudentiam.

Incubuerit: institerit. Quo cūq; id est quacūq; de re dixerit. Quæ quo. Ecce quō sensum huc processit Cras

sus vt probaret eloquentiæ iunctam esse probitatem atq; prudentiam. Quarum probitat⁹: atq; pru dentia: Nam si inquit ab oratore prudentiam cum sapientiā separaueris: non solum non erit orator di cendus: sed etiam furiosus appellandus. Vt em̄ inquit. Si furenti gladium dederis periculosum est. ne facinus aliquod cōmittat & scelus: ita etiam si homini improbo: & imperito eloquētiā tradideris: magnam facultatem habebit nocendi: quibuscūq; voluerit: igitur dicemus hominē eloquentem sine prudentiā: nihil aliud esse q̄ furiosum quēpiam armatum. Nam vt homo armatus & furiosus nisi nocere potest: ita etiam homo cum eloquentia sine prudentiā & sapientiā. Cogitandi ad inuentionē. Vim ad elocutionem disputationem siue iudiciū vbi vis om̄is dicendi consistit. Veteres græci. Qui hanc facultatem dixerūt appellatam esse prudentiam. nūc eandem dicit a veteribus appellatam fuisse sapientiam. Nam virtus est habitus animi in naturæ modum rationiq; consentaneus. Hanc pla to dicit artē confici: nūc etiam cum hominib⁹ nasci: nūc exercitōne fieri: nūc a diis immortalib⁹ dari: per sapiam quidem intelligim⁹: & scimus: per prudentiā consulimus vel prouidem⁹. Illa est igitur ea rum rerum in quibus falli non possumus: hęc earum in quibus sæpe fallimur. Inq; cogitandi. Tres

graues q̄bus oīs admiratio īgenii oīs laus eloq̄n tiæ cōtinet⁹. Nemo. n. vnq; est oratorē q̄ latie loq̄ ret⁹ admirat⁹ si ē aliter irridēt: neq; eū oratorē tm̄ mō s; hoim nō putāt nēo extulit eū verbis q̄ ita dixissent: vt q̄ adessent itelligerēt qd diceret s; cō tēpsit eū: q̄ min⁹ id facere potuiss; In quo quo igitur hoies exborrescūt: quē stupefacti dicētē intue tur i quo exclamāt quē deū vt ita dicā inter hoies putāt: q̄ disticte q̄ explicite q̄ abūdāter q̄ illūina te & rebus & verbis dicūt & i ip̄a orōne q̄ si q̄ndā nūes: versumq; cōficiūt id ē qd dico ornate q̄ id q dem ita moderat⁹ vt res: vt p̄sona: dignitates fe rūt ii sunt i eo gnē laudādi laudis qd ego aptū eē & cōgruēs noino q̄ ita dicerēt eos negauit adhuc se vidisse Antoni⁹ & iis hoc nomē dixit eloquē tiæ solis eē tribuēdū. Quare oēs istos me auctore deridete atq; cōtēnite q̄ se hoies q̄ ita nūc appellāt rhetor⁹: p̄ceptis oēm orator⁹ vī cōplexos eē arbi trātur neq; adhuc quā p̄sonā teneat aut qd p̄fiteā tur itelligere potuerit: vey em̄ oratori q̄ sūt i hoim vita q̄ndē in ea versat⁹ orator atq; ea ē ei subiecta materies oīa q̄ sita: audita lecta disputata tractata agitata eē debēt. Fst ei eloq̄ntia vna q̄dā de sumis virtutib⁹ q̄ sūt oēs virtutes æq̄les & pares: s; tm̄ ē sp̄s alia magis alia formosa & illustris sicut hęc vis q̄ sciam cōplexa res: sēnsa mētis & consilia sic verbis explicat: vt eos q̄ qdē audiat quocūq; icu buerit possit ipellere q̄ quo maior ē vis hoc ē ma gis p̄bitate iūgēda sumaq; prudentiā q̄ru; virtutū

partes rhetorice facultatis tetigit. s. inuentioem: elocutionē: & pronūciatōem. Cogitandi: signant in-
uentioem. Pronūciandi: pronūciatōem. Vtq; dicendi: signant elocutionem in quauis maxima dicē
di consistit. Hinc: ab hac sapientia Lycurgi. i. lycurgo similes. Lycurgus legislator fuit lacedæmonius.
Et nota q; plurali numero ideo dixi: vt intelligas nō solum eos qui nomiati fuerūt: sed omnes sapien-
tes. Pittaci similes pittaco. Hic em̄ fuit vnus ex septem sapientibus: qui temp. constituit. Mytileno-
rum: vixit autē temporib; Croeli lydorum regis. Solones solon leges tulit atbeniē sibus vt tradit ari-

ex ptib; si dicēdi copiā tradiderim; nō eos q; de;
oratores effecerim; s; furētib; q; dā arma dederi-
mus. hāc inq; cogitādi pnūciādiq; rōnē vīq; dicē
di veteres græci sapiam noīabāt. Hic illi licurgi:
hic pittaci: hic solones: atq; ab hac similitudie corū-
cani nri Fabricii. Catones sciipiōes fuerūt nō tam
fortasse docti s; ipetu mētis sili & volūrate. Eadē
autālii prudētia s; cōsilio ad vitæ studia disparti q
etē atq; ociū secuti: vt pythagoras: democrit; ana-
xagoras a regēdis ciuitatib; totos se ad cognitio-
nē re; trāstulerūt: q; vita ppter trāqllitatē & ppter
ipius sciæ suauitatē: q; nihil ē boib; iocūdius: plu-
ris q; vtile fuit rebus publicis delectauit. Itaq; vt
ei studiose excellētissimis ingeniis boies dediderūt
ex eo sūma facultate vacui ac liberi tps multo plu-
ra q; erat necesse doctissimi boies ocio nimio: &
ingeniis vberimis affluētēs curāda sibi eē ac qren-
da & iuestigāda duxerūt. Nā ver; qdē illa doctri-
na eadē videt; & recte faciēdi & bñ dicēdi mgra:
neq; disiuncti doctores s; iidē erāt viuēdi pcepto-
res atq; dicēdi: vt ille apud Homerū phœnix q; se
a Peleo pfe Achilli iuueni comitē eē datum dicit
ad bellū vt illū efficeret oratorē verbo; actorēq;
rerum: s; vt boies labore assiduo: & quotidiano af-
fueti quū tēpestatis cā ope p̄hibēt; ad pilā; se aut
ad talos aut ad tesseras cōferūt: aut et nouū sibi ipi
aliquē excogitāt i ocio ludū: sic illi a negociis pu-
blicis tāq; ab ope: aut tēpib; exclusi: aut volūrate
sua feriatī totos se alii ad poetas alii ad geometras
alii ad musicos cōtulerūt: alii etiā vt dialectici no-
uū sibi ipi studiū ludūq; pepererūt. atq; i bis artibus

stoteles scdo politico; fuit autē sala-
mini; claritq; atbenis. Tarquinio
prisco rhome regnante. Similitudine
sc; græco;. Corūcani. Hic corūca-
nius vir sanctissim; fuit. & prim; de
plebe pontifex maximus factus ē: de
inde princeps senatus. Fabricii: fide-
lissimus fuit: ad quem quū venisset
pyrbus medicus Cyncas: vt pro ve-
neno dando Pyrro pecuniā accipe-
ret nō modo nō pecunias dedit. sed
etiā a cōspectu suo auertit. & lite-
ras pyrro dedit: quib; signabat vt si
bi a domesticis p̄caueret. Catones
maior & minor. Maior celeberrimus
orator minor cōtinentissim; stoicus
& rigidus. Sciipiōes quoz; alter car-
thagines po. ro. tributariā fecit. alter
vero oem deleuit. Impetu cupidita-
te mētis ferebant; ad sapiam sicut grē-
ci. Sed consilio: q; illi nō solum be-
ne dicere: sed etiā bene facere studie-
runt. Regendis ciuitatib; per politi-
cam. Ad cognitōem rerum per phy-
sicam. Tranqllitatē procul a tumultu
populi. Iocūdius. Oēs em̄ nā sci-
re desiderāt. Pluris: q; illi suo studio
delectati resp. deseruerūt. Itaq; quū
se pb̄ia de dissent: alii i dimetiēdo or-
bis terraz; spacio occupati. alii in coeli
ambitu cōprehēdendo nōnulli i nūc-
randis syderibus & cursibus: eoz; p-
cipiendis parū ne nihil dicam boib;
profuerūt. Excellētissimis ingeniis
Primus fuit socrates q; pb̄iam ad be-
ne viuēdi rōnem retulit. Facultate
possibilitate cognoscēdi. Vacui oci-
osi. Liberi tps: q; i regēda rep. oc-
cupati erāt vniuersum tēpus i sua po-
testate habebāt. Quā erat necesse. s.
vtilitati boim: qd em̄ vtilitatis boib;
afferebat orbem terraz; metiti ambi-
tum celi cōp̄bendere: stellas nūcra-
re: & cursus eaz; p̄noscere. Ocio pro-
pter facultatē vacui liberiq; tēporis.

Ingeniis vberimis supra excellētis
simis. Affluētēs: abundātes. Querēda inuestiganda. Nam vetus illa q; dem. Duo hāc studia vult
esse cōiuncta bene dicendi. s. ac bene faciēdi. quæ a Socrate phylosophoz; p̄cipe disiuncta sunt. Ne-
q; disiuncti doctores. Ergo idem p̄ceptor erat & benedicēdi: & benefaciēdi: vt phœnix achilli da-
tus est a peleo patre. Sed vt boies. Hic causam docet cur hec studia disiuncta fuerint a phylosophis
qua naturaliter cōiuncta esse debebant. Tēporibus s. turbulentis. Feriatī: ab opera remoti. Nam fe-
rie dies festi dicebantur a feriēdis victimis. Dialectici quoz; ars duplex est: vt in superioribus dictū
est inueniēdi. s. & iudicandi. Studium ad seipos. Ludum ad puero; disciplinam. His artibus. s.
grāmatica: rhetorica: dialectica: musica: arithmetica: geometria: & astrologia. Hūanitatē ad eru-
ditiōē artiū liberaliū. nā ideo hūanitatē studia dicta sūt artes liberales. eo q; ad boies tmmō ptinet;
Sed q; erāt. sensus ē. q; erāt nōnulli q; in rep. bñ facerēt gerēda aliq; pbi a percipiēda p̄sisterēt aut sint
duo hāc studia sciūgere. Ancipitem: duplicem. Que nō pōt esse sciūcta. Sigdem p̄fecta sūt sicut line

consilio bene dicere ita sine eloquentia bene facere non possumus. Themistocles Thebanus. Hi principes Athenienses fuerunt qui in re publica administratione floruerunt ut supra diximus. Et hic quidem consilio suo triginta tyrannos expurgauit. Themistocles vero Xerxes cum magno exercitu uicisset. Huius tamen eiusdem id est qui non potest esse sepata. Gorgias Trasmachus: qui suis studiis delectati: resp. contempserunt. Qui quum doctrina sua. prout utriusque consequendi facultatem haberet si modo uoluissent. Doctrina & ingenium: ut utrumque consequi potuerunt. Iudicio animi ut Plato ait. Nec parati nec prout uim afferri oportere. Exagitarunt: prout egerunt.

Cotentur quod sibi facillima uideretur. Quorum hominum exagitationem dicendi exercitatem. Prudentiam consulendi. Acumine intelligendi. Venustate dignitatis. Subtilitate: disputatiois. Eloquentia ornatu rerum & uerborum. Is qui hoc. Hic plane Socratem dicit bene dicendi sciam se posse a studio bene faciendi. Hec qui sunt oratoris bene dicere. scilicet bene sentire. Tractare seculum. Agerent in foro. Docerent in scholis. Exercitatio publica notaret. unde qui hac exercitatio publica appellatur. Sapienterque sentienti quod est intelligentia. Dicere eloquentia. Ornate dicendi quod est oratoris. Nullam: quia Socrates nihil scripsit: quod quidem extet. Hinc ex hac Socratis leuitate Linguae bene dicendi. Cordis bene sentiendi. Inutile: quia eloquens persuadet quod nocitum erit. Sape: rursus intelligentia. Dicere ornatus. Nam quum essent. Vere in quo hoc studium inutile: & propterea reprehendendum. Fere quae etiam Pythagorici fuisse nonnulli. Varius: specie. Diuersi generis: ut bos & bos species. Non: & lapis etiam generis differunt. Sic de publica oeconomica & politica distant species. Oeconomica & metaphysica etiam generis. In omnem partem: quia de omnibus publicis tractauit. Dissentientes: sensu. Dissentientes moribus. Disparis rationibus: disputandi. Alter Aristoteles. Alter Xenocrates. Antisthenes. Nam Antisthenes Atheniensis in initio Gorgiam audiuit deinde Socrati se addixit: multa scripsit. Patina & duricia qui sunt ethices philosophiae patina inferendis laboribus & iniuriis: duricia constantia in bene sentiendo. Cynici primum. Quorum secta princeps fuit Antisthenes. Hi publicam naturalem & rationalem tollebat: solique morali initebatur. placebat eis finem esse secundum uirtutem uere: sed abiiciebant nobilitatem ac diuitias. Voluptarie disputatores: quia de uoluptate et Socrates nonnulla disputat: ut est apud Xenophontem uidere in apologia. Deinde Stoici: in origine a Zenone Cyrenensi traxerunt. Tum ab Aristippo Cyrenensi fuit & Stoici discipulus. is primum Socraticorum publicam deduxit in quaestum. contra hunc scripsit Plato in uoluptate cuius ille erat assertor. Voluptate omnia definiunt omnia ad uoluptatem referentes quasi finem. Verecundi: ut dignitatem publicam tuere quod uoluptati primis fecerit. Fuerunt etiam alia superius dixit diuersa publicorum genera ab uno manasse Socrate publicorum principe. Et

qui reple sunt ut puerorum mentes ad humanitatem fingerent: atque uirtutem omnem tempus atque aetates suas consumpserunt: sed qui erant quidam in quibus multi. qui aut in re publica propter amicitiam quae non potest esse seipsum facienda dicendi quae sapientiam florere: ut Themistocles & Pericles ut Thebanus aut qui uis qui in re publica uersarunt: sed ut huius tamen eiusdem sapientiae doctores essent: ut Gorgias Trasmachus & Isocrates iuueni sunt. qui cum ipsi doctrina & ingenium abundarent: a re autem ciuili a negociis autem quodam iudicio abhorrerent: hanc dicendi exercitationem exagitarunt atque contentenerunt quorum princeps Socrates fuit is qui omnium eruditiorum testimonio totiusque iudicio graece quam prudentia & acume & uenustate & subtilitate tum uero eloquentia uarietate copia quae se quumque in partem dedisset omnium fuit facile princeps in his quae hanc quae nos nunc quum tractaret ageret doceret quum nomine appellaret uno quod omnis rerum optima: cognitio atque in his exercitatio publica notaret hoc conuentionem eripuit sapienterque sentienti & ornate dicendi sciam re cohaerentes disputationibus suis sepauit cuius ingenium uariis quae finibus immortalitati scriptis suis Plato tradidit quum ipse literam Socrates nullam reliquisset. Hic discipulum illud extitit quasi linguae atque cordis absurdum sane. & inutile & reprehendendum ut alii nos saepe alii dicere docerent Nam quum essent plures orti fere a Socrate quod ex illius uariis & diuersis & in omnem partem diffusis disputationibus alius aliud apprehenderat praeseminate sunt: quasi familie dissentientes inter se & multum distincte & disparis: quum tamen omnes publici Socraticos & dici uellent & esse arbitrarerentur ac primum ab ipso Platone Aristoteles & Xenocrates: quorum alter peripateticum: alter academicorum nomen obtinuit deinde ab Antisthene quam patiam & duriciam in Stoicorum finem maxime adamarat Cynici primum. deinde Stoici tum ab Aristippo: quem ille maxime magis uoluptariae disputationes delectant Cyrenaeica publicam manauit: quam ille & eius posterum simpliciter defenderunt in quibus nunc uoluptate omnia metiuntur: dumque uerecundi id agunt nec dignitati satisfaciunt quam non aspernant: nec uoluptatem tuentur quae aplexari uolunt. Fuerunt etiam alia genera publicorum: qui se omnes fere Socraticos esse dicebant: ere-

ideo quibus diuersas hereses sequerentur tamen se Socraticos appellari volebant. & de epicureis quidem dixit: nunc de eretricis. Horum Menedem princeps fuit. hic interrogatus a culis homo copellere solebat. alterum est quod alter: alter autem est pdesse quod bonum: non igitur pdesse bonum est. Tollebat & proloquia negantia: affirmantia autem ponebat: ut non est turpe: ergo honestum non vitium. ergo virtus. Ex his maxime probas quae simplicia sunt quae simplicia non sunt auferebat: ut iniustus: impius. ex quo apparet voluisse media non esse: non ponebat ea quae media dicuntur. Fuit autem fratrei Pherodoni cuiusdam nobilis filii: concedens ad platonem militiam

tricos: erilleos: magaricos: pyrrhoneos: sed ea horum vi & disputatio sunt iam diu facta & extincta. Ex illis autem quae remanent ea proba quae suscepit prociuium voluptatis & si cui vera videtur procul adest tamen ab eo viro: quae quidem & quae auctorem publici consilii & regem civitatis ducem & finem atque eloquentiam precium in senatu: in populo: in causis publicis esse volumus: nec vlla tamen ei proba fiet iniuria a nobis non ei repellitur ide quo aggredi cupiet si in hortulis quiescit suis ubi vult: ibi et recubans molli & delicate: nos auocat a rastris iudicis: a curia: fortasse sapienter ac persertim et a repu. Vex ego non quero nunc quae sit proba verissima si quae oratori coniuncta maxime quae istos sine vlla contumelia dimittam. Sunt enim & boni viri & quoniam si bi ita videtur tamen tamen eos admoneam ut illud etiam si est verissimum: tamen tamen mysterium teneant quod negat versari in re. esse sapientis. Nam si hoc nobis atque optio cuique persuaserit: non poterunt ipsi esse id maxime cupiunt otiosi. Stoicos autem quos mimes improbo: dimittito: tamen nec eos iratos vereor: quoniam omnino irasci nesciunt atque hanc ab his habeo gratiam: quod soli ex omnibus eloquentiam virtutem & sapientiam esse dixerunt. si vtriusque est in his: quod ab hoc quae instruum oratore valde abhorreat: vltimo quod omnes quae sapientes non sint: suos latrones hostes infanos esse debent: neque tamen quaeque esse sapientem. Valde autem est absurdum: ei contione: aut senatum: aut nullum certum hominum committere: cui neque illos quae adsint. sanus. nemo cuius: neque liber esse videatur. Accedit quod orationis etiam genus habet fortasse subtile: & certe acutum: sed ut in oratore exile: inusitatum: abhorrens ab auribus vulgi: obscurum: inane: in ieiunium: attamen eiusmodi: quo uti ad vulgus nullo modo possint. Alia enim & bona & mala videntur stoicis & ceteris civibus:

ergo stulti si stulti quia incontinentes. si incontinentes flagitiosi: flagitiosi viciose serui. Latrones. in iniustus quia iustitia carent: & propterea nihil iure: sed omnia vi facientes latrones sunt. Hostes: vnum pendet ab altero. Infanos vitium contra fortitudinem est audacia: ex audacia temeritas ex temeritate infania nascitur. Valde autem est concludit quod pro sententia stoicorum qui sapiens non in idem servus latro: hostis infanus. Huic vero sapientem: & ipsi nusquam fatentur: nulli ergo res committi debet. Accedit: Alia ratio probat non esse eiusmodi probos oratori accommodatos: tamen si de ratione id Ciceronem in paradoxo nititur quod ieiuno quod dicitur & exili orationis genere stoicus vult: ea sentiens: quae sunt a vulgi opinione remota. & ut in superioribus dictus est quibusdam interrogariunculis: quae si pueris efficit quod proposuit. Subtile disputando. Acutum: iuvenio doctissimi

deseruit. Megaricos: eos Eudides primus notat: quod bonum vnum multum non bonum celebre diffiniuit. Aliquod enim hoc dicitur prudentiam aliquam virtutem deum: aliasque mentem appellari: & ceterum bonum: quod bono aduersa videntur: sustulit ea nec esse quod dicitur esse. negabat quicquam aut turpe aut bonum esse: iustum vel iniustum. Ceterum lege: aut consuetudine cuncta boies facere. Neque enim quicquam istud potest quod illud. Pyrrhoneorum erilleos: Hi quae ab Aristotele & Theophrasto. audiuerat res scientiam magno opere laudari: ideo in ea summum bonum constitueit. Vi: virtute probae. Facta: vi argumetorum. Extincta: dignitate disputationum. Qui remanent: quod non sunt disputationibus explorati: sed hoc nomine digni putantur. Et si cui vera videatur. quae voluntate summa moderatioe laudabatur epicuri. Ab eo. y. oratore. Sicut: intelligentie. Eloquentia: s. o. f. o. s. q. duo coniuncta esse vult. Probam: quam epicurei sequuntur. Inde a voluptatibus suis. Aggre di: niti. Hortulis amenis locis. Molli ter sub umbra: ut mollesque sub arbore somni. Delicate: exquisitu appatu. In la proba. Fortasse sapienter: hanc rationem: quae nec parum nec proa cogenda sit. Si quae: in quo genere proba oratori sit versanda. Istos epicures. Sine vlla contumelia: sine vlla eorum iniuria. Boni viri virtutis laudatores: iude & amatores: Beati: voluntate: ut sibi videtur. Si est verissimum: si vix ceterum occultum esse dicitur. Mysterium: graecum sermo fecit archana quaedam sacra: quae nisi sacerdoti scire nefas est huiusmodi studia eiusmodi copat. Optimum cuique. ut quicquid optimum erit a re. abstinebit: si quod dicitur re. gerere stultum erit. Non poterunt ipsi: a consuetudinibus suam eorum improbat. Stoicos autem horum nihilominus quod epicurorum dogma ostendit ab oratore alienum. Irasci nesciunt: laudat opinionem eorum quae censent egritudinem esse sapientem cadere non posse. Eloquentiam virtutem si virtus est eloquentia. pro stoico dicitur solum bonum erit virtus ac sapientia: hanc illius pars est. Seruos. in viciose contra temeritiam: quia si non sapientes

gendo. Exile. sine orationis flore. Obscurum: quia non dilatat argumētū. Inane rebus: Ieiunus ver-
bis. Inusitatu: oratori. Abborrens a vulgo. Quod a vulgus vti nullo modo possint: quia vulgo nūq̄
persuadebit diuitias & honores: nobilitates: & cetera huiusmodi bona nō esse. Bona. i. animi comoda
Ignominie: quia negat sapientē ignominia affici posse: quia sicut honores bonū: ita ignominia malus
esse negat stoici. Premii: quia parua volūt virtute & magnā esse. Eodē modo de vitis disserūt: parua
culpā esse: vt magnā. ergo nullā prāmii aut poene ratioe habere possunt. Expedire: probare & absolue
re: Nā Chrysippus: qui solēsis: vel vt
alii voluerūt Tarēsis fuit Appolonii
filius: Cleantisq̄ discipulus. hunc di-
xit Cicero lib. de natu. deorum natū
ad mundū cōtemplādum atq̄ miran-
dum: In dialectica vero precipuus fu-
it vt dicerent: si ap̄ deos in vsu esset
dialectica: nō futurā aliaz q̄ Chrippe-
am. Et xenocrates: is chalcēdoni⁹ fu-
it: a primis fere annis platonis audi-
tor: tardus ingenio: vt quā illum pla-
to aristoteli cōpararet: alterum freno:
alterū calcibus indigere diceret. In
academia vixit: vt plurimū: Successit
in academia: Speusippo: scolāq̄ tenu-
it viginti quinque annis. Polemo: naz-
quum semel ebrius Fuit em̄ in adoles-
centia impudicus Polemo: & corona-
tus in scholam Xenocratis irrūperet
ille pretermissa oratione quā inceperat
de pudicitia dicere coepit: Quo af-
fectū est: vt impudicus adolescēs pau-
latim se colligeret: atq̄ Xenocrati in
schola regēda succederet. Crātor: q̄
& ipse Xenocrate audiuit cū polemo-
ne: audiuit etiā Platonē. fuit autē Solē-
sis: vt laerti⁹ tradidit. Reliqui sunt pe-
ripatetici: Nūc peripateticos oratori-
bus ondit accōmodos: itidem & aca-
demicos. Cōpia fortasse: in hoc for-
tasse distat ab aristotele: quia plus va-
luit copia dicēdi q̄ ille. Animi sensus
q̄: p̄ sensus animi. endiadis. Sensib⁹
corpis vel auditu vltactu vlt visu. Au-
ditu ad sonū. Tactu ad duriciē. Visu
ad colores q̄ formas. Aio: nā cogita-
tiōe fallimur & itellectū. Sēsus vires
corpis. Iudiciū. itelligētie & cogitati-
ones. Qz q̄ dixi primū. q̄uis hoc So-
crates primus fecerit. Sed cōtra: vt si
quis honestū pponeret ille cōtra dis-
putabat. Recetior academia. quā iu-
nior est q̄ arcesyle: primus cepit a pi-
patetice dissentire. Celeritate propi-
tudine. Cōpia vbertate. Carneades
q̄ hāc academia ab arcesila institutam
magnope auxit. Certissimos: vt po-
te necessitudie deuictos. Affectū se-
nectute pro confectū senectute. Hec autem per omnes philosophos discurrens sensim ad peripateti-
cos & academicos accessit: non absonus oratoribus. Id Crassus ab initio intendebat: non per similitu-
dinē a sapientissimis philosophis varias sectas fluxisse dicit sicut ab apoenino fluuios. Ex apoenino em̄
complura oriuntur flumina: quorum alia in adriaticū: alia in tyrenum pelagus cadunt. Est autem com-
paratio satis affectata: & huic loco congruens. Iugo: primordio. Diuortia: diuerticula. Superum ma-
re: adriaticum quod est ionium. Portuosum: portubus abundans: propter frequentes insulas. Ora-
tores autē i infernus: quia pbi simplicibus oratoribus sunt digniores: ideo in scopulosus asperūq̄ ma-
re deriuasse dicit. Infestū: in peccatū tempestuosum. In quo barbaro. s. hoc ex ratione dicit vt ostendat
oratores non esse a sapientia remotos. Nam Vlixes græcorum: qui fuerūt ad Troiā sapientissim⁹ fuit.

vel poti⁹ gētib⁹: alia vis bonoris: ignominia: pre-
mii: supplicii: vere videāt: an secus: nihil ad hoc tē-
pus s; ea si seq̄mur: nullā vnq̄ rē ddo expedire pos-
sim⁹. Reliq̄ sunt pipatetici & academici: q̄q̄ aca-
demicos: nomē est vnū: inīa duæ. Nā chrysippus
sororis platōis fili⁹: & xenocrates q̄ platonē audi-
erat & q̄ xenocrate: polemo & crātor: nihil ab ari-
stotile: q̄ vna audierat Platonē magnope dissen-
sit copia fortasse & varietate dicēdi: pares non fue-
rūt. Arcesilas primū q̄ polemonē audierat: & va-
riis platonis libris: p̄moibusq̄ socraticis: hoc ma-
xime arripuit: nihil eē certi: qd̄ aut sensib⁹ aut aio
p̄cipi possit: quē ferūt ex imio quodā vsu lepore
dicēdi: asp̄natū esse oē anī sensusq̄ iudiciū: primū
q̄ instituisse: q̄q̄ id fuit socraticū maxie: nō qd̄ ipse
sentiret ondere s; cōtra id qd̄ qsq̄ se sentire dixiss;
disputare. Hic hęc recetior academia emanauit i
q̄ extitit diuina qd̄ celeritate igeniū dicēdiq̄ co-
pia Carneades: cui⁹ ego & si mltos auditores co-
gnoui Athenis: m̄ auctores certissimos laudare
possim: & socer⁹ meū scæuolā q̄ eū rome audiuit
adolescēs: & Qu. metellū. L. F. familiarē meū cla-
rissimū vir⁹. qui illū a se adolescēte athenis iā affe-
ctum senectute: multos dies auditū esse dicebat.
Hęc autē vt ex apoenino fluminū sic ex cōi sapiē-
tiū iugo sunt doctrina: facta diuortia. vt pbi tan-
q̄ in sup̄e mare ioniū defluerēt græcū qd̄da; &
portuosus: oratores autē i inf̄e: hoc tuscū & barba-
rū scopulosus atq̄ infestū laborēt: i quo etiā ipse vli-
xes errass;. Quare si hac eloq̄ntia atq̄ hoc oratore
cōtētissim⁹: q̄ sciat. aut negare optere q̄ arguare.
aut si id non possis. m̄ ostendere q̄ is fecerit q̄ inli-

Quare: Hic omnes constitutiones. constitutionūq; partes breuiter percurrit: & eorum scientias oñdit
 minimā quandā & imperfectā esse: nisi cum peripateticorū disciplina iungat. Qui sciat: coniecturalē
 Innuit constitutionemq; vbi de facto querit: & coniecturis rerū querit. Factum sit an nō. Aut si id nō
 possis: propter iuridicalem absolutam: quum factum conceditur. sed an iure factum sit: querit. Aut
 alterius culpa: Propter iuridicalem assumptiuam: & per eam partem: quæ dicitur constitutio translatiua
 quum transfertur culpa a nobis in alterius culpam: seu res ipsa transfertur in aliam. Culpa propter re-

mulez aut recte factū aut alterius culpa: aut iniuria
 aut ex lege: aut nō contra legē: aut imprudētia: aut
 necessario: aut nō eo noie vlturpādū: quo arguat:
 aut nō ita agi: vt debuerit: ac licuerit. Et si satis eē
 putatis ea q̄ isti scriptores artis docēt: discere quæ
 multo ornatius q̄ ab illis dicūt: & vberius expli
 cavit atonius: s; si istis contētū estis: atq; iis etiā q̄
 dici voluistis a me ex ingēti quodā oratore: imē
 soq; cāpo ī exiguū sane ḡy: cōpellitis Sin veterē
 illū piclē: aut bucetiā q̄ failiarior nobis ppter scri
 ptorū mltitudinē est: Demosthenē seq vultis: & si
 illā pclarā & eximiā spēm oratoris pfecti & pul
 chritudinē adamastis: aut vobis hec Carneadea:
 aut illa aristotelica vis cōphēdēda ē: nāq; vt añ di
 xi: veteres illi vsq; ad Isocratē: oēm oim rez q̄ ad
 mores hoīm: q̄ ad vitā: q̄ ad virtutē: q̄ ad rēpu. pti
 nebāt: cognitioem & sciam cum dicēdi rōne iūge
 bāt. Postea dissociati: vt exposui: a socrate: disertū
 a doctis & deiceps a socraticis itē oibus: pbi elo
 quētia despexerūt oratores sapiam: neq; qcq; ex
 alterius pte tetigerūt: nisi q̄ illi ab his aut ab illis
 bi mutarēt: ex quo pmiscue haurirēt si manere
 ī pristina cōione voluissent. Sed vt pontifices ve
 teres ppter sacrificiorū mltitudinē tresuīros epu
 lones esse voluerūt: quū eēnt ipi a Numa vt etiā
 illud ludog; epulare sacrificiū faceret instituti: sic so
 cratici a se causas actores a cōi pbiæ noie sepaue
 rūt quū veteres dicēdi & itelligēdi mirificā socie
 tatē eē voluissent. Quæ quū ita sint paululū egdē
 de me dep̄cabor: & petā a vobis: vt ea q̄ dicā non
 de me ipō: sed de oratore dicere putetis. Ego em̄
 suz is q̄ cū summo studio p̄is in puericia doctus

motionem criminis: quū a nobis nō
 crimen: sed culpam remouemus: vt
 but iussu consulū suspitium interfecit
 In rem etiam confertur: vt si qd̄ plā
 bis cito vocetur: id testamēto facere
 iubeatur. Iniuria: propter translatio
 nem: vt aliorum peccatis coactus se
 cit: Vt de illa causa vulgatissima apud
 græcos. Orestis: qui occidit parentē
 suam. Occidisti. matrem tuam. occidi
 sed iure: Illa enim pat rem meum occi
 derat. Ecce quomodo iure occiderat
 Ex lege: legitimā plane ostendit cō
 stitutionem: quæ diuiditur in scriptū
 & sententiam contrarias leges ambi
 guum: diffinitionem: Ex lege: que iu
 bet aliquid fieri: vt facisti: feci sed iure
 nam lex iubet. Aut non contra leges
 vt quæ permittit lex: vt fecisti: feci nā
 lex parmittit. Sed inter iubere & per
 mittere hoc interest. Nam quod lex
 iubet faciendum est quod autem lex
 permittit: in potestate nostra est faciē
 dum sit: nec ne. Aut imprudētia aut
 necessario partes sunt confessionis: q̄
 diuiditur in purgationem: & depre
 cationem. Purgatio est: quum nos pec
 casse fatemur: sed id per imprudenti
 am: vel per casum. vel fortunam: vel
 necess. tatem purgamus. Duas tantuz
 tetigit: nam cū necessitate fortuna est
 adiuncta. Nomine. i. diffinitioe no
 minis: vt quid sit sacrilegiū. Aut nō
 ita agi: cōmutatiuus status: quam cō
 stitutionē alio nomine appellat. i. tras
 latiua quum reus dicit accusatorē eē
 mutandū: aut iudices: aut locū. aut tē
 pus differēdū. Sed si istis: quia lōge
 pcessit oratio: iō repetit istis q̄ dispu
 tauit Antonius. In exiguū gyrū. i. in
 angusto spacio circumscribit. de re tā
 ta locuturum. Propter multitudinē
 scriptorū: Multa enim scripta reliquit
 Demosthenes: & ad huc inueniuntur
 Philippica & olympici sermōes eius.
 Eximiā: excellentē. Specie. i. formaz
 & pulchrituainem oratoris. Carnea
 dea: academica: quia carneades recen

fioris Academia princeps fuit. Aristotelica: peripatetica. Nam Aris. peripateticus fuit insignis. Vete
 res: ante Socratem. Ad mores hominum: propter ætlicam: quæ de moribus hominū disputat: ex q̄
 tres ille partes. i. politica: monastica: & æconomica deducunt. A Socrate: qui prim⁹ sapiam ab eloquē
 tia separauit. Despexerūt eloquētiā: quasi rem minimā: atq; p̄ exiguā contēpserūt. Nā sicut illi eloquē
 tiā ita bi sapiam despexerunt. Ex alterius parte. Pbi ex parte oratoris: q̄ oratores ex parte pbi. Mutu
 arenē: ergo quasi aliena tractaret. Ex quo: quā obrem sensus aut est. Non mutuarenē alii ab aliis: s; ipsi
 niter se pariter haurirent: tan q̄ ex cōmuni: si cōiuncti perstitissent. Sed vt pontifices: doctū peripate
 ticos: & academicos oratoribus cōuenire Et quod dix erat repetito cōmuni scilicet nomine: cū pbi
 losophis appellatos: & eos fuisse a Socrate separatos ostendit: nunc similitudine quādā explicat quo
 modo sciuncti fuerit: Pontifices: qui preerant sacrificiis. quæ quia pene erant innumerabilia: epulum
 louis non videbatur celebrari posse quo factum est vt huic cerimoniz tresuiri prapōnerentur: que

LIBER

epulones vocabat. Etiam cum ceteris
 Hoc etiam Numa institui voluit: quod
 gratum populo intelligebat. A com-
 muni publico nomine: quod oratoribus
 commune fuit cum publicis. Mirum: ut alter-
 rum ab altero sine vitio separari non pos-
 sit. Quae quum ita excusat: quae ea in aliis
 oratoribus inesse disputet oportere:
 quae in seipso non sint. Deprecabor:
 depellam purgabo. Summo studio
 quia pater nihil pretermisit. quod ad
 eruditionem meam pertineret. Sentio
 qui me exiguo iudice ingenio. No-
 bilissimum hominem. Cn. Carbonem: cui a
 se accusato: seruum cum serinio vinculis
 remisit. De cuius memoria: quum mul-
 ta ex Merodori sententia dixit: quid
 de arte rhetorica sciret. Inde ex Asia
 Mytheria: mysteria sacra careris: &
 & proserpina: quorum rationem pro-
 nefas erat. Vnde o cecatus est poeta: quod
 aulus eam patefacere. Genere. scilicet de co-
 stitutionibus: quae tres sunt. scilicet coe-
 ralis: legitima: & iudicialis. Nam sub
 eiusmodi constitutionibus quaeque species ca-
 rum continentur. Illa vix. Vere irridedi sunt
 qui arte diledi velut pexiguam tradunt
 quam vis ipsi magna quaedam sit & am-
 pla quam omnem Crassus hoc loco mire
 complectitur. Mores hominum: quod est docendi
 Quae animos: quae sunt mouendi &
 conciliandi. Res omnes: expetendarum: si-
 ne honeste siue vtiliter. Virtutum: bone-
 stas genus virtus. Officiorum: quae quod
 quid cum virtute geritur: officio vacare
 non potest. Omnesque naturae: complexio: in
 nunt hominum diuersis affectibus alias
 aliis per diuiores. Vim: honestatis &
 vtilitatis. Originem ad res expetenda-
 rum rationem refert: quae nascitur: vel propter se
 vel propter aliam. Vim: ad id quod dixit vir-
 tute. quae vis maior est quam vtilitatis. Mu-
 tationes ad id quod dixit officiorum. Mu-
 tantur enim temporibus officia: ut Cicero docet
 mutantur personis sit & aliud alio maius
 Mutationes: quia minus officium: ma-
 iore mutatur: siue mansuetudo & libe-
 ralitas: siue tristitia atque seueritas. Re-
 pu. regat cuius est prepotens orator.
 Omnia: breuiter ac summam oia
 prosequitur quae super particulatim in-
 ceperat. Oratoris autem munus esse
 dicit: de omnibus rebus posse dicere
 apposite ad persuasionem. In quo ge-
 nere: id est oratorio munere. Medio-
 cri. Nam occupatus homo non potest
 excellere doctrina. Neque tamen: in-
 dit argumentum ex hoc posse compre-
 hendi quanta sit vix eloquentiae: quae orato-
 res philosophiae prope modum expectes
 tamen nemini disputando concedat.
 Vel tutari voluptatem. Vbi animad-
 uertendum: de his cum loqui publicis quam
 cum oratoribus locum aliquem habe-
 re possunt. Velleius: epicurus.

eum: & ingenii tantum quantum ipse sentio: non tantum quan-
 tum ipse forsitan vobis videar: detulisset: non possunt
 dicere me haec quam nunc complector: perire ut dicam: di-
 scenda esse didicisse: quippe pro omnium maturime ad pu-
 blicas causas accesserim: annosque natus vnum & viginti:
 nobilissimum hominem & eloquentissimum in iudicium vo-
 cari: cui disciplina fuerit fore: magistrum vsus & leges: &
 instituta pro. rom. mosque maiorum paulum sitiens istarum arti-
 um: de quibus loquor: gustavi quae sunt in Asia quam eum
 eque fere meum ex Academia rhetore nactus Me-
 trodorum illud: de cuius memoria commemorauit Anto-
 nius & inde decedens Athenis: vbi ego diutius eum
 moratus: nisi Atheniensibus quae mysteria non referent:
 ad quam biduo seruis veneram successisse. Quare hoc
 quod complector tantam sciam vique doctrinae non modo non pro
 me sed contra me est potius. Non enim quod ego: sed quod ora-
 tor possit disputo: atque hoc omnes quae artes rhetoricas
 exponunt periculosos. scribunt enim de litiis generis: & de
 principiis: & de narratibus: illa vis aut eloquentiae tan-
 ta est: ut omnium rerum virtutum. officiorum. omnesque naturae. quae
 mores hominum. quae aios. quae vitam continent originem vi mu-
 tationesque teneat eadem mores leges iura describat re-
 pub. regatque oia ad quamcumque re pertineat orate co-
 pioseque dicat. In quo generis: nos quod de versamur tantum
 quantum possumus quantum ingenio quantum mediocri doctrina.
 quantum mediocri vsu valemus: neque tamen istis quae in vna
 publicis quasi tabernaculum vitae suae collocant: multum fa-
 ne in disputatone concedimus. Quid enim meum familiaris
 Gallus vellei afferre potest: quod obre voluptas sit sumum
 bonum quod ego non copiosius possim vultari: si veli vel
 refellere ex illis locis quos exposuit antoni? hac di-
 cendi exercitatioe in qua vellei est rudis. vnusqueque nostrum
 versat. Quid est quod aut Sex Pompei? aut duo Balbi
 aut me? amicus quod cum panetio vixit. M. Vigellius
 de virtute hominum stoici possint dicere quae in disputati-
 one ego bis debeam aut vnum quodcumque concedere. Non est
 ei publicis suis artium reliquiae. Nam quod faciet in geometria
 quod non didicerit: quod in musicis aut taceat oportebit
 aut ne sanus quod dem iudicet. Haec vero quae sunt in publicis
 ingenis erunt ad id quod in quoque verisile est eliciendum
 acutius atque acribus ea quae exercitata ois polius hic
 nisi vulgaris orator si minus erit doctus? attamen in dicendo
 exercitatus: hac ipsa exercitatioe cum istos quod dem nostros
 verberabit neque si ab his contemni despicique sine
 sin aliquis extiterit aliqui qui aristoteli more est

Quid est: Nunc de stoicis loquitur. Balbi stoici. Non est enim ne cui forte mirum videatur oratorē posse de his dicere quae nesciat. Dicit autē pbiam non esse eiusdem nature cū ceteris artibus. Quae sunt in pbia i. bene viuendi precepta. Acutis: perspicacibus. Acutis: prouidis: diligētibus. Exercitata: elaborata. Elicendum: excutiendum. Verisimile. nam ratione ducti magis q̄ doctrina intelligimus: qd ad bene viuendū pertinet. Hic nostervulgaris orator cōpatione pbi. Verberabit: euincet. Sin aliq̄ qualem se Cicero latēter innuit. In vtrāq̄ sententiā bonestatis & vtilitatis: pro dogmate peripatetico

oibus rebus i vtrāq̄ ptez sniam possit dicere: & in oī cā duas cōtrarias oīones: p̄ceptis illi^o conitit explicare: aut hoc Arisyle mō & carneadi cōtra omē qd ppositū sit: dīserat: quiq̄ ad cā rationē exercitationēq̄ adiūgat hūc rhetoricum vsū: morēq̄ exercitationēq̄ dicēdi: is sit ver^o is p̄fectus: is solus orator. Nā neq̄ sine forētibz neruis satis vebemēs & grauis: nec sine varietate doctrinae satis politus. & sapiēs orator eē pōt Quare Coracē istū vestz patiamur: nos quidez pullos suos excludere i nido q̄ euolēt clamatores odiosi ac molesti. P̄p̄bilūq̄ nescio quē sinamus in infulis tātā rē: tāq̄ pueriles delitias aliq̄s depingere: nosq̄ ipi hac tā exigua disputatiōe externi & hodierni diei: totū oratoris munus explicemus: dū mō illa res tāta sit: vt oibus pbōz libris qd nemo orator istoz vnq̄ attigit cōp̄a benfa esse videat. Tuz Catullus. Haud q̄q̄ bercule inquit Crasse mirādū est: in te tātā dicendi: vī vim: vī suauitate: vī copiā: quē qdēz antea natura rebar ita dicere: vt mibi nō solū orator sumus: s; etiā sapiētissimus hō videret: nūc intelligo illa te sp̄ etiā potiora duxisse q̄ ad sapiam spectaret: atq̄ ex his hāc dicēdi copiā fluxisse: s; tñ quū oīs gradus ætatis recordor: tuæ qnq̄ vitam tuā ac studia cōsidero: neq̄ quo tēpe ista didicis video nec magnope te istis studiis boibus: libris itelligo deditū: neq̄ tñ possuz statuere vtruz magis mirerte illa q̄ mibi psuades maxia eē ad iūmēra potuisse i tuis tātis occupatiōibus p̄disce re: an si nō potueris: posse isto modo dicere. Hic crassus. hoc tibi inqt catulle primū psuadeas: velsm me nō multū secus facere: quū de oratore dīsp̄tē: ac facerē: si ess; mibi de bystrione ddm negarē em̄ posse eū satissacere i gestu: nisi palæstraz nisi saltare didicisset neq̄ ea quū dicerē me eē bystrionē necesse ess;: s; fortasse n̄ stultū alieni artificii existimatore: s; nūc de oratore vīo ipulso loquor: iūmo scilicet. Semp̄ enim quacūq̄ de arte

rum: & academicorum. nā stoicorum bonestatis est tm̄. Verus: nō fucatus. Perfectus: cui nihil desit. Solus sine cōpatione. Nā neq̄ sine forētibz. Dixerat oratorē etiā si pbiam vix attigisset: tñ dicendo nō cessurū pbō: q̄ si quis vtrūq̄ teneat: eloquētia. s; & sapientiā: perfectū fore. Quo fit vt sine altera: altera esse non possit vt perfectū aliquid euadat. Neruis forentibus: quia maiorem vim desiderant. Grauis: cū auctoritate sapiens. Quare coracē: corax siculus rhetor: veltustissimus. de quo supra. Pullos: discipulos: facere hinc nidū etiā scholā dixit. excludere: ab hac institutiōe nostra hoc modo: sicut in herciscēda familia iuriscōsultus facere docuimus. i. diuidēda substantia: vt supra diximus: aut reuera familiā. Nā stematibus quibusdā. i. coronis cōprehēsa totius cognatiōis noia distinguūt: quō descēdāt ab aliis aliis: ita oratoris officii in vno stemate verbi cā claudēbant: ab hoc tria stemata deducebant: quibus tria genera causaz include ret: & sic de p̄tibz rhetorice facultate & ipsius instrō p̄sequēbant. Euolēt: p̄stat in trāslatiōe. e schola in forū exeāt causi dici. P̄p̄bilūq̄: qui rhetorice facultatis imagine: tanq̄ picture seric explicabatur: vñ etiā infulis dixit depingere. Nā infula p̄p̄rie est fascia qdā in diadematis modū: vñ ex vtrāq̄ parte vittæ depēdēt: ex albo: & croco: q̄ plarūq̄ late sunt & tortiles. Nosq̄ illi rhetores quasi quibusdā contineri sigillis volūt: nos de ea bīdūi disputatiōe: vix aliquid dixisse videmur. Exigua: exiguā vult esse disputatiōē pro magnitudine rei. Istoz. s. similitum P̄p̄bili & Coracis. Cōp̄ benfa esse videat: Vult pbilo ophos nībil nec libros quidē suos sine eloquētia edere posse. Tuz Catullus: hic cum admiratione Catullus prosequitur Crassi eloquentiā cum sapientia coniunctam. Vim: vebementiam. Suauitatez ornatum. Copiam ad vbertatem dicendi p̄tinet. Nunc quasi diceret antea quidez mirabar: tantam in te esse vim dicendi: qui scientia tua ignarus etiā. Nūc autem in hac disputatiōe tua: & oratorē summum: & philosophum sapientissimum esse cognoui. Natura naturalis quodam ingenio. Quae ad sapientiam vt ait Cicero de natura deorum. Est autem quartus eorum gradus: isq̄ altissim^o qui natura boni gignuntur quibz a principio recta ratio constansq̄ nascit

Hanc ergo naturam estimasse dixit Catullus: ut natura bonus: ac perfectus natus esset. Potiora: meliora: quae te sapientie compotē facerent: quae te eloquentē. Ex bis preceptis probia. Fluxisse manasse: derivata esse. Sed tamen cum ois gradus: ecce prosequere causam admirationis: sed hoc est quod mihi admiratio: avertit: quum vitam tuam studia considero: quod ab ineunte pueritia sepe occupatissimus fueris: quo pacto tanta res: sciam adeptus fueris. Gradus: incipiens a pueritia usque ad adolescentiam: ab adolescentia ad iuventutem: inde a iuventute ad virilitatem: a virilitate ad senectutem: nullum tibi tempus vacuum fuisse. Studia gerenda res: quia studiis potius administranda de reip. occupatus fuisti quam bis studiis

Hoibus: ut Metrodoro: & Carneade. Neque tamen possum: sensus est. Nescio quomodo potueris occupatus homo ista perdiscere. Ex quo sequitur ut illud admiretur quod possis hoc modo differere. Ad iumentum eloquentie. Statuere: diffinitre: & determinare. Isto modo: tam eleganter disputare. Hic Crassus: hoc loco Crassus ad omnia respondet: quae ille admirari dixerat. Et primo per similitudinem ostendit: se ita de bis disputare: quae habere debet orator quum ea ipse non habeat: sicut si de bistrionia differeret. Nisi palestra: Has meditabant artes: quibus agilia & aptiora redderet membra. Sat: sufficere hoc loco auget alias minuit. Quod enim sum ineptus. sum inquit conscius mei de me iudicium: quod me vix ineptum esse iudico: qui de hac re precipias. Difficilior: ad discendum. Maior ad comprehendendum. Qualis dignitatis est. Quanta magnitudinis. Hoibus: Carneade: & Metrodoro: & ceteris. Puerilis aetas: quum repu. liber eras: Ferie vacantes: postquam adules foras adii. Causas priuatas: familiares. Quos disceres: ut Solon gloriatur se quotidie aliquid discere senescere. Ad usum transferunt. i. politica deligunt. Sensus est: non esse tantum in probia versatum practico homine quam theoretico. Usus exercitator: alia studia esse eorum: qui tamen intelligere velint alia eorum qui etiam agere: quod in sequentibus probat exemplis ut de magistro Sane: hoc est sophista: quod sepe in studiis litterarum versatus est. Comentar: comentaria facit: non ut disceret quae a pueritia summa cum facilitate proceperat: sed quod eo studio delectabatur. Ut est apud L. Lucium. Verba Lucii quae de alio quodam Sane dixerat. eadem refert Crassus. Aspice ineptus. Rudibus: declamatorius causis: quas vix pueri facile intelligant. Foro agendis causis. Amicis: tuendis. Rei familiaris: gubernande vnum ostendit diuersis rebus idoneum. Valerius. nunc exemplum profert eorum qui in vno tempore occupati fuerunt & in eo omne vite suae tempus consumpserunt. Cantat: ut vocem sibi obsequentiore reddat. Commodum: oportunum. Eques non tam prolixa tractat. Discendum arte musica quam puer didicit: quum satis erat. Eadem ratio. scilicet est in vulgaribus artibus: eadem est & in studiis litterarum & precipue probia. Artium maximarum. maximas appellat litterarum & precipue probie: Id agere. i. probie operam dare. Auunculum: apbricanum. qui auunculus erat Tuberonis: ita remisse agebat: ut vix percipi. posset. Hic igitur philosophiae studebat. non solum ut intelligeret: verum etiam ut ageret: Tubero vero totus ad intelligendum deditus erat. Tantum istarum artium. Et habes qui docere: ingenio

aut facultate quiritur: de absoluta: & perfecta quae solet. Quare si iam me vultis esse oratorem: si etiam sat bonum: si bonum denique: non repugabo. Quid enim nunc sum ineptus: ita me existimari scio: quod si ita est: sumus tamen certe non sumus: neque enim apud homines res est vlla difficilior: neque maior: neque quam plura ad iumentum doctrinae desideret. Attamen quum de oratore nobis disputatum est: de summo oratore dicam: necesse est. Vis enim. & natura rei: nisi perfecta ante oculos ponit: quilibet & quanta sit intelligi non potest. Me autem Catulle fateor: neque hodie in istis libris & cum istis hominibus vivere nec vero id quod tu recte commemorasti: vllum vnumquam habuisse sepositum tempus ad discendum: actantum tribuisse doctrinae temporis: quod tamen mihi puerilis aetas forentes feriae concesserunt. Ac si quis Catulle: de doctrina ista quod ego sentiam: non tantum ingenioso homine: & ei quod foras. quod curiam. quod cas. qui reip. spectet opus esse arbitror temporis: quod tamen sibi in sum pferunt: quos disceres vita defecit. Omnes enim artes aliter ab iis tractantur: quae eas ad usum transferunt: aliter ab iis quae ipsarum artium delectati. nihil aliud in vita sunt acturi. Magister hic Sane summam iam senectute est: & quotidie comentatur. nihil enim curat aliud: atque ea quae velocius puer addidicerat: sed quod erat aptus ad illud totumque congnorat. Fuit ut est apud Lucium quibus bonus ipse famulus in ludo. ac rudibus civis satis aspice plus ope foro tribuebat amicis rei familiaris. Valerius quotidie cantabat. erat enim saeuic. quod faceret aliud. At numerus furius non familiaris: quum est comodum cantat. est enim profamiliaris: est aequus romanus: puer didicit: quod discendum fuit. Eadem ratio est barum artium maximarum: dies & noctes: quotidie enim vnum summa virtute & prudentia videbamus philosopho quum operam daret. Q. Tuberonem. At eius auunculum: vix intelligeres id agere: quum ageret quomodo apbricanum. Ista discuntur facile si & tantum sumas quod tantum opus sit: & bene quod docere fideliter possit. & sci-

paucis: doctore nactus facile discit pbiam: quantum opus est. Fideliter contra improbos qui pinde doctē.
 Scias: ingenio valeas ut ea quae ipse tibi tradiderit: facile adiscere possis. Aliud q̄ pbie operā dare.
 Tractatio exercitatio pbie. Questio: inquisitio gignit: quia q̄to magis aliquis fuerit in singulis arti-
 bus diligentior tanto etiā magis dubitabit. Quotidie: ex se: quāto magis ingris: tanto magis dubi-
 tas. Desideriosa inutili. Nā incerti nō pcedit de eo q̄ semp veritate ingrat. Vestiges: ingras. Agitatioe:
 cogitatioe: quāto magis tractant: tanto plura emergūt: q̄ sunt cognoscēda. Vtus: exercitatio. Infini-
 ta: quā cognitiōnis nullius vnq̄ finis exta-
 bit: si sp̄ studia sequi volueris. Facilis. i.
 nō longa exercitatio: nā q̄ valet ingenio
 nō multā desiderabit exercitacione. Sed
 incredibilis q̄dā ingenii magnitudo. nō
 desiderat indocilem vti disciplinā. Libet
 aut sp̄ discere: sensus ē. Semp innatā esse
 discēdi cupiditatē: sed ineptos parū pfi-
 cere: aptos vero nimium delectari. Ut si
 velim ego talis. i. optime tenere ludū ta-
 lorū. Et ondit ineptos cupere: ne q̄ ap-
 tos vero studiis delectari. Detinent: cu-
 piditate. Tardissimi: inepidissimi. q̄uis
 cupidi sint alicui? artis: tū inepti sunt ad
 eam pdiscendā. Itaq̄ parū pfiūt: quā ne
 q̄cupiūt. Iamā inqt Catullus. Hic
 Catullus q̄si psuasus crassi rōnib? admi-
 rari desinit: q̄ res tātas assecutus sit cras-
 sus: etiā occupatus: Crassus aut reddita
 rōne cur de oratorū inter se: & pbiorū cō-
 iūctōe tam multa disseruit ad id redit q̄d
 instituerat: ut de dignitate & cōpositiōe
 elocutiōis ptibus disputet. Dicit ergo ca-
 tullus: ex eo q̄ dicis posse oratores non
 difficulter addiscere: quantum satis est. De
 pceptis pbie intelligo q̄nam ex hoc in-
 ferre velis te occupatū etiā boiem hāc p̄
 cepta discere potuisse. Iamā: cōdupli-
 catio: q̄ significat ai affectū. Satis: id est
 multū. Acerrimo: diligentē & acuto. Ad
 cognoscēda quae dicis: moralē. s. pbiam:
 quā oratori necessariā dixisti. De me: q̄si
 in me sit: q̄d in oratore regnāt. Pergis:
 p̄stis: pseueras in hac snia. Ad institū-
 ta: ad incepta redeo: post lōgā videlicet
 disputatiōe: de duabus primū ptibus
 elocutiōis elegātia & cōpositiōe. De offi-
 cio deinde oratoris: postea quō eloquē-
 tia diuisa fuerit a sapia. Postremo q̄ perī-
 patetici solū & academici cū oratore cō-
 ueniant. Mibi vero: ac si diceret: credo
 etiā ceteris idē videri. Tam longa: quā
 diu disputauit rerū oim pitiā oratori ne-
 cessariā. Dux: s. ornate: cōgrue: q̄ dicēdi
 Cumulāde: augēda. Altera: s. ps. Or-
 nate: p̄ cōpositiōe. Apte: p̄ dignitatē.
 Q̄maxime iocūda: cōpositiōnis est. Nā
 cōposita apte oīo iocūditatē quandā ha-
 bet & auditorū auribus facile admittit.
 Influat: illabāt. Et q̄ plurimis reb? in-
 structa: dignitas verborū & sniaz & sit p̄
 p̄brasim. id est descriptionem: vtranq̄
 partem tetigit. Instrumentū. Nunc lau-
 dat hanc elocutionem a comparatione.

as etiā ipse discere. Sed si tota vita nihil velis aliā
 agere ipa tractatio: & q̄stio quotidie ex se gignit
 aliqd q̄d quū desideriosa delectatione vestiges: ita
 fit in agitatioe rerū sit infinita cognitio facilis vtus
 doctrinā cōfirmet: mediocris opera tribuat: me-
 moria studiūq̄ pmaneat. Liber aut sp̄ discere: ut
 si velim ego talis optime ludere: aut pile studio te-
 neat: etiā fortasse si asseq̄ nō possim. At alii quā prae-
 clare faciūt vebemētius q̄ cā postulat: delectantē
 ut Titius pilā. Brulla talis. Quare nihil ē: q̄d q̄sq̄
 magnitudinē artiū ex eo q̄ senes discūt: p̄tiscat.
 nāq̄ ut senes ad eas accesserūt aut vsq̄ ad senectū-
 tē in studiis detinentē aut sunt tardissimi res q̄dē
 felicime snia habet. ut nisi q̄ quisq̄ cito potuerit
 nūq̄ oīo possit pdiscere. Iamā inqt Catullus: in-
 telligo Crasse q̄d dicas & hercule assentior: satis
 video tibi homini: ad pdiscendū acerrimo. ad ea
 cognoscēda q̄ dicis. fuisse tps. Pergis ne inquit
 Crassus me q̄ dicā de me nō de reputare dicere?
 sed iā si placet ad instituta redeamus. Mibi vero
 catullus inqt placet. Tu; crassu. Quorsum igitur
 hāc spectat inqt taz longa & tā alte repetita oīo?
 Hae duae ptes q̄ mibi supsunt. illustrādāe oīonis.
 actoti? eloq̄ntiaz cumulādāe. q̄rū altera ornate di-
 ci postulat. altera apte hāc hēt vim. ut si q̄ maxie
 iocūda q̄ maxie in sensus eorū q̄ audiūt influat et
 q̄ plurimis sit reb? instructa. Instrumentū aut hoc
 fore se litigiosū acre tractū ex vulgi opinioib? exi-
 guū sane atq̄ medicū; ē illd rursus ipm q̄d tradūt
 illi q̄ p̄fiterent se dicēdi mgros. nō multū ē maius.
 q̄ illud vulgare ac fore se. Appatu nobis opus ē.
 & rebus exquisitis vndiq̄ collectis. accersitis com-
 portatis ut tibi caesar faciendū est ad annū ut ego
 in edilitate laboraui quod quotidiano vsu & ver-
 naculis rebus exquisitis: vndiq̄ collectis. fatiffa-
 cere me posse huic populo nō putabā. Verborū

Laus em̄ q̄ a cōpatiōe sumit maximā vim habet. Instrim. i. oīo. Litigiosum: in controuersis legitimis
 Acre: asperū: acerbū: rabiosum: ut Tragiēs dixit. Rabiosa fori iurgia vendēs. Ex vulgi opinionib?. i.
 accommodatū vulgi opinionibus. Exiguū verborū: Mendicū: rerū inopē. Illud ipm: q̄d dedamatorie

causis tractat. Isti sophisticæ. Collectis a seipso. Accersitis: aliunde. Coportatis: utrinque. Ad amam ad totius anni res necessarias: q̄ ad victu suppediet: paradas. In ædilitate: nam ædiles perant etiã rebꝝ in foro venalibus. Exquisitis: vndiq; Translatio a mercatore: qui patriã vult reꝝ oim copia instruere nō ex agro suo tm̄ sumit: sed vndecũq; oportunã fuerit: sic etiã oratori faciendũ in ornãda: instruendaq; oio ne. Vernaculis seruilibus & vulgaribus. Verborũ eligendorũ: de elegãtia reperit: cũ qua iungit compositione: nã illa docet eligere pura verba p̄ latinitate: vsitata p̄ explanatione. Collocãdorũ: p̄ copositio

ne. Concludendorũ: qbus clausula fiat apta & cõcinna nō biulca: & vasta. Faci- cilis: q̄a iudicio aurũ accipit cõcinna re- spuit in compta & inepta. Sine rone: si ne pceptoe rhetorica: Primũ qdẽ sensus aurũ cõprobauit: nunq̄ admittenda sit an nō: deinde exercitatio diuturna facit vt apte pmutare possis. Rerũ: q̄ ad di- gnitate p̄tinet. Dignitas aut cõsumit in exornatione rerũ. Rerũ est silua magna: quã auctore socrate græci primũ diuise- re: nũ deinde eos secuti didiscere cepe- rūt. Silua: quã græci bylen in duplici si- gnificatõe accipiūt: & siluã & materiã. Iã nō teneret: q̄ oratores sepati erãt a pbis

Ob eam cam: q̄ græcos sp̄ latini imita- ti sunt. Sustulerã: submoueã. Quo. i. vt & reddit rone cur interdixerit cõsor rbe- toribus: nō vt adolefcetes inculti essent: sed ne impudẽtiores redderent. Obtũ di: bebetari. Impudentiã: quã indocti: docti sibi viderent. Nam apud græcos Tacite occurrit qõni: q̄ græci nō pbibe- ant rhetorũ pcepta: sed illi inq̄t bnt etiã intelligedi rone: nã nō habet. Nouos .i. latinos. Qd. f. audere. Cũ bonis re- bus cõiunctũ. f. fugiendũ est. Magnope fugiendũ bis fugiedum intelligit: & erit zeugma ab inferiori. Hoc quũ vnũ tra- dere: q̄a nihil aliã discẽbãt adolefcetes: nisi audere nō putauit ab officio censoris alienã pbibere. Serpet. i. altius radices ageret: ne facile posset euelli. De qbus disputare: oratorie facultatis: Perpoliri exornari. Patif enim lingua: id est eius copia latina est lingua: vt omnem illorũ græcorum excellentiã consequi possit.

Genere. i. facultate nra. Extiterint. i. si aliqui fuerint q̄ eruditi sint in vtraq; lin- gua. i. qui græce & latine possint: & ita la- tenter se eũ esse innuit Cicero. Ornatur igit oio: Nunc tandẽ descẽdit ad dispu- tatione elocutiois de q̄ iam diu se dictũz oñdit. Genere primũ. Duo sũt genera dicendi. Primũ p̄ totã orone distundit: in quo tres illi caracteres cõtinetur. Alte- rum spariũ: qbusdã q̄si coloribus distin- guit: vbi exornatioes verborũ & sniarũ cõplectunt. Genere: graui: mediocri: attenuato. Colore & succo: ex succo enim corpori diffundit color. Grauis sublimis. Suavis hũilis. Erudita: mediocris. Liberalis: item mediocris. Nam hũilis parũ libero digna videtur. Admirabilis: ad sublimem. Polita: attenuatum.

Sensus: ad omnia refertur orationis genera. Sensus cõciliãdo. Dolores: cõcitan do. Non est sin- gulari. i. nō p̄tinet ad singulos oronis punctos: videlicet ad singula mēbra. f. exordiũ: narrationem &c.

Conspersa: in oi orone. Vt porro: Nunc ad scdm genus oronis transit: qd̄ cõstat exornationibus re- rum atq; sententiarũ. Insignia: verborũ. Lumina: snias: ornãmẽta. Disposita: distincta. Ornatu: pulchri- tudine. Distinctũ: p̄sonis quæ audiūt compositionem verborũ. Congruum: dignitate rerum: de quibus

eligẽdorũ: & collocãdorũ: et concludẽdorũ: facilis est vtrõ vel sine rone ipa exercitatio. Reꝝ e silua magna: quã cũ græci iã nō teneret: ob eãq; cam iu- uetus nra deducet pene discẽdo: et latini: si displa- cet: hoc biẽnio magri dicẽdi extiterunt: quos ego cõsor edicto meo subtulerã: n̄ quo: vt nescio. quos picere aiebãt: acui igenia adolefcẽtiũ nollẽ: s; con- tra igenia obtũdi volui corroborari impudẽtiã. Nã apd̄ græcos q̄ eiusmõĩ cẽnt: videbãt m̄ eẽ p̄ter exercitacione liguã doctrinã aliqua; & hũanita- tẽ dignã scia. Hos vero novos mgros nihil illi- gebã posse docere: nisi vt auderent: qd̄ etiã cũ bo- nis rebꝝ cõiunctũ. p̄ seipm̄ e magnope fugiedũ. Hoc quũ vnũ tradere: & quũ ipudẽtiẽ lud? eẽt putauit eẽ cõsoris: ne lõgi? id serpet. puidere q̄q̄ nō hẽc ita statuo atq; decerno vt desperẽ latie ea: de qbus disputauim? tradi ac p̄poliri: patif. n. et lingua nra & natura rerũ veterẽ illã excellentẽq; prudẽtiã græcorũ ad nrm vsũ; morẽq; trãsserit: s; hoibus opus e eruditũ q̄ ad huc i hoc quidẽ gne nri nulli fuerũt: sin qñ extiterint etiã græcis erunt añponedi. Ornãt igit oio gne primũ; & q̄si co- lore quodã & succo suo: naz vt grauis: vt suavis: vt erudita sit: vt liberalis: vt admirabilis: vt poli- ta: vt sensus: vt dolores habeat. qñtũ opus sint: nō est singulorũ articuloz: i toto spectãt bæc corpe vt porto conspersa sit: quasi verborũ sententiarũq; floribus. Id non debet esse fusũ; æq̄biliter p̄ oem oronem: sed id distinctũ; vt sint quasi in ornatu disposita quẽdã insignia & lumina. Genus igit di- cedi e eligẽduz: qd̄ maxie teneat eos: qui audiãt: & qd̄ non solũ delectet. sed etiã sine satietate dele- ctet. Non. n. a me iã expectari puto: vt moueã vt

agif. Sine facietate: illud sentit cōmutāda esse genera: vt a graui ad mediocrē: a mediocri ad suauē de-
clinēt non unq̄: & ecōuerso. Non em̄ me: hic vicia q̄si p̄ transitū tangit: q̄ in vno q̄ ḡne incidere possit ut
Exilis viciū attenuate. Inculta: mediocris. Vulgaris: rursus mediocris. Obsoleta: nō fordida: bor-
rida: nō virilis: ergo nō inobsoleta: virilis: qd̄ est grauis figura. Austeri em̄ & graues sordidiores. & bor-
ridiores sunt q̄ molles: q̄ nitidi esse solent: iō obsoletū virile. Ingenia: q̄tū ad cottā & Sulpitiū. Acta
tes: ad Caesare: & Catullū: q̄ iā maturioris erāt aetatis. Prima spē: primo aspectu.

caueatis ne exilis: ne inculta sit vestra oīo: ne vul-
garis: ne obsoleta. Aliud qddā magis: & ingenia
me hortantē vestra: & aetates. Difficile em̄ dictū
est: q̄ nā causa sit: cur ea q̄ maxie sensus nros ipel-
lunt voluptateq̄ & specie patria acerrime cōmo-
uent & ab iis celerie fastidio quoda; & satietate
abalienemur: q̄nto color; pulcritudine et varieta-
te floridiora sūt i picturis nouis pleraq̄ q̄ in vete-
rib; q̄ tñ etiā si p̄mo aspectu vos cæperēt diutius
non delectant quū iudē nos in antiqs tabulis illo
ip̄o horrido obsoletosq̄ teneamur q̄to molliores
sūt: & dedicatiores i cātu: flexiōes ac false vocule
q̄ certe & seuera: q̄ bō m̄ nō mō austeri s; si sepius
sūt multitudo ip̄a reclamat. Licet hoc videre in
relig; sensib;: vnguētis minus diu nos delectari
suma et acerrima suauitate cōditis q̄ bis modera-
ris: & magis laudari q̄ cæra: q̄ qd̄ crocū olere vi-
deat i ip̄o tactu eē modū & mollitudis & leuita-
tis. Quin et gustatus: q̄ ē sensus ex oibus maxie
voluptarius quicq̄ dulcedie p̄ter cæteros sensus
cōmouet: q̄ cito id qd̄ valde dulce ē. aspnaē. ac
respuit: q̄s potione vt aut cibo dulci diutius pōt
q̄ ytroq̄ in ḡne ea q̄ leniter sensu; voluptate mo-
ueāt. facillime fugiāt satietatē? Sic oibus i rebus
voluptatibus maximis fastidiū finitimū est. quo
hoc minus i oīoe meremur in q̄ vel ex poetis vel
ex oratorib; possum; iudicare cōcinnā distinctā
ornatā festiuā sine intermissione sine rep̄b̄sione.
sine varietate q̄uis claris sic colorib; picta. v; poc-
lis vel oīo n̄ posse indelectatiōe eē diuturna. atq̄
eo citi; i oratoris. aut i poetæ cincinis. ac fuco of-
fendit q̄ sensus i nimia voluptate natura n̄ mēte
satiātur in sc̄ptis & i dictis nō auriū solū. s; animi
iudicio etiā magis in fucata vitia noscūtur. Qua-
re bene & p̄clare. q̄uis nobis sæpe dicatur belle
& festiue nimis; sæpe nolo: q̄ q̄ illa ip̄so reclama-

p̄ similitudinē ondit fucata veris fastidiosa
magis esse: idq̄ p̄ sensus oēs. Primū igi-
tur ondit q̄ sensus oculorū p̄ specie fatu-
rēt. Colores em̄ speciosiores sunt. Varie-
tate: Noui pictores colorū varietate pin-
gentes vtunt: veteres naturā magis imi-
tabant. Primo aspectu floridi ora in pi-
cturis primo aspectu placēt nō ita. Te-
neant: admiratiōe p̄petua. Illo horrido
illa horriditate & sorditate picturas: sub-
stantiue posuit. Obsoletos: virili turis.
Quāto: nūc de sensu auriū illud idē p̄ba-
re intēdit. Molliores: suauiores. Dedi-
licatiōes: delectabiliōes. Flexiones:
mollitudinē vocis acuta: grauis: medicæ
significat. False: nō p̄prie: sed sicte quæ
inbmissio sp̄i: & nō p̄prio emittit. Cer-
te ad id qd̄ dixit flexiones: q̄ illa mutā-
tur: iō incerta: & nō tā delectat. Senere:
cōtra falsas voculas. Nā seuerius dī q̄si
sequēs verū. Austeri: graues: viriles Re-
damat: explodit eos. Licet: qd̄ de ocu-
lis & auribus dixit: idē in relig; sensibus
p̄spici pōt. Conditis: media p̄ducta: cō-
positis. Moderatis: mediocribus. Ole-
re: referre: rep̄ntare. Mollitudinis: q̄tū
ad omne corpus. Leuitatis: ad sup̄ficiē.

Quædē em̄ oīno mollia: vt pluma: q̄
dā sup̄ficie tñ: vt ebur: marmor. Quis
potōe: in eadē moratē: vt rein an̄ oculos
ponat. In vtroq̄ ḡne: cibi & potus. Le-
niter: mediocriter. Finitimū: vicinum.

Quo hoc minus in oratione miremur
Nunc cōfert similitudinē: sicut cæteris reb;
ita in oīone satietatem cōtinuatio parit.

Quo p̄pter qd̄: quia si sint eadē vno
tenore p̄posita: in cæteris sensibus fasti-
diū generat. Cōcinnā: cōpositā. Distin-
ctā: variatā exornationibus. Ornatam:
vtrūq̄ cōplectit. Festinā: lepidā. Sine
intermissione: vno tenore iugiter: delica-
ta: lepidā. Sine rep̄b̄sione: græce dixit.
scilicet repetitiōe: ne interponē

do festiuitates eiusmodi nō repetat. Si-
ne varietate: si eisdē semp̄ vtaē exornati-
onib;. i. aliq̄n omittat: aliq̄n repetat. Cla-
ris coloribus. i. illustrib; & splēdidis ex-
ornationib;. Diuturna: longa: si vno &
codē lepore sp̄ vtaē: nō interponens au-
steræ festiuā: sic em̄ aures facietate q̄dam
fatigat: lepores eiusmodi respuerunt.

Offendit: offensus sit impersonaliter posi-
tum. Cincinis: capillis calamistro in-
tortis: ornatum orationis non naturalē

contemni. Natura: corporis. Sensus: vt aliquid dulce nimia gustum explet non animum. Quis id
est quantum vis: duæ partes. Belle & estiuē: obiicitur bene & p̄clare: vt alterum probatur ita alte-
rum respuitur. Redamatio: plaudendum: quum dicunt bene: & p̄clare. Volo inquit vt oratoribus
audientes q̄tumlibet bene & p̄clare nō aut bellem: & festiue redament. Nam in bene & p̄clare dignitas

quædam inest cum grauitate. Inbelle aut & festiue: suauitas cum fatietate. Vmbrata: vt nō semp splēdida sit orō: sed splendor ille occulte nōnunq̄. Recessum p̄ similitudinē ondit quo splēdidiōr appareat orō: sicut in tenebris lux est iocūdiōr: ita festiuitas in hausteritate suauior. Recessum: locū abditū: & obscurū

illuminatū: exornationibus. Extare: expositū esse. Imminere: apparere. Nunq̄ agit bñc. Similitudine bistrionis dicit variandū esse: q̄ versus agūt gestu: mō maiori: mō minori. Nam sapiēs. Versus Roscii cuius hic sensus est. Sapiēs vult virtuti lux bonorē: nō q̄si p̄dā: sed p̄miū. Præda em̄ eius est: q̄ nō meruit.

Sed abiicit: loquit̄ Cicero: sed abiicit gestū inq̄. In p̄ximos. i. sequētes versus. Et q̄d video. Alter versus vsq̄ ad illud incidit. Nā illa sūt Ciceronis verba. Sincitat: aspiciat &c. Et ē sensus. Rosci? p̄sonā Hæcubæ gerēs. Hæc verba ita p̄nunciet: q̄si inaderit: aspexerit: admirata sit: stupuerit virū id ætatis arma sibi circū dedisse. Hæc em̄ tragœdiā Accii poete fuisse p̄cipimus vbi Hecuba introducitur: q̄ viro armis circūdato suadet vt se ad aras recipiat. Quid ille alter. s. versus. O pater o patria. Alterius versus principium q̄d gestu p̄nunciandū est intensiore. Superiore. s. & illo versu: Sapiēs &c. s. & i hoc q̄d petat p̄sidii. Id. s. primo loco gestulatione esse oportere. Actores. i. Mimi Quā ipsi poete: in principio leuiora ponunt: in sequētibz aciora. Illi. s. musici in principio remissius canūt. Vtriq̄ & a poetis: & a musicis. Summittit̄: ab bistrione. Augēt: motu corpis: quod sumptū fuerat. Extenuat̄: voce. Inflamat̄: spū: quū maiore spū aliquid dicit̄.

Variat̄: diuerso gestu. Distinguit̄ in terpositōe gestus. Ita sit nobis. i. sic orator: vt bistrionis variat. Aliter: q̄ bistrionis: vt s. lepores nonnunq̄ interponat orator. Tñ: quū hoc tā multis verbis præcipimus: tñ nō pōt esse aliter orator q̄ bistrionis. Austerā: virilē: nō fucatā. Dulce: ad austerā. i. nō delicatā. Decoctā: ad solidā. i. naturalē. Translatio a passo. i. vino cocto: cuius frequēs vsus stomachū debilitat. Nam ipsa p̄cepta. Vere in quā hæc oratori seruāda. Nam explicatio p̄ceptorū facilis est: at vero ipsa p̄cepta ex equi difficiliora. Quare vt ante dixi: Si aut cibus etiā dulcis fastidiū parit: si assiduus fuerit: ita & orō lepida: ideo exornationes tractare nō est difficile: sed vbi q̄ tractāda sint cognoscere difficillimū. Quare numero tandē cōcludit. Silua rerū ac sniarū: inuentōis habenda rō: vt primo inuenias: deinde inuēta exornes

Formāda: extēda. Filio: textura: sub tegmine. Nā silua rerū est q̄si tela siue flamē exorsa. Cñe: caractere. Ad augēdū: q̄ amplificatio rei fit: aut quū rē hūilē verbis extollim⁹ aut cōtra sublimē deprimimus

cōcitate. Amplificatio valet ad cōcitantū. Cōciliam⁹: nobis cōcitam⁹ in aduersarios. Sed in hoc q̄d post. s. tio Antonius negādo de his singulatim esse p̄cipiendū: dixit laudationē: & vitupationē cū aliis rebetorice p̄ceptis esse annexas. Vtrūq̄. s. laudē & vitupationē reiecit: q̄si ab oratore alienas. Etiā: post amplificationē. Propriū causarū. Propriū & cōes in hoc distat. Cōes p̄ amplificationē tractant̄: vt quū dicim⁹ Nihil paricidio detestabilius. Propriū p̄ cōfirmationē rei: de qua agit: vt paricidium Orestis eo crudelius: q̄ matrem occidit: quæ vna ipm a patre relictum sustulerat. Incusatōe: accusationem. In earum ne miseras cōmiseramur. Deprecationē: quū vtimur cōquæstione quū dicimus ei qui insciētē peccauerit veniā dandā esse: & qui necessitate cōactus peccauerit veniā dandā esse. Alii vero supradicti loci sūt cō

tio nō pōt melius: sit nolim crebra: sed babeat tñ illa in dicēdo admiratio: ac sūma laus vmbra aliquid: & recessus: quo magis id q̄d erit illuminatū: extare atq̄ imminere videat̄. Nunq̄ agit hunc versus Roscius: eo gestu quo pōt. Nā sapiēs virtuti bonorē: p̄miū: aut prædā petit: sed abiicit p̄fus: in p̄xios: & q̄d video: ferro septus pessidet sedes factas: icidat: aspiciat: admiret̄: stupefcat. Quid ille alter: q̄d perā p̄fidii: q̄ leniter q̄ remisse: non q̄ actuose: istat. n. o p̄: o patria: o priami domus in quo tāta cōmoueri actio nō posset: si eēt consūpta superiore motu: & exhausta: neq̄ id actores prius viderūt: q̄ ipsi poete: q̄ deniq̄ illi etiā q̄ fecerūt mōs: a quibus vtriq̄ summittit̄ aliquid: deinde augēt: extenuat̄: inflamat̄. variat̄ distinguit̄: ita sit nobis igiṛ ornatus et suavis orator: nec tñ pōt alter esse: vt suauitatē bēat austerā: & solidā: nō dulcē: aut decoctā. Nā ipsa ad ornandū p̄cepta quæ dant̄. eiusmodi sunt. vt ea quiuis vitiosissim⁹ orator explicare possit. q̄re (vt añ dixi) primū silua rerum. ac sniarū cōparāda est. qua de parte dixit Antonius Hæc formāda filo ipso & genere orōnis illumināda verbis. variāda sententiis. Sūma aut laus æloquētiæ. est amplificare rem ornādo. quod valet non solū ad augēdo aliquid & tollēdum altius dicēdo. sed etiā ad extenuandū. atq̄ abiiciendū. Id desiderat̄ oibus iis in locis. quos ad fidem orationis faciēda adhiberi dixit Antonius. vel quū explanamus aliquid. vel quū conciliamus animos. vel quū cōcitam⁹: sed i hoc q̄d

itationis: & conciliationis: hi terciae proprietatis sunt docedi. Quae exercitatio: Docuit tres locorum virtutes totidem persuadendi generibus convenire. Primam qua conciliamus coquestionem. Secundam: qua concitamus amplificationem. Terciam: qua docemus: siue probamus: questionem appellat: hoc est thesimum illam: & bypotbesim de quibus iam saepe diximus. Duarum philosophiarum. scilicet peripateticae & academice. Nam stoicos & epicureos ab officio oratoris penitus excludit. Quae exercitatio. scilicet probandi: & refellendi. Ratio: artis & copia exercitatio: vel illa intelligentia: hanc eloquentiam.

De officio: Declarat quod dixit de virtute.

De aequo: commune ius quod inter omnes convenit: ut bonis bene agere. De dignitate: honorum: magistratum quid sit uniuscuiusque magistratus officii. Vtilitate: publica: vel privata. Honore: utrum quis honorem meruerit. Ignominia: utrum quis ignominia sit afficiendus: & opprobrio: Praemio: & poena: quasi declaratio est eius quod dixit: honore: & ignominia. In utraque partem: proposita questione utrum sit ex virtute: an contra: utrum ex officio: nec ne. In utraque partem: affirmativam: & negativam. Sed quoniam. Haec quidem omnia spectant ad munus oratorum. Possessione: tam lata & ampla: ubi de officio oratorum tractari poterat. Et eo litigioso: quod etiam indignus est ut nobis: quod necessarium est minime concedant. Litigioso enim in controversia posito: nondum nobis concessio significat. Iruperunt: per vim ingressi sunt. Ex particula parva: Peripatetici

parva urbis Athenarum loca. Definita controversia. id est hypothese: de utraque questione ponit exemplum. Controversia: rei alicuius. Lite: iudiciali genere. Deliberatio: alterum genus. Laudatione: tertium genus demonstrativum. scilicet haec autem: de hypothese haecenus dixit: quod a graecis tractet nunc de thesi infinita. Proposita: ut supra dictum est: utrum navigandum edificandum: vel aliquid faciendum. Institueno: ordinando quaestiones. Amissam possessionem que sua fuerit: & nunc recuperant eadem sensus est. Non ita haec quaestionem thesim sumunt rhetores graeci tanquam suam ut recuperare audeant: sed tanquam alienam: ut a iurisperitis accipere videantur. Praestat autem in translatione praedicti: ubi oratorem coartatum dixerat. Nam quasi de arboribus inquit: & latifundiis iurisperitorum surculum demant. quod in agello suo plantent: ita de iure civili mutantur quum thesim tractant. Ex iure ut in civili iure videmus. Temporibus: ut quando. Reis: quis. Locis: ubi. Lacinia. quod dicitur nec plene quidem hoc genus retinet. Lacinia dicitur pars vestis ab extremo pendens a lacerando dicta. Num enim: iure in qua laciniam retinent. Cognitio praecipio secundum artem. Exercitatio: actio causarum: quas arte cognitas agunt ex arte. In prima arte: in prima artis parte: id est in principio artis. Vim: definitionem innuit quod vim rei explicat ut

postremum dixi: amplificatio potest plurimum eaque una laus oratoris est & propria: maxime est maior est illa exercitatio: quae extremo finem instruxit Antonius prior reuocabat laudandi: & vitupandi. nihil est enim ad exaggeranda & amplificanda oratione accommodatius: quam utrumque horum cumulatissime facere posse. Cosequenter est illi loci: quod quae propria carum & inherentes in eaque nervis esse debet: tamen quae de universa retractari solent coesa a veteribus noiantur sunt quosque parti bene vitiosorum & peccatorum acriter quandoque cum amplificatione inculcatione: aut quae relata contra quam nihil dici solet: nec potest: ut in depeculatore: in proditore: in paricida: quibus uti confirmatis criminibus optet. aliter enim ieiuni sunt atque inanes. Alii autem bene depraeationem: aut miserationem. alii vero accipientes disputationes: in quibus de universo genere in utraque parte differri copiose licet. Quae exercitatio nunc propria duarum philosophiarum. de quibus ante dixi putat. Apud antiquos erat eorum a quibus omnia de rebus forensibus dicendi ratio. & copia petebatur. De virtute. n. de officio de aequo & bono de dignitate honore ignominia praemio poena sublimibus de rebus in utraque partem dicendi animos & vim & artem bene debemus. Sed quoniam de nostra possessione depulsi in paruo et eo litigioso prodiolo relictis sumus & aliorum patroni: nostra tenere tuerique non potuimus ab iis quod indignissimum est qui in nostrum patrimonium irriperunt quod opus est nobis mutuemur. Dicunt igitur nunc quod illi qui ex particula parva urbis ac loci nomen habent & peripatetici philosophi. aut academici noiantur olim autem propter eximiam rerum maximam scientiam a graecis politici philosophi appellati universarum rerum publicarum nomine vocabantur omnem civilem orationem in horum alterutro genere versari aut definita controversia certis temporibus ac rei hoc modo placeat ne a cartaginensibus captivos nostros redditus suis recuperari aut infinite de universo genere querentis quid omnino de captivo statuendum ac sentiendum sit atque horum superius illud genus carum. aut controversiam appellant eaque tribus

LIBER

dicant: quid sit bypothesis: quot partes eius. Hoc Donatus facit in artem Ciceronis veterem. Diffinit enim questione: ut supra diximus bypotetisim dicēs esse quaestione circūstantiis inuolutam Prateriri: omitti. Nunc enim. Ratio cur satius fuerit prateriri quā attigi. Reticere: inceptum. Iudicio: voluntate: quia si non attigissent: sponte viderent negligere: nunc quū inchoatū reliquarint non iudicio: sed sciētiæ inopia tacuisse vident. Omnis igitur res: in hoc capite agit de vtriusque genere questionis. Quæri vtrū sit

Disceptari: quæ sit & vtrū faciendū sit. Iis causis: finitis videlicet bypotetesi. Cognoscēdi: quæ ad thesim

Vim: ad causas forenses: per bypotetisim
 Ut virtus: exemplū theicos. Propter dignitatem: Stoicorum est. Fructus: peripateticorum. Agēdi: quæ tum ad bypotetisim. Sapiēti. Causa specialis & finita vtrū sapienti capellenda sit resp. Nā in diuidua est: vtrū Catoni capellenda sit.

Cognitiōis: Pulchra distinctio & prius notanda. Consecutio: quæ græce appellatur

non tam videtur posse exprimi latine. Cōiectura: ut illud: Sit ne in

humano genere sapia. Eiusdem generis in scia: intelligētia: sapia: Scia ē de his rebus: quæ aliter esse non possunt: nec principia: ut quærit: an de eius sit per sciam: presupponit summū bonum hoc modo summum bonum est a quo cuncta procedunt: nulla autem sub

stantia nisi a deo est: ergo summū bonum deus est. Ex quo sequitur deū esse. Intelli

gētia: aut summū bonū est: aut nō. Si cōcedit: prædicta rōne deum esse probatur. Si ne

gatur: sequitur summū malū esse. Nā malū est privatio boni. Redeunt rursum: Cras

sus quædā alii non fecerāt: vim & naturā quæ stionū tractare capit: ut quoniam finita: & in

finita. Deinde præter: quū diuideret eā in cōiecturā: diffinitionē: & cōsecutionem.

Nunc & alia quoniam generā proponit. i. partes hoc loco. Quoniam in infinita: tria sūt ge

nera: cōiecturalis: diffinitiuū: & consecuti uū. Cōiecturalis rursus partes sūt. Quid

sit vñ sit: cur sit an immutetur: Diffinitiuū partes: Quid vulgo cōsentiat: quod cuiusque

propriū: quæ rei cuiusque generā: quæ cuiusque rei forma: Consecutiui partes consistunt ex

primis generibus expectandarū rerū simplici ter: aut ex cōpatione. Redeunt: peripatetici: & academi.

Genera. i. partes. Disputant: diuidunt Partitio si componatur: mutata a in e: ut peritio imptio & disputio. Quid sit diffi

nitium videlicet: Quid de essentia rei: Natura ne sit. Vtrū ius a natura perfe

ctum sit. Hoc in arte veteri. Natura quæ tum ad ius naturale. Opinionibus: quæ tum ad ius cōsuetudine. Initium legum:

ius primū a natura perfectum: cōsuetudo maius fecit & sapiētius. Initium legū. Le

ges ex vtroque consistunt. Res enim & a natura perfectas: & cōsuetudine firmatas: met

& religio sanxit. Rerū. Cuius dux partes incolumitas & potētia. Omnia hæc ab eloquentia orta volūt: & Cicero in pri

mis. Hæc nos iuris legum vrbium societate deuinxit. Cur non vñ dissentiat: sed quæ obre.

Num interire: quod id quod vire est immutatum labat imminutū. Inte

re virtus. Nunquid virtus corrumpi possit: Respondet posse. Nam quales sunt opatores virtutū:

lite aut deliberatione: aut laudatione definiunt. Hæc aut altera quæstio infinita: & quæsi proposita cōsulatio nominatur atque hactenus loquantur: etiam hactenus institutio diuisionē vtuntur sed ita non vt iure aut iudicio: vt denique recuperare amissa: possessionē: sed vt ex iure ciuili surculo defrigendo vsurpate videantur. Nā illud alterius generis: quod est temporibus: locis: reis definitū obtinet. atque idipsum lacinia. Nū. n. apud Pilonē quæ in academia vigere audeo: etiam barum iam carum cognitio exercitatioque celebratur: alterius vero tantummodo in prima arte tradenda noiant: & oratoris esse dicunt. sed neque vim neque natura eius: nec partes nec generā proponunt: vt prateriri oio fuerit satius: quæ tale actatū deferri. nū. n. inopia reticere intelligunt tum iudicio viderentur. Ois igitur res eandem naturam ambigendi: de qua quæritur & disceptari potest: siue in infinitis cōsultationibus disceptatur: siue in iis causis: quæ in ciuitate: & in forēsi disceptatione versantur: neque est vlla quæ non aut ad cognoscēdi: aut ad agēdi vim rationem referatur. Nā aut ipsa cognitio rei: sciaque perquiritur: vt virtus suā ne propter dignitatem: an propter fructus aliquos expectatur aut agendi cōsiliū exquiritur: velut sit ne sapienti capellenda respu. Cognitiōis aut tres modi cōplectuntur cōiectura: definitio: & (vt ita dicam) cōsecutio. deinde cōiectura: nā quod in re sit cōiectura quæritur: vt illud: sit ne in humano genere sapientia? Quæ aut vim quæque res habeat: definitio explicat: vt si quærat: quid sit sapientia? Cōsecutio aut tractatur: quū quid quæque res sequatur: exquiratur: vt illud: sit ne aliquando metiri boni viri? Redeunt rursus ad cōiecturam: eamque tanquam quattuor generā disputant: nā aut quod sit quæritur hoc modo natura ne sit ius inter homines. an in opinionibus: aut quæ sit origo cuiusque rei: aut quod sit initium legum: aut rerum. aut causæ tractatio. vt si quærat. cur doctissimi homines de maximis rebus dissentiant: aut de immutatione. vt si disputetur. nū interire vir

les sunt & virtutes: sed illi corrupuntur & b. Corruptum autem excessu & effectu: quod plani percipiunt ex virtutibus corporis: ut vires excessu ac defectu exercendi. Validus excessu: ac defectu cibi. Sicut fortitudo excessu timidi & e contra. Diffinitionis autem secunda principalis. Ut disserat. Et hoc sub consuetudine contineri videtur. Quod diuiditur in partem pariter & iudicatum. Præterea propter oratorum. Quisquis enim de aliquo re ornate loquitur: oratoris officium sumit. Ut quum quod forma: ut quum per descriptionem aliquid diffinitur: ut gloriosi. Cicerone in exornatione sententiarum: quam notationem appellat. Auarus: auarus ab auo dicitur. Seditiosi: serentis discordiam.

tus in bono: aut nunc in vitium possit conuertitur. Diffinitionis autem sunt disceptationes: ut quum quæritur quod in communi mente quasi impossibile sit: ut si disserat: id ne sit ius quod maxime pertinet sit utile: aut quum quod cuiusque sit proprium exquiratur ut ornate dicere proprium ne sit oratoris an id est aliquid propter ipsum facere possit. Aut quum res distribuitur in partes: ut si queratur quot sint genera rerum expetenda: aut sint ne tria corporis aut externarum rerum aut quum quod foras & quasi naturalis nota cuiusque sit describitur ut si queratur auari spiritus seditiosi gloriosi. Consecutionis autem duo prima genera quoniam genera ponuntur: nam aut simplex est disceptatio ut si disserat expetenda ne sit gloria aut ex comparatione laus ne an diuitie magis expetende sint simplici aut sunt tres modi de expetendis fugiendis ue rebus ut expetendi ne honores sint nunc fugienda paupertas de equo aut iuquo æquum ne sit vicilici iurias et propinquorum de honesto aut turpi ut hoc sit ne honestum glorie causa mortem obire. Comparationis autem duo sunt modi vnus quum idem ne sit an aliquid intersit queritur. ut metueret & vereri ut rex & tyrannus ut assessor: & amicus alterum quum quod prestat aliquid alii queritur ut illud optimi ne cuiusque sapientes an populari laude ducatur. Atque ex quod de disceptationes que ad cognitionem referuntur sic fere a doctissimis bonis describuntur. Que vero referuntur ad agendum aut in officii disceptatione versatur quo in genere quod rectum faciendumque sit queritur cui loco omnes virtutes et vitiosus est illa subiecta materia aut in animorum aliquid promotione aut gignenda aut sedanda tollendaue tractatur. Huic generi subiectæ sunt cohortationes obiurgationes consolationes miserationes omnesque ad omnem animi motum & impulsio & si ita res ferret mitigatio. Explicatis igitur his generibus ac modis disceptationum omnium nihil sane ad rem pertinet si que in re discrepauit ab antonii diuisione nostra partitio eadem sunt membra in triusque disputationibus sed paulo secunda a me atque ab illo distributa: nunc ad reliqua progrediar: meque ad meum munus presertim reuocabo. nam ex illis locis quos exposuit Antonius: omnia sunt ad quod genera quoniam argumenta sumenda: sed aliis generibus alii loci magis erunt apti de quo non tam quia longum est: quod quia presertim

Duo prima principaliora ponuntur. Nam prima ideo dicitur quia in partem deinde suas scindunt. Nam aut simplex anxius aliquid simplex expetendum. an illud ipsum alio magis. Simpliciter: hactenus generum duo prima tractauit: nunc de partibus earum. Honores de bonis externis. Paupertas etiam extrinsecus. Comparationis secunda pars consecutionis quum queritur. Aliquid idem sit cum alio: an aliquid intersit. Metueret ac vereri generis eiusdem timoris. sed metuum iustos: veremur amicos. Ut rex & tyrannus: ille voluntariis: hic inuitis dominatur. Assessor & amicus uterque placere vult: ille obsequio hic officio. Quid prestat quid excellat. Ut illud duo proponuntur. Laus popularis & laus optimi viri. Satius ab optimis quamuis paucis: quam vulgo laudari. Nam ut ait Seneca: laudari a malis vituperari est. Quæ vero: Nunc de aliis questionibus: quæ magis sunt iudicialium: & forensium causarum. Ad cognitionem ubi de rei cognitione disceptatur.

Ad agendum ubi queritur: vtrum agendum sit. In genere quum disceptatio est officii. Subiecta materia generum: more. Materie virtutum quattuor sunt ille quos Cardinales vocant Gignenda: si tranquilli fuerint auditores. Sedanda si turbati.

Tollenda minuenda aut auferenda. Huic generi: quum concitandum est: aut sedandum. Cohortationes como uendi: & conciliandi. Consolationes sedando. Miserationes tollendo. Omnis: ut breui complectar. Explicatis igitur Concludit non esse mirandum si cum Antonio verbis dissensit quia re conueniunt Modis quia genera & generum partes posuit. Membra: questiones. sed paulo secus modeste de se loquitur. Partitio: per genera. Diuisione: per partes.

Pensum translatio ab ancillis pensa de matronis deducenda capientibus. Nam Ostendit quare questiones ita partitus sit: ut. scilicet ad vnum quod genus argumenta sua cuiusque commodius appetent. Ad quod: seu finita seu infinita quod versent: seu in re in actione. Nam aliis generibus: ut verbi causa diffinitioni tres primo loci conueniunt eorum quod ab Antonio tractati sunt quum ex vi & natura cause non extrinsecus sumis argumentum. scilicet ex genere cause: quum tota res queritur. Nam vniuersa res diffinitione explicatur: ut quid sit maiestatem laedere ex partitioe quum per partes diffinitur ex vocabulo id est ex nota: hoc est ex interpretatione arguitur.

ORNATISSIME. Tractatus ter

LIBER

tius de elocutione: quibus ex rebus consistet. Cuius primū caput ē de p̄ceptis ei⁹ quā supiori ita coniungit. Diximus exornari q̄stionē finitā & infinitā: sed in q̄stione finita id attenditur. ut primo vniuersū q̄st gen⁹ tractetur: deinde ad causas descendat. Latissime vagant̄ generaliter de rebus loquuntur. Prina q̄ finitā. Singulārī idiuidua sepata a c̄teris etiā numero. Reus circūstantia p̄sona. Criminib⁹ negocii. Liti bus de causis pecuniariis. Minutis indiuiduis. Angustis circūstantiarū finib⁹. Ad omnē vim vniuersi generis. Varietatēq; nā quæstio infinita variis nō tamen diuersis causis accommodat. Quare q̄ hoc mihi cū Antonio cōuenit. Nō ē hoc mu nus. f. Tusculani: ut parua bac expedi ri possit ambulantiuncula. Antemeridia nā quā disputauit Antoni⁹. Promeridiane: quā excepit Crassus. Ac uēda: ut expedite loq̄mur. Pro uēda ut libe rius Nam p̄cedere: dilatare est transla tio a fabro sumpta. Virg. Vomerē obtu sidentem p̄cedit aratri. Onerandū cu mulandū. Metandū cōsiderandū. Ex arandū. excolendū. Cōplendū p̄ficien dū. Ciuū disceptationib⁹ ut i iuridicia li genere de pecuniis. Periculis: i eodeꝯ genere de capite. Deliberationibus al terū gen⁹. Auctores q̄ audiētes aucto ritate: & dignitate moti cōtrouersias cō poni patiunt̄. Inquā repetit post lon gam interpositionē. Prudētia cōsiliū ē.

Doctrinæ cognitionis. Abundantes ocio. f. p̄bi. Inuolauerūt irruerūt. Oc cupatis rep̄n. gerenda. Caducam hic si gnificat ex q̄ cecidit quis. Iuris verbū est hoc q̄ molestū ferendū. Cauilla: io. catur. Libellis ut aristoteles. In gor gia: ut Socrates platonius. Rbetorū nō p̄physicos. De iusticia q̄ omnū virtu tū officia cōtinet de q̄ iam supra dictū est

De officio: cuiusq; ætatis: dignitatis ut æt̄bi. Instituentis: lege. Regendis magistratu. De omī viuēdi rōne. Tri plex ē cuius contemplatiua & actiua: ciu ilis politica t̄m actiua etiā œconomica cō tinet cōtemplatiua monasticā. illa. f. p̄c̄pta pb̄ie Quo: ad quā p̄tinet nā iusticiæ officium ē ciuitates regē: deniq; rōes viuē di ad res ciuiles referunt q̄ hec p̄cepta & hæc oia spectāt. Neq; ut ante dixi qd̄ oēm pene pb̄iam oratori attribuit Repe tit qd̄ supra dixit: nō t̄m i hoc studio æta tē p̄sumendā mō fontes mō principia re rum teneant̄. Neq; dixi a pb̄is esse su menda q̄ spoliatis oratorib⁹ hæc sua fece rūt. Hauriem⁹ q̄ dixerat fontes. Nam docet cur hæc tenēda sint ut in bis tracta ri possint q̄ p̄cepta cuiusmōi desiderabūt.

Acris uehemes. p̄uidēs diligens. Ad es: acumen. T̄tas res pb̄ie. Monstra tas: a doctore. Neq; tanta sicut sine do ctore difficilia ita cum doctore facilia.

Si mō aspexerit. i. si mō aspiciam⁹ p̄cul cernimus p̄pe ibi simpliciter videm⁹ hic etiā cognoscimus. In hoc igitur: Nūc ostendit. qd̄ ex hac sequat̄ cognitōne re rū. T̄to: magnitudine. Immēso latitu dine. Libere ad magnitudinē. Vagari ad amplitudinē refert. Vbiq; cōstiterit siue de morib⁹: siue de rep̄. siue de iusticia: siue de ætate. Ap paratus rerū. Ornatus verborum. Rerum enim copia: quasi repetit Crassus illud nō recte illos fecisse qui res a verbis diuiserūt. Honestas: dignitas quæ orationē honestat. Qui dicit: q̄ orabit. Liberali

cum est dici nihil est necesse. Ornatisime sunt igit̄ orōnes eæ: q̄ latissime vagant̄: & a priuata & singulari cōtrouersia se ad vniuersi generis vim explicandā conferūt: & cōuertūt ut ii qui audiāt natura & genere & vniuersa re cognita de singu lis reis & criminibus & litibus statuere possint. Hanc ad consuetudinē exercitationis vos adole scentis est cobortatus Antonius atq; a minutis angustisq; concertationib⁹ ad oēm vim varieta temq; vos differēdi traducēdos putauit. Quare non est paucorum libellorū hoc mun⁹ ut ii qui scripserūt de dicēdi rōne arbitrati sunt neq; tuscu lani atq; huius ambulationis antemeridiane aut nostræ p̄meridiane sessionis. Non em̄ solū ac uēda nobis neq; p̄cedēda lingua est sed onerandū cōplendūq; p̄ctus maximarū rerū et plurimarū suauitate copia varietate n̄ra ē em̄ si mō nos ora tores sumus si in ciuū disceptationib⁹ si in picu lis si in deliberationib⁹ publicis adhibēdi aucto res & princeps sum⁹ n̄ra est inquā oīs ista prudē tiæ doctrinēq; possessio in quā hoīes quasi cadu cā atq; vacuam abundantes ocio nobis occupa tis inuolauerūt atq; etiam aut irridentes oratorē ut ille in gorgia socrates cauilla: aut aliquid de oratoris arte paucis p̄cipiūt libellis eosq; rbe toricos inscribunt quasi non illa sint p̄pria rbe torū quæ ab iisdē de iusticia de officio de ciuita tib⁹ instituēdis & regēdis de omī viuēdi deniq; etiā de naturæ rōne d̄nr: quæ quoniā iaz aliunde nō possum⁹ sumēda sunt nobis ab iis ipsis a qui bus expilati sum⁹ dūmodo illa ad hanc ciuilem scientiā quo pertinet & quā intuētur trāsseram⁹ neq; ut ante dixi oēm teramus in bis discēdis re bus ætatē sed quādo fontes viderimus quos nisi qui celeriter cognorit nunq; cognoscet omnino quū quotienscūq; opus erit ex iis tantū quantū res petet hauriem⁹ nam neq; tā est acris acies in

naturis hoim & ingenis vt res tatas qsq; nisi mo
stratas possit videre neq; tata tm i rebo obscuritas
vt eas n penit' acrivir ingenio cernat si mo aspex
rit i boc igi tato ta imeloq; capo quu liceat orato
ri vagari libere atq; vbi cuq; costiterit consistere in
suo suppediat ois apparatus ornatuq; dicendi reru
em copia verbor; copia gignit & si e honestas in
reb' iis d qbus dr: existit ex rei natura: qda splē
dor i verbis. sit mo is q dicet aut scribet istitutus
liberaliter educatoe doctrinaq; puerili: & flagra
ret studio & a na adiuuef: & viuuerfor; generuz
infinitis disceptationibus exercitat' ornatissimos
scptores oratoresq; ad cognoscendu imitaduq; co
gnorit ne ille: baud sane que admodu verba stru
at et illuinet a mgris istis reqret. Ita facile i res abu
dantia ad oronis ornameta sine duce natura ipa si
mo e exercitata labef. Hic Catullus. Dii imorta
les inqt qnta caru varietate qnta vim qnta copia
Crasse complexus ex. quatisq; ex angustis orato
re educere ausus es & i maior; suor; regno collo
care. Hanq; illos veteres doctores auctoresq; di
cendi nullu gen' disputatois a se alienu putasse ac
cepim' spq; ee in oi orois rone versatos ex qbus
Herilius Hippias quu olympia veisset maxia il
la qnquenniali celebritate ludor; gloriatus e cucta
pene audiete greca nihil ee vlla i arte rez oiz qd
ipse nesciret nec iolu; has artes qbus liberales do
ctrinae atq; ingenuae continent' geometria musica
lra ru cognitione & poetaru atq; illa q de naturis
reru: q de hoim morib; q de rep. dicerent' sz anu
lu que que hret palliu quo amictus soccos qbus
indur' eet se sua manu cofecisse. s. nimis qde hic e
pgressus; ex eo ipo e coiectura facilis qntu sibi
illi ipsi oratores de pclarissimis artib; appetierit
q ne sordiores qde repudiarint. Quid de pdico
chio qd de thralimacho Calcedonio d Protago
ra Abderita loquar quoru; vnusq; plurimu te
porib; illis et de natura rez differuit & scpsit. ipe
ille Leontinus gorgias quo patrono vt plato vo
luit philosopho succubuit orator q autno evict'
vnq; a Socrate neq; ille sermo Platonis verus e
aut si est victus eloquentior videlicet fuit & diser
tior Socrates: & vt tu appellas copiosior: & me
lior orator. Sed hic in illo ipso Platonis libro de
omni re quacuncq; in disceptationem quastio

ter educatione liberaliu artiu pceptores
babuerit doctrina puerilivt grammatica

Vniuersoru generu nam qstiones i su
as partes diuisit. Cognoscendu: legen
do: imitandu agendo. Ne p certe. Est
em dictio graeca. Struat compositione
Illuminet: dignitate. Ita facile no labo
riose ornari re natura grandē. Abudan
tia magnitudine & copia. Hic catull' Se
cundu caput de comendatione disputat
onis q no rhetorica solum diminuta sit
sed alia quoq; artes: vt illud quasi pbet
oia in deterius labi. Dii immortales ad
miratis est. Varietate reru diuersitatem

Vim magnitudine: Copia multitudi
ne. Ex angustis qbus rhetores diffini
unt oratore hoc e in hypotbesi. In suo
ru maioru apud qs phi erat q de repub.
de morib; de q & bono de iusticia de ra
tione natura tractaret. Doctores i beto
res q artem docent. auctores inuetores.

Nullu finitu vel infinitu: olympia. Oli
pici certaminis coronabant oleastro vi
ctores. Quinquenniali singulustris hinc
etiā lustru conditu diciē a quinquennio.

Celeritate frequentia. Nihil magna
pessio disputadi de quacuncq; re pposita

Geometriā omnis pbix genera com
plectit. Geometria. n. & musica sunt ma
thetis. Lra ru cognitione gramatica &
dialectica. Poetarū rhetorica sine du
bio. De naturis plane philosophia ostē
dit de moribus hic moralem economie

De rebus publicis politica. Vn pal
liati graeci philosophi rogati romani.

Soccus Comico ru pprie abusive pro
omni calceo. Indutus graece

de omni cultu. Sed qui dem lau
dat sane sed nimium discere vo uisse di
cit. Sordidiores ignobiliores. Quid
d pdico chio. thralimacho calcedonio &c.
Hi omnes sophista fuerit quorum pra
stantissim' protagoras fuit Cice. iudicio
Quid Diagoras Atheos qui dictus est
postea quid theodorus none aperte de
orum naturam sustulerit. nam protago
ras abderites cuius a te mentio facta e so
phistes temporibus illius vel maximus
quū in principio libri sic posuisset. De di
is nec vt sint neq; vt no sint habeo dicere

Atheniensiu iusu vrbe at agro exter
minatus e libri eius in contione combusti.
Plato qui vult Platonis comentum poti
us q; historia fuisse. Patrono rhetori
ce facultatis. Qui aut vel falsu e qd di
cit plato vel Socra. in rhetoria disputan
do pl' valuit Melior q; gorgias. Discep
tatione vbi p quastione q ad agēdi rati
one ptinet qrit qd rectu qd ve facienduz

Qone vbi simplr qrit qd sit expetedu
Itq; princeps eoz q arte dicēdi sciam qz
reru didicisset vnus Gor. fuisse dixit cui
nuc statuā memorat honor' gra no aura
ta sed aurea posita fuisse. Sola ex oib; sa

LIBER

pietibus. Quos nominavi Thrasimachus: pericardibus: platonem & ceteros.

Rem ut oratores tenuerunt artes omnes, neque hanc rhetoricam facultatem a rerum scientia separarint. Copia: rerum. Gloria dicenda: quia alterum ex altero sequitur. Qui enim scientia prestat gloria excellit. An vituperationis quod dicitur laudandus tu quidem es sed graeci nihilominus vituperandi. Occupatissima in ciuitate. Hic seipsum Cicero occulte laudat, quod in summa occupatione omnia sunt affectus: quod nunc Crasso attribuit. Alia id est Romana, quod dicitur illi in graecia unde omnium bonarum artium origo: tu Roma ubi haec artes sero cognita. Omnibus: quod apte omnia pene priuatoque negotia deuoluunt. Distinctus detentus. Vim cognitionemque, id est rerum naturam & proprietatem. Quam scientiam propter probam. Exercitationem propter oratoriam facultatem. Consilio rursus sapientiam. Orationem rhetoricam inuit. Ac gliscerint non nihil addiderint. Tum Crassus Modeste ad ea quae ille de laudibus eius dixerat: quod scilicet aliorum id velit esse iudicium.

Artium naturaliter magnarum. Diminuta: quia distribuerunt officia artium quasi varia. Separatione non solum artes distribuerunt: sed earum quoque partes quasi diuersas inter se disiunxerunt quasi coniunctae non essent. Qui pene ne dicam qui omnium aetatis suae princeps fuit ille perhibetur. Morbis viceribus quae corpori sponte innascuntur. Eudide. Nobilissimus geometres ex oppido Megaris quod est ex opposito ad istum montem Soeraci contemporaneus. Archimadae. Qui floruit Syraculis in omni geometria ante alios laudatissimus cuius morte & Plinius in natura historia. & Liuius in secundo bello punico late descriperunt. Damone aut aristoxeno musici illustres & aristoxenus quidem Aristotelis auditor fuit. idem teste Cicero animam nihil aliud atque harmoniam esse dixit. Aristobane grammatico insigni. Distinctas ab aliis alias: quia distribuerunt quasi nomina essent cuiusque officia ut politica economica monastica separarunt quasi diuersa nec inter se coniuncta genere videlicet vel distribuerunt artium partes separarunt ipsarum artium vim atque naturam. Alius ut euides geometriam. aristoxenus musicam defereret. Equidem haec coniectura probauit deinceps auctoritate probat maiorum: ut minus mirum sit de graecis. Quae quidem quae non omnia pertinebant ad eas rerum scientiam in qua nos sumus. Transuerso quum per medium forum transiret. Quod erat insignis. Hoc inquit e regione per forum ambulare signum erat profiteri se omnibus perentibus consilium daturus Et pergit alios afferre Romanos qui licet occupati oratores rerum scientiam tenebant: ni-

neque vocaret se copiosissime dicturum esse proficit esse. et quod princeps ex omnibus ausus est conuentu poscere quod de re quaeque vellet audire cui tantus bonus est habitus a graecia soli: ut ex omnibus delphis non inaurata statua sed aurea statueret sed in quos nominavi multosque propterea summi dicendi oratores vno tempore fuerunt ex quibus intelligi potest ita se referre ut tu Crasse dicis oratorisque nomen apud antiquos in graecia maiore quam da vel copia vel gloria floruisse. Quo quidem magis dubito tibi ne plus laudis an graecis vituperationis statuam etiam tribuendum quum tu in illa lingua ac moribus natus occupatissima in ciuitate vel priuatoque negotiis pene omnibus vel orbis terrae procuratio ac summi imperii gubernatione distinctus tantam vim rerum cognitionemque comprehenderis etiamque omnem quam eiusque consilio & oratione in ciuitate valeat scire atque exercitatiōe sociaris. Illi nati in litteris ardentes his studiis ocio vero defluentes non modo nihil acqisierint sed ne relictum quidem & traditum & suum conseruauerit. Tu Crassus non in hac inquit vna Catulle res sed in aliis etiam compluribus distributione partium ac separatione magnitudines sunt artium diminute An tu existias quum esset Hippocrates ille Caus fuisse tum alios medicos quod morbis alios quod vuneribus alios quod oculis mederet. nunc geometriam Euides aut archimadae nunc musicam Damone aut Aristoxeno nunc ipsas litteras aristobane aut callimaco tractante discretas fuisse ut nemo genus vniuersum complecteret. aut ut alius aliam sibi partem in qua elaboraret seponeret. Ego de hoc pe hoc audiui de patre & de socero meo nros quoque homines quod excellere sapientiae gloria vellent. omnia quae quidem tum haec ciuitas nosset solitos esse complecti meminerrant illi sex. Helium. M. vero Manilium nos et vidimus transuerso ambulante foro quod erat insigne eius quod faceret facere ciuibus omnibus consilium sui copia: ad quos olim: & ita ambulantes. & in solio sedentes domi: sic adibat. ut non solum de iure ciuili ad eos verum etiam & filia collocanda de fundo emendo de agro colendo de omni denique aut officio aut negotio referretur. Haec fuit. P. Crassi illius veteris haec. T. cornucani. haec pauli generi mei scipionis prudentissimi hominis sapientia qui omnes pontifices maximi fuerunt. ut ad eos de omnibus diuinis atque humanis rebus. referretur iudiciumque & in senatu. & apud populum & in camera amicoque & domi & militiae consilium suum fideque pra-

illo scius q̄ gr̄ci. Ambulātes: e regione fori: vt se omnibus eponeret cōsulentib⁹. Referret. i. cōsilia
 petere. De iure ciuili: q̄ iuris cōsultus erat. Collocāca filiā collocare emer. fundū: economicē sunt
 Collocare recte in matrimoniū dare. Vt ad eos: bos viros ostendit oīa fuisse complexos: Diuinis atq̄
 humanis rebus recte quia dixerat sapientiā. In senatu consulēdo. Apud populū cohortādo: vt defen
 sēdo. Domi itē economica. i. vel pace vel bello. Militiā politica. Aduentiā quasi aduentē aliū

stāt. Quid. n. M. catōi p̄ter hāc politissimā do
 etrinā trāsmarinā atq̄ aduētiā defuit nū q̄ ius
 ciuile dicebat cās n̄ dicebat aut q̄a poterat dicere
 iuris sciam negligebat aut qui avtroq̄ i gñe & la
 borauit & p̄stitit nū p̄ hāc ex puatorū negociis
 collectā grām tardior i rep. capeſſenda fuit nemo
 ap̄d pplm fortior nemo melior senator idē facile
 optim⁹ impator deniq̄ nihil i hāc ciuitate t̄p̄ib⁹
 illis sciri diciue potuit: q̄d ille nō tū iueſtigari &
 scierit tū ēt cōſp̄erit. Hūc cōtra pleriq̄ ad bono
 res adipiscēdos: & ad rēp. gerēdā nudi veniūt atq̄
 inermes nllā cognitiōe rēp. nllā scia ornati. sin ali
 quis excellit vn⁹ e mltis effert se vnū aliqd affert
 aut bellicā virtutē aut vsq̄ aliquē militarē q̄ sane
 nūc qdē obſoleuerūt aut iuris scia; neci⁹ qdē vni
 uerſi. Nā p̄tificiū qdē cōiūctū nēo discit aut elo
 quētiā quā i clamore & verborū cursu positā pu
 rāt. Oim vero bonarū artū deniq̄ virtutū ip̄arū
 ſocietatē cognationēq̄ n̄ norūt s; vt ad grecos re
 ferā oſonē q̄b⁹ carere i hoc quide; ſmonis gñe n̄
 possum⁹ nā vt virtutis an̄ſis sic doctrinē ſūt ab il
 lis exēpla repetenda: ſeptē fuisse dñr vno tpe q̄ sa
 piētes haberent & vocarent. Hi oēs p̄ter Mile
 ſum thalē ciuitatib⁹ ſuis p̄fuerūt. Quis doctior
 ſidē illis t̄p̄ib⁹ aut cuius eloq̄ntia l̄ſis iſtructior
 fuisse tradit. q̄ p̄ſtrati. q̄ p̄mus. Homeri libros
 confuſos antea sic diſpoſuiſſe dī vt nūc habemus
 Non fuit ille quidē ciuib⁹ ſuis vtilis: ſed ita elo
 quētiā floruit: vt l̄ſis doctriāq̄ p̄ſtaret. Quid Pe
 ricles d̄ cuius dicēdi copīa sic accepimus vt quū
 contra volūtātē atbenieſiū loq̄ret p̄ ſalutē p̄riā
 ſeucrius t̄m idipm qd̄ ille contra pplares hoies di
 ceret pplare oibus & iucū dū videret. Cuius i la
 bris veteres comici ēt quū illi maledicerēt qd̄ tu;
 atbenis fieri licebat leporē h̄taſſe dixerūt tātāq̄
 in eo vi fuisse vt i eorū mētib⁹ q̄ audiffent q̄ſi acu
 leos quosdā relinq̄ret at hūc n̄ clamator aliq̄s ad
 clepsydrā latrare docuerat s; vt accepim⁹. Clazo
 menius ille Anaxoras vir ſūmus i maxiarū rēp.
 ſcia. Itaq̄ hic doctrina conſilio eloq̄ntia excellēs

de. Conſiliū ſuū ſidem q̄ q̄tū ad mores
 ciuiles cōponendos. Trāsmarinā pere
 grinā: Præſtitit non modo laborauit ſed
 laborādo p̄ſtitit. Fortior populo p̄ſua
 dens Senator: ſententiā dicens. Temp̄i
 bus illis modicā litteraturā. Conſcri
 pſerit vt librū de originibus romanis: &
 plaras orationes. Nudi ſcientia. In
 ermes. cognitiōe. Effert extollit. Vnū
 aliquid ex his que ſimul omnia maiores
 complectant. Bellicā vt ſit optimus
 impator. Vſum aliquem vt ſit ſtrenu
 us miles. Quæ ſane q̄uis ſingula ſin
 gulis diſcant omnia tamen ab vſu ſere ce
 ciderunt. Obſoleuerunt: deſuetudine
 deceſſerūt. In clamore. Quia declama
 tiones tantū modo exercent: vbi vocem
 meliorem reddunt & linguæ volubilita
 tem. Societatē. quia p̄ ſcientia p̄ſilo
 ſophorum vnus artis ſcientia abſq̄ aliis
 omnibus plene teneri non poteſt. Sed
 vt ad grecos q̄ omnium rerum ſcientia
 coniuncta ſit exemplū doctea gr̄cē eſſe
 ſumendum. Referam quia primum de
 de gr̄cis dicere cœpit. In hoc: vbi de
 philoſophia tractatur. Virtutis rerum q̄
 in actiōe conſiſtunt. Doctriā que in
 cognitione verſant. Hi oēs: omnes vel
 tyranni vel principes ciuitatum. Home
 ri libros. Quos per ordinem litterarum
 composuit: ſed diuerſis temporibus edi
 ti poſt aliquod tempus cōſuli ſunt. Eos
 p̄ſtratus ſumma diligentia exquisitos
 in ordinē digeſſit: quū diſperſos colleget
 ſet Vnde etiam appella
 uit. Non fuit ciuib⁹ ſuis vtilis quos ty
 rānide oppreſſit. Quid perides. Qui
 dux fuit inditus Phyloſophusq̄: & ora
 tor inſignis atq̄ anaxoræ diſcipul⁹ re
 xitq̄ republi. Athenienſium quadra
 ginta annis: vt ſupra diximus Vt quū
 Nagna vis eloquentiā: cui aſſentiret eti
 am h̄i contra quos diceret. Cuius in la
 bris alia ratio eloquentiā: Peridis. At
 hunc proſitutum claudit tantos viros
 non didiciſſe a ſophiſtis. Ad clepsydrā
 Vas equæ plenu; crebris & minutis fo
 raminiſus perforatum: quod apertum
 præſinibat oratori tempus dicendi: quo
 ad fluxiſſet aqua omnis: & dicitur
 quod eſt furor: &
 quod eſt aqua. Ana
 xoras Clazomenius. Qui patrimo
 niō omni ſuis relicto: ſe ad rerum natu
 ram ſpeculandam: contulit: Eratq̄ vigin
 ti annorum in Xerxis tranſitu. & ſeptu
 aginta duobus vixit. Itaq̄ quoniam
 non a ſophiſta: ſed a philoſopho orator

sumus. Doctrina propter cognitionem. Consilio propter prudentiam. Eloquentia propter facultatem. Et verba
 nis quae bello & pace profuit civibus suis. Critias Alcibiades: de his probus Aemilius & Plutarchus multa re
 tulerunt. Dionem Syracusium Nam plures diones fuerunt. Linguae eloquentiae. Animi ac virtutis. i. virtutem
 animi. Aliis ne igitur artibus Exempla proponit Graecorum quae & scire & dicere consecuti sunt ut duo haec con
 iuncta probet. Igitur quandoquidem ostendimus dionem fuisse instructum ratione dicendi & cognitione rerum. Aliis
 quod non aliis sed iisdem Nam interrogatiue pro
 ferret. Timotheum. hic a patre acceptam gloriam
 multum auxit virtutibus? Fuit autem disertus ipse
 ger laboriosus rei militaris peritus? Pytha
 gore ille Lysias De Lysia superius diximus
 ex testimonio Quintilianum. Ois Graeciae
 quia eius auctoritate usi sunt thebani ex
 ules quam a servitute patriam vendicaverunt.
 Thebanum epaminundam: polimum filium sum
 mum philosophum inter primos Graeciae du
 cem habitum. Fuit autem in primis studio
 sus audiendi iniuriarum patientissimus.

Agessilaum victoris darum ut socrates
 facta optione: Cimonis libertatem & age
 silai victorias delegerit. Philolaus fuit
 Crotonita probus pythagoricus Moritur
 suspectus de molitione tyrannidis. Ita
 liae Graeciae. Illam partem dicit quae quondam
 magna Graeciae est appellata circa Metapo
 tum & Heracleam. Omnium rerum id est
 disciplinarum quae liberales sunt. Qui vel
 let & eo quum facultatem adeptus esset
 non solum dicendi sed etiam cognoscen
 di. Accepissent didicissent. Ingenio na
 tura hoc loco nam aliter non procedit.

Ipse Aristoteles. Inanem: inutilem
 quae nec publice nec privatim potest: quae
 nec rempu. nec suam aliquis defendat hoc
 est quietum disputandi genus. Ille enim
 ait turpe sibi. Versus enim quem philo
 tetes dixisse introducit quum barba
 ros orare vidisset se cum barbaris tacere
 dixit. Doctrinam philosophiae. Om
 nem rerum. id est omnium artium dis
 ciplinam. Sapientissimum regem philip
 pum Extat epistola philippi ad Aristote
 lem qua se non tam laetari dicit quam sibi na
 tus sit Alexander quam quae Aristotelis tem
 poribus natus sit cuius praeceptis & insti
 tutis imbutus posset. Infantiam quasi fa
 ri non possit infans. Prudentiam cogni
 tionem rerum. Stulticiam: loquacem sine
 prudentia. Sin quaerimus ita concludere
 bat Crassus neque prudentiam sine eloquen
 tia nec haec sine illa stare posse. Sed tamen
 indisertus prudentiam praeponebat stul
 te eloquentiae. Nunc dicit Si quaeratur quod
 nam ex his qui doctrinam profitentur sit
 praefendus primas partes oratori con
 cedas iccirco quod orator perfectus sine phi
 losophia esse non possit philosophus si
 ne eloquentia possit. Doctoribus ma
 thematicis philosophis: & dyaleticis.

Hoc propter hoc Si inquit voluit eum
 dem philosophum esse & oratorem: nul
 la nobis est cum illis contentio: quod si alte
 rum ab altero separant. hoc nos illis pra
 stamus quod orator philosophiam asci

quadraginta annos profuit athenis: & urbanis eo
 dem tempore et bellicis rebus. Quid critias: quod alcibia
 des civitatibus suis quod non boni sed certe docti atque
 eloquentes nonne socraticis erant disputationibus eru
 diti. Quis dionem: syracusium doctrinis omnibus expo
 liuit non Plato atque eum idem ille non linguae solum verum
 etiam animi ac virtutis magister ad liberandam patriam impulsit
 instruxit armauit aliis ne igitur artibus hunc dionem
 instituit Plato. aliis isocrates clarissimum virum ti
 motheum canonis praestantissimi imperatoris filium summum
 ipsum imperatorem boiemque doctissimum. aut aliis pytha
 gore ille Lysias thebanum Epaminundam baudscio
 an tunc summum virum: unum omnium Graeciae aut xenophon
 agessilaum aut philolaus Archibata tarentinum aut ipse
 pitagoras totam illam veterem italicam Graeciam quae quondam
 magna vocitata est. Equidem non arbitror sic. n. video
 unam quandam omnium rerum quae essent boie erudito dignae
 et eo quod in reipublica vellet excellere fuisse doctrinam quam
 quae accepissent si iidem ingenio ad pronuntiandum valuis
 sent: & se ad dicendum quoque non repugnante natura
 dedissent eloquentiam praestitisse. Itaque ipse aristote
 les quum florere isocratem nobilitate discipulorum vi
 deret quod ipse suas disputaciones a causis foret sibi &
 civilibus ad inanem sermonis elegantiam transulisset
 mutavit repente totam formam prope discipline suae ver
 sumque quendam Philoteta paulo secus dixit ille. n.
 turpe sibi ait esse tacere cum barbaris hic autem quum so
 cratem pateret dicere. Itaque ornauit & illustravit
 doctrinam illam omnium rerumque cognitionem cum omnis ex
 ercitatiōe coniunxit. Neque vero hoc fugit sapientissi
 mum regem philippum quae hunc Alexandro filio doctorem
 aierit a quo eodem ille & agendi accipet praepcepta &
 loquendi: nunc siue quod volet eum probum quod copiam nobis re
 rum omniumque tradat pro me appellet oratorem licet siue
 hunc oratorem quem ego dicam sapientiam iunctam bene elo
 quentiae probum appellare malit non impediam dummodo
 hoc constet neque infantiam eis quae re non it sed eam expli
 care dicendo non queat neque insciam illius. cui res non
 suppetit verba non desinit esse laudandam quod si al
 terum sit optandum mali aequidem indiserta prudentia: quae

stulticiā loquacē. Sin quærimus qd vnū excellat: ex
oibus doctorib⁹ oratori palma dāda ē quē si patiū^r
eundē eē pbūm sublata cotrouersia ē. Sin eos disiu
gent hoc erūt inferiores q̄ i oratore pfecto inest oīs
illoꝝ scia i pbōꝝ aut cognitōe: nō cōtinuo iest eloq̄n
tia: q̄ q̄uis cōdenat^r ab his necesse ē tñ aliquē cumu
lū illoꝝ artibus afferre videat^r. Hæc quū Crassus di
xisset parūper & ipse cōticuit & a cæteris silentiū fuit

Tū Cotta. Eqdē inqt Crasse: non possū queri: qd
mibi videre aliud qd dā: & non id qd susceperis di
spuasse: plus em̄ aliquāto attulisti q̄ tibi eēt tributū
a nobis: & denūciatū. Sed certe vt bæ partes fuerūt
tuæ de illustrāda orōne vt diceret & eras ipse iam in
gressus: atq̄ in quattuor ptes oēm orationis laudem
descripseras: quūq̄ de duabus primis nobis qd de
tis: s; vt ipse dicebas: aceleriter exigueq̄ dixisses du
as tibi reliquas feceras: quēadmodū primū ornate
deinde etiā apte dicerem⁹ quo cū ingressus eēs repē
te te q̄si qdā æstus igeniū tui pcul a terra eripuit atq̄
in altū a cōspectu pene oīm distraxit. Oēm. n. rerum
sciam cōplexus non tu qdē eā nobis tradidisti: neq̄
em̄ fuit tā exigui t̄pis sed apd̄ hos qd pfereris nescio
me totū qdē in academiā cōpulisti in q̄ veli sit illd̄ qd
sæpe posuisti vt nō necesse sit cōsumere ætatē atq̄ vt
possit is illa oīa cernere q̄ tantūmō aspexerit sed etiā
si ē aliquāto spissius aut si ego sū tardior pfecto nūq̄
cōq̄scā neq̄ defatigabor anteq̄ illoꝝ ancipites vias
rōnesq̄ & p oibus. & cōtra oīa disputādi pcepero.
Tū cæsar. Vnū inqt me ex tuo fmone maxie crasse
cōmouit qd eū negasti. q̄ nō cito qd didicisset vnq̄
oīno posse pdiscere: vt mibi n̄ sit difficile piclitari &
& aut statū pcipe ista q̄ tu verbis ad celū extulisti aut
si nō potueri t̄ps nō pdere quū tñ bis nr̄is possim eē
cōtētus. Hic Sulpiti⁹. Ego vero inqt crasse: neq̄ Ari
stotelē istum neq̄ Carneadē nec pbōꝝ quēq̄ deside
ro v̄ melicet exiltimes desiderare ista posse pdiscere
vel id qd facio contēnere mibi rerū forensiū & cōium
vulgar⁹ hæc cognitio satis magna ē ad eā quā spectro
eloq̄ntiā ex q̄ ipa tñ pml̄ta nescio q̄ tū deniq̄ quū cā
aliq̄ q̄ a me dicēda est desiderat q̄ro: q̄ obre nisi forte
es iā defessus & si tibi nō graues sum⁹ refer ad illa te
q̄ ad ipius orōnis laudē splēdorēq̄ ptinet. q̄ ego ex
te audire volui n̄ vt sperarē me eloq̄ntiā cōseq̄ posse
s; vt aliqd addiscerē. Tū Crassus puulgatas res req̄

scit: p̄s eloquentiā relinquit. Quæ
q̄q̄ contēnat: eloquentiam tam &
si negligant pdesse nō negat: hoc p
pter Platonem in Gorgia dicit. Cæ
teris: qui aderant:

TVM COTTA. Tercium caput
vbi reposcitur: vt de duabus partib⁹
dicat quas intermiserat. Et non id
qd suscepis: pmiseras de elocutione
quum interim de his disputasti: quæ
pfecto inesse debeant oratori. At
q̄ in quattuor eleganter latine: orna
te apte congruenterq̄ dicere. Cele
riter exigueq̄: quia succincte & bre
uiter crassus eas se attigisse dicebat
Ornate: cum dignitate. Apte: cō
posite. Quasi quidam æstus: trans
latio a tempestate quum nauem vix
dum portu ægessiam: procella in
profundum rapit. Æstus: quo te
magis in altum capessas tanto ma
gis æstus te referet. A cōspectu
omnium: vt nauis a portu in altum
prolata videri vix potest sic tu ab in
ceptis in maiora progressus plane
intelligi non potes. Profeceris:
nescio quantum profeceris apud
hosce auditores meos. In acade
miam: fecisti vt totus viderer in aca
demia versari. Spissius obscuri
us: sicut e diuerso liquidius clarius.
Tardior: bebetior. Pro omnib⁹:
& contra omnia vt academici profi
tentur de re pposita in vtrinq̄ par
tem dicere. Tum cæsar Cotta que
stus est: q̄ a proposito digressus sit
Crassus: Cæsar autem philosophiā
dixerit: aut cito disci aut oīno nō di
sci. Tum postq̄ dixit Cotta. Qd
tu: quod ab oratoribus percipitur.
Periditari: de spe cadere. Contē
nere: quia etiā si perdiscere possem
ea tñ paruifacere. Rerū forensium
causæ: forensiū. Comuniū: vulgariū
Ex qua scilicet ipsa cognitioe vul
gari. Q̄ obrem: quādoquidem sa
tis est mibi vulgaris ista cognitio.
Defessus: dicendo. Graues mo
lesti ad illa id est ad elocutionē. Nō
vt sperarem magnitudine ipsa.

TVM CRASSVS. In hoc capite
Crassus tandem illustrande oratio
nis rationem profequitur. Docuit
rhetor. Instituit: sophista. Scriptū
reliquit scilicet scriptor. Minuta
rum rerum: quæ vulgo præcipiunt
Nobis simpliciter: dicitur id est q̄
verba iungantur inter se: & item sim
pliciter ponantur. Verborum exor
natio incipit duobus modis: simpli
citer & coniuncte. Propria: suæ cu
iusq̄ rei. Et certa diuinita quodā
y

LIBER

modo: ac destinata. Pene vna nata res quæ prius nate sunt: sed continuo nomen sortita: ad nomen ab origine impositum proprium est: ut de ligno arbor.

Transferunt: ut verbas pubescere: & iuvenes florere dicimus. Abiecta: vel fordida: viliia. Obsoletavul de sueta: fordida & obscura. Lectis: p electis: quod opponitur abiectis: illustribus vero obsoletis. Sed in hoc verborum: elocutione diuisit in verba: & res. Verba autem propria & impropria dixit. Propria aut certa: quasi rerum vocabula cum ipsis pene nata. Impropria vero autem que transferuntur: aut que nouantur. Primo igitur de propriis docet. De lectis: ac si diceret: utendum quid est propriis: sed oratori non omnia que propria sunt: accommodantur. De lectis: aut apta sint atque concinna.

Consuetudo: exercitatio: quia que bene loqui consuevit: verba facile deligit meliora. Aliquis: pro aliquibus. Perpenditur: examinatur: percipitur & cognoscitur. Quasi naturaliter: quia bona sint an non naturaliter discernimus. Non magna laus: quia naturale est. Verum que tuis electio verborum facilis: sit in ea tamen orationis omnis ornatus nititur. Solum sustentaculum. Sed quando natura id sua sponte offert non magnopere indiget præceptione. Ad illustrandam atque exornandam: id est ad illuminandam ac poliendam. Inusitata: quod sit vniuersi: usque genus. Prisca: antiqua. Iam diu intermissa: ut cluit: pulcat: exaltant. Poetarum: nam borum liberior est sermo. Tamen raro: his etiam orator non incommode utetur modo rato. Qua tempestate: non diffinit antiquitatem vnde possumus verba in consuetudinem trahere sed dicit se non fugere quominus dicat qua tempestate: pro quo tempore: quod Lelius quasi nimis antiquum & obsoletum abhorrebat. Hæc autem que nunc traduntur a Cicerone: præcipiuntur etiam a Quintiliano. Prolem: stirpem quia videtur antiqua. Effari: eloqui. Nunc cupari: nominari. Rebar: opinabar arbitrabar: existimabam. Grandior: amplior: sublimior. Antiquior: dignior. Nouant: hactenus de inusitatis: nunc de nouis dicit. Ab eo que dicit: noua sunt que ipse parit orator. Nouant noua introducunt. Cōiunctio ex simplicibus sit composita: ut expectoratur. i. euomit. Pauor: qui facit boies consilii & rois iopes. Malicias subaudi sectari. Verba. f. expectoratur & versutiloquus. Nata: sponte: natura. Cōiunctio: compositio: ut supra. Indi-

ris inquit & tibi non incognitas Sulpitii. Quis. n. d. isto genere non docuit non instituit non scriptum esse reliquit: Sed geram tibi morem & ea duntaxat. que mihi nota sunt breuiter exponam: tibi censebo tamen ad eos: que auctores: & inuentores sunt harum sane minutarum rerum reuertendum. Ois igitur oratio conficitur: ex verbis quorum primum nobis ratio simpli videnda est: deinde coniunctio: nam est quædam ornatus orationis: que ex singulis verbis est: alius que ex continuatis coniunctisque constat. Ergo utemur verbis aut iis: que propria sunt: & certa: quasi vocabula rerum: pene vna nata cum rebus ipsis: aut iis que transferuntur: & quasi alieno in loco collocantur aut iis que nouamur: & facimus ipsi. In propriis est igitur verbis illa laus oratoris. ut abiecta atque obsoleta fugiat lectis atque illustribus utatur in quibus plenum quiddam & sonans esse videatur. Sed in hoc verbo genere priorum delectus est hñdus quiddam atque is aurius quodam iudicio ponderandus. in quo consuetudo est bene loquendi valet plurimum. Etiam hoc quod vulgo de oratoribus ab impetis dici solet. bonis hic verbis. aut aliis non bonis utitur: non arte aliquid prædicat: sed quodam quasi naturali sensu iudicat in quo non magna laus est cuitare vitium: quod est magnum. Verum iam in hoc quasi solū quoddam atque fundamentum est verborum. vsus. & copia bonorum. Sed quid ipse edificet orator: & in quo adiungat artē id est nobis quærendum atque amplificandum videtur. Tria sunt igitur in verbo simplici: que orator afferat ad illustrandam atque exornandam orationem: aut inusitatum verbum aut nouatum aut translatum inusitata sunt prisca fere: ætæ vestigia: et ab vsu quotidiani sermonis iam diu que sunt intermissa: poetarum licentia liberaliora que nostra: sed tamen raro habet in oratione poeticum aliquid verbum dignitate. neque illud fugeri dicitur ut Lelius. que tempestate penus in italiā venit. nec plene aut sobole. aut effari aut nuncupari aut ut tu soles catulle non rebar aut opinabar: & alia multa quibus loco positus gradior atque antiquior oratio. sæpe videri solet. Nouant autem verba que ab eo qui dicit ipso gignuntur aut fiunt vel coniungendis verbis. ut hæc Tu pauor sapiam omnem mihi ex aiato expectoratum non vis habere me versutiloquus malicias. videtis. n. & versutiloquas malicias & expectoratur. & ex coniunctio facta est verba non nata. vel sæpe sine coniunctione verba nouantur. ut ille sensus disertus in digenitali. ut baccas: vbertate icuruescere. Tertius ille modus transferendi verbi late patet: que necessitas genuit. iopia coacta et angustis patet delectatio iucunditasque celebrauit. nam ut vestis frigoris depellendi causa repta priore. patet hinc coacta est ad ornatum et corpus. et dignitate. sic hinc translatio instituta est iopie causa

genitales: & intergusere: Hæc nō cōposita, sed deriuata, ouis nunc de translatis q̄ necessitate sumunt & ornatu.

Nā v̄ vestis: Pulbra similitudo. Vestes primū necessitati: postea etiā cultui deseruierunt.

Gemmare: vites cū oculos ostēdūt: a gēma sumptū: ab inaiā ad inaiam. Luxuriē: sup̄abundantiam: vt

Vir. Luxuriē segetū: ab aiata ad inaiam: sicut etiā latus. i. focūdas: Idem poeta quid faciat latus segetes

frequētata delectationis: nā gēmare vites: luxu-
riē eē i herbis latus segetes etiā rustici dicūt: qd̄
em̄ declarari v̄ verbo pp̄rio p̄t: id trāslatū quū
est dictū: illustrat id qd̄ intelligi volum⁹ eius rei
quā alieno verbo posuimus: similitudo. Ergo hæ
trāslationes q̄si mutationes sunt: quū qd̄ non ha-
bes aliū de sumas. Ille paulo audaciores q̄ nō in-
opiā indicāt: s; oīoni splēdoris aliqd̄ accersunt.
Quarū ego qd̄ vobis: aut inueniēdi rationē: aut
gna ponā similitudis ē ad verbū vnū contracta bre-
uitas: qd̄ verbū i alieno loco tāq̄ i suo positū sit:
si agnosceſ delectat: si sile nihil b; repudiāt. Sed
ea trāsserri. oportet: q̄ aut clariore faciūt: rēvt illa
oīa: ihorrescit mare tenebrę cōduplicāt noctisq̄
et nimbū occēat nigror flāma inē nubes coruscat
cōlū tonitru cōtremīt: grādo mixta imbrī largi-
fico subita p̄cipitās cadit: vndiq̄ oēs v̄tī erūpūt
sæui existūt turbines: seruit estu pelagus: oīa fere
quo eēt clariora trāslatis p̄ similitudinē verbis di-
cta sunt: aut q̄ significēt magis res tota: siue facta
alicui⁹: siue consiliū: aut min⁹: vt ille q̄ occultaret
rē cōsulto: ne id qd̄ agereſ: itelligi possit: duob⁹
trāslatis verbis similitudinē ip̄a idicat: qn̄q̄ dē ista cir-
cūestit dictis: sepit sedulo. Nōnūq̄ & breuitas
trāslatiōe cōficiē: vt illud: si telū manu fugit ip̄ru-
dētia telī missi breuius pp̄riis verbis exp̄mi non
potuit: q̄ ē vno significata trāslatis: Hoc i gñe p̄
sæpe mibi admirādū videt: qd̄ sit q̄ oēs trāslatis
& alienis magis delectāt verbis: q̄ pp̄riis: & su-
is. Nā si res suū nomē & vocabulū pp̄riū non b;
vt pes i nauī: vt nexus quo libra agit: vt i vxore
diuortū: necessitas cogit qd̄ n̄ bēs: aliū de sumere
s; i suoz verbos; maxia copia tñ hoies aliena m̄
to magis: si sūt rōne trāslata delectāt. Id accidere
credo v̄ qd̄ igeniū specimē ē qd̄ dā trāsilire añ pe-
des posita: & alia lōge repetita sumē v̄ q̄ is q̄ au-
dit alio ducit cogitatōe: neq̄ tñ aberrat: q̄ maxia
ē delectatiō v̄ q̄ i singlis verbis res actotū sile cō-
ficiē: v̄ q̄ oīs trāslatiō: q̄ qd̄ sūpra rōe ē ad sēsus
ip̄os admouet: maxie oclor; q̄ ē sēsus acerrim⁹

Tercius ille de pp̄riis dixit & inusitatis: siue

Inopia: pp̄riorum verborū. i. Post aut. i. or

necessitati: postea etiā cultui deseruierunt.

Luxuriē: sup̄abundantiam: vt

Idem poeta quid faciat latus segetes

Qd̄ em̄ vt v̄tis oculis pp̄riū verbū

nō habet: sed p̄ translationē a gēma illu-

strat: qd̄ p̄ se latet. Quid: ac si diceret: sci-

tis etiā me tacete. Inueniēdi rōnem: qd̄

fit in translationē seruandū. Genera: q̄tu-

tuor. i. ab aiatis ad aiata: ab in animis: ad

inania: ab aniatīs ad inaiā: ab inais ad in-

aiata. Cōtracta: coacta. Si agnosceſ vt

gēmare vites. Sic em̄ recta est translatio

quū verbū aliū de sumptū similitudinē ha-

bet cū eo ad qd̄ sumit. Sed ea trāsserri

oportet. Nūc docet q̄bus de causis trāslati-

tiōe vt soleamus. Inhorrescit mare af-

perū sit & horridū. Tenebrę cōduplic-

cāt a veste sumit. Occēat: aialis ē: nox &

nimbū inaiā. Flama: nec ignis aiatus: nec

splēdor e nubibus erumpēs. Præcipi-

tans: aiati est p̄cipitē esse. Essent clariora

aut clarificāde rei cā. Occultaret: cōsilio

q̄ de industria id agebat ne intelligereſ.

Circūestit dictis: ab inaiā ad animatā.

Circūestit: circūuenit. Sepit: tetigit

qd̄ anio agitauit aliter dicit: aliter sentit.

Nōnūq̄ & breuitas. i. translationē quū

breui⁹ aliqd̄ exprimit. Breuitas: coacta

primū breuitatis cā docet fieri translati-

onē. Telū manu fugit: exprimit telum

temere emissum. Vno. i. fugit. Hoc in

genere: mirū inquit q̄ boies translatis:

nōnūq̄ magis delectent q̄ propriis.

Nomen & vocabulū: nomen pp̄riis:

vocabulū appellatiuis ascribūt. Vt pes

in nauī: pes qui dē in nauī: certū nomen

nō habet: qui tunc fieri dicit quū nauita

porrecto pede: rudētes intendit: vt elata

vel ventorū flamina concipiant: vt vna

omnes fecere pedem. Nexus: qui p̄ li-

bram agit. Boetius in topicis hoc expli-

cat quemadmodū sup̄ius exposuimus.

Diuortium: viri & vxoris separatio: q̄

si in diuersas partes versio a diuertenti-

bus aliorum sumit. Ratione: de qua

inferius dicit. Specimen: experimentū:

documentum. Vnde Virgi. Tale dabit

specimen. Ante pedes posita. i. transili-

re verbum: quod est ex eo compositum.

Ducit: delectat. Alia: q̄ pertineat ad

id de quo loquimur. Tamen q̄uis in

aliam cogitationē incidit qui audit. In

signiculis: notabilibus. Res qua de agi-

tur. Totū simile: quia similitudo qua-

dam est inter rem & verbum: de quibus

agit. Nam res & verbū totū sunt. Ad

sensus ip̄os. Nam oīs translatio sensib⁹

admouet. Odor narium: id est iocūdi-

tas. Mollitudo: tactus. Dulcedo: gu-

stus: vt aciora. Nihil est em̄ in rerū na-

tura: Sensus pp̄ria cuiusq̄ rei noīa p̄ trāslati-

onē ad alia sumi: vt līmen nō solū in-

LIBER

gestus hostii sed principii alicuius rei: ut in lumine vitæ extinctus est. Vnde em̄ a quocunq; pot̄ duci similitudo: ab eodē etiā translatio: sed illa ab oibus: ergo bec etiā. Idem: ex eodē. Fornicis: arcus in ædificio. Sphæra: sphericū est em̄ cœlū

Viue Vlyxes: exemplū translationis: animū ad oculorū sensum erigentis: Nā de aliis sensibus satis dixit: & est recta translatio. Vlyxes oraculo accepto fore ut vbi domū tetigisset occuberet: moue bat̄ a quodā: ut viuere quantū ei liceret: & postremū solis splendorē oculis bau riret. Rape: neq; em̄ oculis rapimus: sed manu. Postremū: ac si diceret mors in star. sc; a Thelegono ipsius & Circes filio. Non dixit cape: hoc em̄ verbū mo ram præ se fert: quia sensim capimus ali quid: ideo spem aliquā viuendi attulisset. Q̄d ante dixerat dum licet: ac si dice ret paulo post non licebit. Sise: similitu do. Sirtim: de eluone dici pot̄: qui patri moniū exbauit: vel certe p̄nciem innu it: nam sirtibus naufragiū fit. Scopulū: item ad visum referē: sicut charybdis ad auditum etiā vtrunq;: charybdis aurem translatiue voratorē ostēdit. Feriat: per cutiat. Ad quas: quia similitudo translati onis cogitationem audiētis magis ad ali as res cōfert q̄ quæ audiunt. Castratā: priuatam: & orbatam: rem offert obscœ nam. Glaciā: senator flagitiosus. In vtroq;: castrata & stercore. Nolo aliud vi tium qd̄ vitandū est in translatione. Co messatiōis: Comessatio luxuriosum cō tuū Cice. p̄ Murena. Non amor: non comessatio: nō libido. Si ergo tempesta tem dicas comessatiōis: maius est q̄ qd̄ exprimere vis. Satis est aut̄ dicere iactu ram comessatiōis. Nam comessatio mi nus est q̄ tempestat. Rectius calamitas tempestat. Angustius id est minus significationis. Illud ppriū: quia trās latio fit significādi gratia vel demonstrādi: q̄ sit abnutares p̄ vetares ponere trās latum minus significaret q̄ ppriū: a si militudine respiciētis aliquid capite. Ne contagio: ut si quis infelicissimus se adi ri nolit ne quem sua miseria quasi polluat: sicut de Timone legimus. Umbra: quasi spiritus ipse infelix sit. Verecun da: pudens. Ut ita dicam pupillū: Hoc verbo proposito (ut ita dicam) Lenior sit translatio pupilli q̄ superius vbi dixit senatum orbem relictum sine hac p̄ latione (ut ita dicam) Hoc idem Quintil. interponēdū dicit: quū verba minus ppria admittimus. Precario: precibus comota. Vt p̄ vim. Modus aut̄ nullus. Hic laudat translationē quæ singulis ver bis inest: q̄ ornatio est sicut verecūdi or. Nam illud: hoc quidē a superiore deri uat̄: sed illud in singulis verbis hoc plu ribus q̄ cōtinētibus verbis. Et in supio ri verbū a sua in alienā trās sit significatio

Nā & odor vrbānitatis. & mollitudo hūanitatē & murmur maris: et dulcedo rōis sūt ducta a ceteris sensib; illa vero oculos; m̄to acriora. q̄ ponūt pene i conspectu anī q̄ cernere & videre n̄ possu mus. Nihil ē. n. in rerū natura cui? nos nō in aliis reb; possum? uti vocabulo. & noīe. vñ em̄ sise in duci n̄ pot̄: pot̄ aut̄ ex oibus itidē verb; vnūqd̄ similitudinē cōtinēt trās latū lumē afferre oīoi. Quo in gnē pmū fugiēda ē dissimilitudo cœli i gētes for nices q̄ quis Sphæra in scænā (ut dī) attulerit. En nius tñ in sphaera fornicis similitudo n̄ pot̄ inesse. Vi ue Vlyxes dū licet oculis postremū lumē radiatū rape nō dixit cape nō pete. b̄ et em̄ morā sperātis diutius eē selevictus; s; rape hoc verbū ad id apta tū qd̄ an̄ dixerat dū licet. Deīde vidēdū ē ne lon ge sise sit ductū Sirtim p̄monii Scopulū libēt? dixerī. Charybdim bonos; Voraginē potius fa cilius. n. ad ea q̄ visa q̄ ad illa q̄ audita sūt: mentis oculi ferunt̄. Et qm̄ bec vel summa laus ē verbis trāsferēdis: ut sensum feriat id qd̄ trās latū sit: fugiē da ē oīs turpitudine eaz; rerū: ad q̄s corū aīos q̄ au diūt: trahit similitudo. Nolo morte dici Apbriani castratā eē rēp. nolo sterc? reip. dici glaciā: q̄ quis sit sise tamē est in vtroq; deformis cogitatio simili tudinis. Nolo eē aut̄ maius q̄ rei poltulet: ut tem pestas comessatiōis: aut minus: ut comessatio tē pestatis: nolo esse verbū angustius id qd̄ trās latū sit qua fuisse illud ppriū ac luū. Quidnā est obse cro: quid te audiri abnuas? melius est vetas. phi bes: absterres qm̄ ille dixerit illico istic: ne conta gio mea bonis vmbraue obsit. Atq; etiā si vere a re ne paulo durior translatio esse videat̄. mollien da præposito sæpe verbo: ut si olim. M. Catone mortuo pusillū senatū quis relictū diceret: paulo durius sin ut ita dicam pupillum: aliquāto miti? est. Etenim verecūda debet esse translatio: ut de ducta esse in alienū locum nō irruisse: atq; ut præ cario nō inuenisse videat̄. Modus aut̄ nullus est florētior in singulis verbis: nec qui plus luminis afferat oratori: nam illud qd̄ in hoc genere pfuit non est in vno verbo translato: sed ex plurib; cō tinuatis cōnectitur: ut aliud dicaē: aliud itelligē dū sit: neq; me patior iterū ad vnū scopulum & telum classē achinum offendere: atq; illud: er ras nam exultantē te & præsidētē tibi reprimēt

nem. In hoc aliud dicitur & aliud sentit. Iterum ad vnū scopulū: significat se ad iudicē nō rediturū cuius semel exptus est seueritatem: ne in eam offendat: sicut classis grecorū in scopulū capbari mōtis elisa perit. Caelū: aerem. Erras: poetæ versus introducētis quendā qui sibi oia licere putaret. Præsidentem: principē: te maiorē. Valida: habentia: valide vires legū ab equo: nam quā sequit a bobus est: qui iugo p̄munt. Re silii: scopulū & pcellam seueritatis & asperitatis iudicis: in primo naufragiū: in secundo tauri: & equi. Aliam: in seueritatem iudicis & insolentiam supbi. Obscuritas: si translatio nō intelligit. Enigma: obscure dictū: vt illud Quā mater genuit generauit filia matrē. In orōne: verboꝝ continuatione. Illa: illa de qua nūc dicem?

valide legū habentia: atq; imperiū insistent iugo: sūpta re silii: verba eius rei ppria deinceps in re aliā vt dixit: trāsferunt. Est hoc magnū ornamentū orōnis i quo obscuritas fugienda ē. Etenim ex hac gñe sūt ea q̄ dicuntur enigmata: n̄ ē autē i verbo modulus hic: sed i orōe: hoc ē in continuatione verboꝝ. Ne illa quē traductio: atq; imutatio: i verbo quā dā fabricationē h̄: sed i orōe apbrica terribili tremuit horrida terra tumultu: p̄ Apbris ē sumpta apbrica: neq; factū verbū ē: vt mare saxifragis vndis: neq; translātū vt mollit̄ mare. sed ornandī cāppriū p̄p̄o cōmutatū. Define roma tuos hostis testes sūt cāpi magni: gñis ē motus i ornatu orōnis & sæpe sumēdus: ex quo gñe hęc sunt: martē belli eē cōem: cererē p̄ frugibus: liberū appellare p̄ vino Neptunū p̄ mari: curiā p̄ senatu: cāpuz pro comitibus: togā p̄ pace: arma ac tela p̄ bello. Quo itē in gñe & virtutes: & vitia p̄ ipsis in qbus illa sunt: appellatur luxuries: quā i domū irripuit: & quo auaritia penetrauit aut fides valuit: iusticia confecit. Videtis p̄fecto genus hoc totū: quū in flexo cōmutatoq; verbo res eadē nunciat: ornatus quū sunt finitima illa minus ornata: sed tamē non ignorāda: quū intelligi volum? aliquid aut ex pte totū vt p̄ ædificiis quū parietes aut tecta dicamus: aut ex toto pte: vt quū vnā turmā eq̄ta tum ppli romani dicim? aut ex vno plures: vt ro manus hō tācti res bñ gesta ē corde suo trepidat aut quū ex pluribus intelligit vnū: nos sumus romani q̄ fuimus añ Rutilius: aut quocunq; mō nō vt dictū est in eo gñe intelligit: sed vt sensus ē ab utimur sæpe et verbo nō tā elegāter q̄ i trāsferendo sed etiā silicētius tñ nō interdū nō pudēt: vt quū grandē orōne p̄ magna: minutū aium p̄ paruo dicimus. Vex illa videtis ne eē: nō verbū: sed orōnis quæ ex pluribus (vt exposui) trāslationibus connexa sunt. Hęc autem quæ aut immutata esse dixi: aut aliter intelligenda ac dicerentur sunt trāsata quodāmodo. Ita fit vt oīs singulorū

scure dictū: vt illud Quā mater genuit generauit filia matrē. In orōne: verboꝝ continuatione. Illa: illa de qua nūc dicem? Neq; factum nō verbum dicere: quod nouatum sit: vt saxifragus. Vtitur hoc syllogismo p̄ enumerationē. Omnis permutatio verbi fit: aut translatione: aut cōpositōe: aut deriuatiōe: sed in hoc versu: Apbrica terribili tremuit horrida terra tumultu. Nihil horū fit: nō est igitur hic verbi translatio. Define roma tuos. i. Romani define: vt cāpi campestres homines. Grauis est: aliud translationis genus quā vocat̄ varietas. Martem: p̄ bello posuit. Grauis quia p̄sona p̄reponitur: nam in superiori res p̄re. Cererē: pro pane. Virg. Cererēq; canistris expediūt Liberum: pro vino: vt sine Cerere: & libero friget venus. Curia. i. senatus. Cōtinēs: p̄ cōtento. Toga: instm̄ pacis p̄ pace: sicut arma p̄ bello. Luxuries idē luxuriosus: res p̄ p̄sona sicut fides & iusticia. Inflexo a: sua significatiōe. Cōmutato: quū verbum p̄ verbo ponitur.

Quū sunt finitima. i. huic translationi: quæ metonymia est. Proxima est intellectio: de qua nunc dicere aggrediet̄: quū verbū flectit atq; immutat vt aliud dicitur: aliud intelligat. Parietes aut tecta: domus partes vt ipsi parietes curiæ tibi gratias agere vident. Vnā turmā: partem p̄ toto: turma p̄ æquitatu: vt romanus p̄ oēs romani. Vt nos sumus Romani: quū vnus tñ modo sit qui loquat̄ Rutilius: quia troiani rutilis coniuncti vno oēs noie latini sunt appellati. Aut quocunq; modo: vt instrumentū p̄ p̄p̄o: vt sarisse pro thessalis: & macedonibus: Pilla p̄ Romanis. Abutimur: non per translationē modo aliud accipit q̄ dicit̄ sed p̄ abusionē. i. p̄ acyrologiā. Non impudenter: nō sine pudore. Grandem p̄ longa. Verū videtis: conclusio supradictorū. Ita quū quidem mutationes fiunt: quū singula verba sumunt: alia ex verbis inuicatis: alia ex nouis alia ex translatis sequit̄ triplex esse verborū genus.

Coniunctio. i. cōpositio: vt saxifragus: Nouitate: declaratio est nouitate: sub q̄ cōiunctio continet̄. Nouitas em̄ fit vel p̄ cōpositionē: vt expectorator: vel p̄ deriuatiōe: vt indigitalis. Auribus ne nouitas verbi aurium iudicio officiat. Conuetudini: ne omnino sit inuicatus. Quā scilicet translātum. Verborum trāslationem mirifice laudat.

SEQ VITVR. Nunc quartū sequit̄ caput: vbi de cōpositione tractat̄. Collocatiō: vt verba apte po-
nanf. Modū mefurā longioris: vel breuioris periodi: quæ formam quandā orōnis cōstituūt. Com-
ponere: cōiungere. Struere: ordinare. Hiulcus. i. ne borrida sit iunctura vt vacax: anax: amonillime.

Asper: vt paromoxon vel omoeoteuton vt Tites tute: tate: vt infantes: stātes: lacrimātes. Coagnē-
tatus: cōpagnatus: qd̄ oponit̄ hiulcis. Lenis: opponit̄ asperitati. Quā lepida: syntbe: is cōpositio po-
lica. Tesserulis Albutii verba quadratis in pauimeto lapillis: aut lignis apte positis cōparat lucilius p̄so-
ne soceri mei lusit. Is em̄ socerū Crassi
id est scæuolam introduxit ludeutem in
albutiū: q̄ molli vtref cōpositiōe ver-
bor. m. Emblemate imp̄sione: ligno
lapilloue. Vermiculato: minuto: No.
Marcellus. In me. i. qui mihi etiā illuse-
rit. Rbetoricoterōs. Græce dixit eloq̄n-
tior. Est enim a forma græca deductum.

Quid ergo iste Lucilius albutiū facere
dixit: illuserat q̄ si diceret aptissime ver-
ba posuisse nec exduferat Crassum: cui
nihil deesset: cur p̄stātissimus diceretur
orator: q̄ haberet generū rbetoricoterō

Nūc ergo de se crassus loquēs. Quid
inquit gener iste tuus fecit? Abuteris: il-
ludēdo. Illud: vt verba coniungat. Sed
est tñ: q̄uis ille riserit scita tñ esse debet
verborū collocatio. Vtrūq̄. s. coheren-
tem: & iunctā. i. nō biantem. Lenē. id ē
nō asperā. Nam coherentē est expositio
eius qd̄ dixit iunctā. Acquabiliter flu-
entem: est expositio eius qd̄ dixit lenem

Primis. i. proximis. Vastius: bianci?
Hanc diligētius: haftenus de collocatio-
ne. i. cōpositione dixit: nunc de clausulis
incipit dicere: quō claudat̄ orō p̄ coma:
p̄ colon: p̄ periodum. Coma est membri
pars colon mēbrū: periodus comata &
cola cōp̄rēdit. Modus: qui in nume-
ris longitudine est: & breuitate syllabaꝝ
vel p̄odi. Nam mod⁹ est duplex. Vnus
numeri: i. syllabis verborū. Alter p̄odiū
in ptibus eius: vt comate & colo ex qui-
bus cōsistit. Forma. Nam clausula ē orō-
nis forma q̄ eā informat: q̄li materiā in
formā. Veteres: quos ipsi nō sequimur

Interpiratiōis: pausa. Notis: signis
id est punctis librariorū. i. scribeutium li-
bros: nota: vt stigmæ: bipostigme: mesa-
stigme: telastigme. Nam bipostigme co-
ma facit: vt mesastigme colon: vt telasti-
gme p̄odon. Inter p̄ctas: iter notatas

Modo mēfura. Clausulas: q̄ verba ip-
satis: s̄n̄x has in orōne clausulas cōfice-
rent. Astringeret: numeris subiiceret.

Quondā apud veteres. Machinati:
in verborū cōiunctiōe: quæ numeris: &
cantu constat in versu. Numero: qui ē
in syllabis. Aurium satietatem: quæ p̄
nunciationis suauitatem desiderant. Di-
xerūt: Isocrates: & discipulus. Hæc igi-
duo: Maiores poetæ quidem: & musici
cantum inuenerūt & versum: vt aures de-
lectatōe mulcerent: sed bicāb oratoria di-
stat. In quo illud ē. Murūq̄ quā in orōne volumus cuiusdā versus formā & modū ea tñ si in versu plane
exierit: viciosa sit. Cadere: exire. Perficere: exitu: & coniunctiōne quadrata pficitur. Quadrate: apte

verborū: virtus: atq̄ laus tribus existat ex rebus:
si aut vetustū verbū: sit qd̄ tamē consuetudo ferre
possit: aut de nouo factū: vel cōiunctiōe: vel no-
uitate in quo itē est auribus: consuetudiniq̄ parē-
dum aut trāssatū: qd̄ maxie tanq̄ stellis q̄busdā
notat & illuminat orōnem. Sequit̄ cōtinuatio
verborū: qua duas res maxie collocatiōe primū
deinde modū quēdā: formāq̄ desiderat. colloca-
tionis est componere & struere verba sic. vt neue
asp̄ eorū cōcursus: neue hiulcus sit s̄ quodāmodo
coagnētatus & lenis. in quo lepidi soceri mei p̄-
sona lusit. is q̄ elegantissime id facere potuit Luc-
lius q̄ lepida Syntbēsis cōposite. vt cesserule oēs
arte pauimēto ac emblemate vermiculato. Quæ
quū dixisset in albutiū. illudēs ne a me qd̄ abstrē-
nuit. Crassum habeo generū: ne rbetoricoterōs
tu sis. qd̄ ergo iste Crassus. qm̄ ei⁹ abuteris noie.
quid efficit. idē illud scilicet. vt ille voluit. & ego
vellem melius aliquāto q̄ Albutius verū: in me
quidē lusit ille. vt solet. Sed ē tamē hæc collocatio
conseruāda verborū: de q̄ loquor q̄ iunctā orōne
efficit q̄ cohærentē. q̄ lenē q̄ æquabiliter fluentē
Id assequimini: si verba extrema cum consequenti-
bus primis ita iungetis vt neue aspere concurrāt.
neue vastius deducant̄. Hæc diligētia subleqtur
modus etiā & forma verborū qd̄ iam vereor. ne
huic Catullo videat̄ esse puerile. versus em̄ vete-
res illi in hac soluta orōe p̄p̄modū hoc ē nume-
ros quosdā nobis eē adhibēdos putauerūt. inter-
spiratiōnis em̄ nō defatigatiōis nostræ neq̄ libra-
riorū notis. sed verborū & sentētiarū mō interpū-
ctas clausulas in orōnibus esse voluerūt: idq̄ p̄-
ceps Isocrates instituisse ferē: vt incōditā antiquo-
rū dicēdi cōsuetudinē. delectatōnis atq̄ aurū cā-
(quēadmodū scribit discipulus ei⁹ Naucrates)
nūeris astringeret. Nāq̄ hæc duo musici q̄ erant

quodā iudē poete machiati ad voluptatē sunt ver
 suū atq; cātū: vt verboꝝ nūero: & vocū mō dele
 ctatiōe vincerēt auriū satietatē. Hęc igit̃ duo: vo
 tis dico moderatiōe & verboꝝ cōclūsiōe. quo
 ad oīs seueritas pati possit: a poetica ad xloq̄n
 tiā traducēda eē duxerūt i quo illd̃ ē vī maximū
 q̄ versus i oīs efficit̃ cōiūctiōe verboꝝ: vitiū
 est: m̄ etiā cōiūctiōe sicuti versuz: nūerose sede
 re: & q̄drare: & pficere volum⁹. Neq; ē ex mltis
 res vna q̄ magis oratorē ab ip̄ito dicēdi: ignaro
 q̄ distiguat: q̄ q̄ ille rudis incōdite fundit quātū
 pōt: & id qd̃ dicit spū. nō arte determinat. Orator
 aut̃ sic ille illigat sniā; verbis: vt eā nūero quodā
 cōplectat̃ & al̄ricto & soluto. na; quū iūxit mo
 dis forma: & relaxat & liberat i mutatiōe ordis:
 vt verba neq; alligata sint: q̄si certa aliq̄ lege ver
 sus neq; ita soluta vt vagēt̃. Quonā igit̃ mō tan
 tū mun⁹ insistem⁹: aut arbitremur nos hāc vī nu
 merose cōseq̄ posse dicēdi: n̄ est res tā difficilis q̄
 necessaria. Nihil ē. n. tā; tenerū: neq; tā flexibile:
 neq; q̄ tā facile sequat̃: quocūq; ducas q̄ oīs: ex
 hac versus: ex eadē dispare nūeri conficiunt̃: ex
 hac hęc etiā soluta variis mōis multorūq; geneꝝ
 oīs. Non. n. alia fmonis: alia cōtētois verba: neq;
 ex alio gñe ad vsū; quotidianū: alio ad scenā pō
 pāq; sumunt̃: s; ea nos cū iactātia sustulim⁹ eme
 dio: sicut mollissimā cōerā ad nīm arbitriū forma
 mus: & fingim⁹. Itaq; tū graues sum⁹: tū subtiles
 tū mediū qd̃ā tenem⁹: sic institutā nīm sniām
 seq̄ oīs gen⁹: idq; ad oēm rōnē: & auriū volu
 ptatē: & aīoꝝ ad motū mutat̃: & vertit̃. Sed vt i
 plerisq; reb⁹ incredibiliter hoc natura ē ipsa fabri
 cata: sic i oīs: vt eā q̄ maximā vtilitatē i se cōtine
 rēt: plurimū eadē h̄ent: vel dignitatis: vī s̄epe ēt
 venustatis: incolumitatis atq; salutis oīm cā. Vi
 dem⁹ hunc statū eē hui⁹ toti⁹ mūdi: atq; naturæ
 rotundū vt cœlū: terra; vt mediā sit: ea; sua vi:
 nutu; teneat̃: sol vt circūferat̃ vt accedat ad bru
 male signū & inde sensim ascēdat i diuersam ptē
 vt luna accessū & recessū suo solis lumē accipiat:
 vt eadē spatia qnq; stellæ dispare motu cursuq;
 cōficiāt. Hęc tātā h̄nt vi vt paulū imutata coherē
 nō possint tātā pulcritudinē vt nlla spēs ne exco
 gitari qd̃ possit ornatior. Referte nunc aīum ad
 boīm vī et ceteroz; aīantiū formā & figurā nullā

iūgere. Numerosa: quibusdā numeris
 & pedibus. Ex multis: q̄ peritū ab im
 perito distinguūt & ex contrario diffinit
 oratorē Spiritu quantū spiritus suppe
 teret. Illigat cōglutināt. Cōplectat̃:
 cōprabēdit. Numero: versu: g nūme
 rosus est: Nam clausula cū arte. i. artificio
 sa est forma oīs quia sic materia formā
 accipit arte adbibita. Iūxit: cōstrinxit.
 Forma & modis: Alterū est expositio
 alterius: & id ē modis. Nā mensura sylla
 barum & periodi: vt supradictū ē clausu
 lam facit: quæ ē forma orationis. Modis
 pluraliter dixit: quia duo sunt modi nūe
 ri: & periodi. Relaxat: quia liberior est
 q̄ versus. Quasi certa lege versus: q̄ si
 mutet̃: aut minatur: stare nō potest. Ora
 tio vero vtrunq; patitur: ideo etiā soluta
 vocatur. Nō est: quare: & cōtinuo re
 spondet ipse sibi. Flexibile: quia teneꝝ
 ideo flexibile. Quā oratio: quæ p vo
 luntate mutatur. Versus: poetarū pro
 prie. Dispare: vt iambi. Nam heroci:
 & elegi concinniores sunt. Multorūq;
 generū: vt humilis mediocris: sublimis
 ex sermone ex contentione. Ad vsū
 quotidianū vt sermo. Ad scenam pom
 pam; vt contentio. Sustulim⁹ orati
 onem ad scenam pompam; formātes.
 E medio: e communi: & vulgari. hoc ē
 humili. Vel certe e medio. id ē mediocris.
 Ad nostrum arbitrium. i. ad voluntatē
 nostrā. Graues in sublimi genere. Sub
 tiles: in humili. Mediū: planum ē. Vo
 luptatē: varietas voluptatē parit. Ani
 morū: quū animos auditorum ad miseri
 cordiam flectimus. Sermonē quū inci
 tamus in iram contentione vtitur: quod
 nos ipsa natura tanq; benigna parēs spo
 te admonet. Dignitatis: pro rei excellē
 tia. Venustatis: pulchritudinis. Inco
 lunitatis: dignitas incolumitatem: pul
 chritudo venustatem parit: ex dignitate
 venustas: ex incolumitate salus. Sed eō
 trario magis verba ita iunguntur: vt pri
 oribus proxima præponderent. Aliquā
 do hęc per illa exponunt̃: vt hic. Om
 nium causa: probat q̄ ad necessitatem &
 vtilitatem hominum natura pduxit: ea
 dem venustati & dignitati conducere ex
 quo sit vt quod natura necessariū dedit:
 hoc etiā venustū sit: vt ex cœli terre; p
 cipitur conditione: siderum; ordine ac
 motu necnon arborum fructū & amoeni
 tate. Statum: conditionem. Teneat̃
 tur in centro. Sua vi: suis ip̄a librata pō
 deribus: quia vndiq; cogitur in centrum
 Nutu; q; id est momento. Circum
 ferat̃: Sol p zodiacū pagit cursū succedē
 te luna & aīpodib⁹ p eundē redit ad sup
 os. Brumale: Tropicū byemale q̄ tpe ē i
 capri. quū breuissimū sē dies Ascēdat ad
 tropicū aītiū quū ē i cācro. Diuersā q̄

brunale signū inferius ē tropicū supius. Vel certe q̄a luna semp fertur obuia soli. Virg. Et solī semp cōtra
ria p̄b̄ōba. Accessu: quia soli appropinquās maior videt̄ sicut e diuerso a sole recedes minor apparet.

Eadē ab oriēte ad occasum: & ecōtrario. Quinq; reliq; planeta: q̄ septē sunt cū ip̄o sole. Lege Cicer. de
natura deorū. Nā stella natura sunt flāme. Immutata: q̄a si ab ordine cederēt: oia perirēt. Referte: reuo-
cate. Formā & figurā: illa ex hac p̄cedit. Nullā partē corp̄is: mēbra cū suis p̄tib;: Nō truncus non ra-

mi q̄ omnia vtilitatis sunt & venuitatis.

Linquamus hactenus de natura cale
stiu: atq; terrestriu: nunc de artib;. Quā
latera sine quib; aqua p̄b̄ibi nō posset

Carina: latera nauis sustinet. Fastigiū
culmen hoc loco. Nō venustas nā ne-
cessitatis primū fuit: cui venustas deinde
occulat quadā rōne successit. Capito-
lii: per excellentiā posuit. Ex vtraq; te-
cti parte: necessitatis hoc vt vtrinq; dila-
beretur imber. Hoc item in omnibus:
confert similitudinem ad rationem orati-
onis. Vtilitatem ac proprie necessita-
tem necesse est vt inter loquendū respire
mus: idem gratum auditoribus: vt inter
punctum p̄nūciemus. Angustia: bre-
uitatem. Clausulas: quib; finit oratio.

Interpuncta quibus oratio ceditur: si
ue p̄ comata: siue per cola. Id inuentum
quod necessariū est ingt: id adeo gratū
vt contento spiritu si quis posset p̄nūci-
are: non admittatur. Id. s. intermittere.
& claudere orationē. Lateribus spiritu

Non tollerabile: quia nec quantū qui
dem possum; iubemur cōtinuare. Vo-
luid est completi: quantū vno spū pos-
sum; & dicere quantū spiritus patit̄. Na-
tura: quia spiritus ipse nobis orationem
intermittendam plarūq; diffinit. Nā
quum sint: incipit docere: quib; pedib;
claudatur oratio secundū Aristotelem &
Theophrastū. Quod latius docet Quin-
tilianus: & nos in eius expositione copi-
osius explicauimus. Numeri pedes q̄
numeris constant. Natura quia spon-
te veniunt in orationem. Sed sunt insi-
gnes: quib; naturaliter orationē pedes il-
labantur: bitrocheus: & iambus: tamen
evidentes sunt nimium: & ideo separan-
tur ab oratiōe: quo minus artificū com-
positionis appareat. Minuti autem dixit
non minutissimi propter vnum pirrichi-
um: qui omnium breuissimus est. Qua-
re per incurfionem pedum euidentē Ari-
stoteles censet iambum: atq; trocheum se-
gregādos esse. Dactyli & anapesti: pe-
des heroici. Impune: vbiq;: siue i prin-
cipio siue in fine. Duos dumtaxat pe-
des: quia si a quarto pede p̄grediare ad
quintum non oratio: sed verus videbit.

Quib; hi tres: bis trib; in principio vt
pōt orator: in fine aut Pæone & Cretico
Decore: decenter. Qui est duplex:
Nam est etiam quadruplex. Nā: pri-
mus cōstat ex prima longa & vltima bre-
ui. Secūd; prima breui: scdā lōga: duab;
breuib;. Terti; duab; breuibus: vna lon-

partē corp̄is sine aliq; necessitate afficta; . totāq;
formā q̄si p̄fectā repiretis arte non casu. Quid in
bis arborib; in quibus non truncus: nō rami : nō fo-
lia sunt deniq;: nisi ad suā retinēdā conseruādāq;
naturā: nūq; t̄n ē vlla pars: nisi venusta linq̄mus
naturā: artelq; videam;. Quid tā i nauigio neces-
sariū: q̄ latera: q̄ carina: q̄ pra. q̄ pupis: q̄ antē-
ne q̄ vela q̄ mali: q̄ t̄n hāc h̄nt in specie venustate
vt nō solū salutis s; etiā voluptatis cā inuēta eē vi-
deant;. Colūne & tēpla: & portic; sustinet: t̄n h̄nt
non plus honestatis q̄ dignitatis. Capitolii fasti-
giū illud: & ceterarū ædiū n̄ venustas s; necessitas
ipsa fabricata est: nā quā eēt h̄ita rō quē admodū
ex vtraq; p̄terecti aq̄ dealbare; vtilitatē tēpli fa-
stigiū dignitas cōsecuta ē: vt et si i cœlo capitolii
statueret: vbi iber eēt n̄ posset: nullā sine vastigio
dignitatē habiturū fuisse videt;. Hoc in oib; itē
p̄tib; ōis euenit: vt vtilitatē: ac p̄pe necessita-
tē suauitas q̄dā et lepos cōsequit;. Clausulas. n. atq;
interpuncta verborū: aīe interclusio: atq; angustia
spūs attulerūt. Id inuētū ita ē suauē: vt sicui sit isti-
nitus spūs datus t̄n quā p̄petuare verba nolim;.
id em̄ aurib; n̄ris gratū ē inuētū: q̄d hoim lateri-
bus n̄ tollerabile solū sed etiā facile eē posset. Lon-
gissima ē igit̄ cōplexio verborū: q̄ volui vno spū
non pōt: sed hic naturæ modus est artis alius. Nā
quum sint numeri plures: iambū & trocheum fre-
quentē segregat ab oratore Aristoteles Catulle
noster qui natura tamē incurrunt ipsi in orationē
sermonemq; nostrum: sed sunt insignes p̄cussio-
nes eorum numerorū & minuti pedes. Quare pri-
mum ad heroū nos dactyli & anapesti: & spōdei
pedem immutat: in quo impune progredi licet:
duos dumtaxat pedes aut paulo plus: ne plane
in versum aut similitudinē versuum incidamus.
aliæ sunt geminae quibus hi tres heroici pedes in
principia cōtinuandorū verborū satis decore ca-
dunt: p̄batur autē ab eodem illo maxime p̄xon
qui ē duplex. nā aut a longa oriē quā tres pedes
consequunt̄ vt hęc verba definite incipite. com

g: & q̄ta breui. Quartus tribus breuibus vltima longa.

Domuerūt: q̄tus p̄xon: & secūdu secundū Aristotelē.

breues cadēte. Par fere cretico: q̄ cōstat ex prima longa secūda breui tertia longa. Tot igit̄ t̄pa habet q̄d

p̄xon. a superiori: aut auriū iudicio cōprobat̄. Creticus: alio noie amphimacrus dicit̄. Neq̄ vero h̄ac

pe: d̄ibus ing: vt̄ orator sed liberius q̄ poeta. Ac rem veementē: & attentā. Nūeri ac modi. i. modi

imite: aut a breuibō deiceps tribō extrēa pdu
sta atq; lōga sicut illa sunt domuerāt: soni pedes
atq; illi p̄bo ordiri placet a superiore p̄xone poste
riore finire. Est aut̄ p̄xon hic posterior n̄ syllaba
rū numero sed auriū mēsurā: q̄d ē acius iudiciū
& certius: par fere cretico: q̄ ē ex longa & breui
& longa: vt qd petā p̄sidiū: aut exeqr: quo me
nū: a quo nūero exorsus ē. Ennius. Si q̄rites mi
nans illi? hūc ille clausulis aptiorē putat: q̄s vult
longa plarūq; sillaba terminari. Neq; vero h̄ac
tā arcē curā diligētīaq; d̄siderāt: q̄ ē illa poetarū
quos necessitas cogit: & ipi nūeri ac modi: sic ver
su verba icludere: vt nihil sit ne spū qdē minimo
breuius aut longius: q̄ necesse ē. Liberior ē oīo
& plane: vt d̄r: sic ē vere soluta: nō vt fugiat t̄n vt
erret: s; vt sine vīclis sibi ipsa moderet̄. Nā neq;
ego illud assentior Theophrasto: q̄ putat oīonē
q̄ quidē sit polita atq; faceta: quodāmō non atri
cte: sed remissius numerosā eē oportere. Etenim
sicut ille suspicat̄. ex illis modis q̄bus hic vsitat̄
versus efficit̄: post anapestis p̄erior qdā nume
rus effloruit inde ille licentior & diuītor fluxit
dithirambus: cui? mēbra & pedes: vt ait idē: sūt
in oī locupleti oīone diffusa: & si nūerosuz ē in oī
bus sonis: ac vocib; qd h; q̄sdaz ipressiōes: & qd
metiri possum? interuallis æq̄libus recte genus
hoc nūerorū: dūmodo ne continuū sit in oīonis
laude ponetur. Nā si rudis & indocta putāda est
illa sine interuallis loquacitas perēnis: & p̄fluēs:
qd est aliud causā cur repudiet̄: nisi qd boīm au
res vocē naturē modulant̄ ipse: qd fieri nisi inest
nūerus i voce nō p̄t: nūerus aut̄ i cōtinuatiōe nul
lus ē: distinctio aut̄ & æq̄liū: vt sæpe variorū inter
ualloꝝ p̄cussio nūeꝝ cōficat̄ quē i cadētib; guttis
q̄ iteruall; distiguūt̄ notare possum? i amne p̄ci
pitātē n̄ possum? qd si cōtinuatiō n̄ boꝝ h̄ec solu
ta m̄to ē aptior & iucūdiōr si ē articul; mēbrisq;
disticta q̄ si cōtinuata ac p̄ducta n̄ba illa modifi
cata eē d̄bebūt q̄ si extrēo breuiora s̄t ifrigit̄ ille
q̄si verboꝝ ābit̄. sic. n. hoc oīois cōuersiōes gr̄

Definite quia deest longa. reliquæ breues.

A superiore: ab incipiēte prima longa & i tres

breui tertia longa. Tot igit̄ t̄pa habet q̄d

pe: d̄ibus ing: vt̄ orator sed liberius q̄ poeta. Ac rem veementē: & attentā. Nūeri ac modi. i. modi

numeros: i. pedes q̄ modulationē faciūt

vel certe nūeri syllabaz: modi periodoz.

Ne spiritu quidē. Ne syllaba: qua ma

le positaversus corrupit̄. Vt dicitur

ab his qui de hac re p̄cipiunt. Nō vt

fugiat: quū baud teneatur: vnū sequit̄ ex

altero. Nam si non tenetur: ergo non fu

git. Sine vīclis: quia nō lege certa pe

dum: sed auriū iudicio conficiūt oratio.

Nā neq; Vere in q̄ oportet huiusmo

di esse orationis modum. Theopbra

sto: qui inter cetera: & de poetica & d̄ ora

toris p̄ceptis copiose scripsit. Polita:

leuis. Faceta vrbana. Atriē vt ver

sus. Ex illis modis. scilicet heroicis pe

dibus: vt supra. V̄satus: vt hexameter

& pentameter. Effloruit: pululauit.

Procerior: longior q̄ spondaicus: vt da

ctylicus: quia anapestico metro pedes ad

biberi possunt. qui cum temporib; æq̄nt

Membra: partes. Nam dithyrambi p̄

tes membra sunt: vt diximus) metrōrū.

Pedes numeri. atq; pro altero. Lo

cupletū vberima. Et si numerosum est

genus hoc dithyrambi. Impræssiones:

pprietates naturaliter infitas. Interval

lis æqualibus quia in ipō dithyrambi ge

nere pedes ponuntur ipsi inter se consen

tientes. Metiri: statuere. Ne cōtinu

um sit. id est dummodo interuallis clau

dat̄ oratio: vel colis: vel comatibus & pe

riodis. Rudis declaratio est & impolita

Profluens sine intermissione. Cur re

puclietur: nam oratio perennis & conti

nua prolata displicet. Quod videlicet

modulari vocem: nullius distinctionis. i.

discretionis: quia non discernitur ille et̄

am in oratione numerus. Quod. i. nu

merū confici. Cadētibus guttis: velut

a stillicidio. P̄cipitanti: velociter cur

renū. Quod quando quidem apparet

in cōtinuatiōe verboꝝ non esse nume

rum: sed in distinctione oratiōis. Quæ

si in extrēo: p̄cipit posterius membruz

longius fieri q̄ primum. Vt verbū causa.

Quum nondum p̄staret ciuitas Arbena

rum hac laude dicendi: multa tamē egre

gia facinora domi belliq; memorāda gef

ferat. Conuersiones: per periodum.

ATQ; VE HAEC Q VIDEM AB
HIS: Vltimum caput: vbi docet vsus &
rationem pedum non esse admodū diffi
cilem: sed concinnitatem auribus homi
num facillime iudicari. Hæc quæ de nu
merosa oratione diximus. Ab his p̄bi
losophis id est peripateticis qui ab Ari
descenderūt. Ego sapi: nā q̄ pluribus
ac dignioribus dilputo auctoribus: hoc

minus videor ineptus: alioquin apud tantos viros puerilis disputatio iudicari posset. Dicitur subtilis, quod nihil

istis iunioribus: Sulpitio & Cottæ. Persequendum: exequendum ne existimetur iccirco hoc me dixisse: ut eos ab hac arte deterrea. Non tradunt: ne ipsi usurpare possint quæ difficiliora. Vulgari: quod vulgo a rebetioribus traditur. Maiora a me disputata. Difficiliora: eo stilo quod ab aliis traditur. Ista quod dicitur: ac si diceret: ea ipsa disputas quæ abs te desiderabam? Neque: quia hæc si alius aliter diceret minus grata essent. Ego vero inquit Antonius: Catulli sententiam probat Antonius dicens se nunc denique illum inuenisse eloquentem: de quo in suo libello tractauerat. Hæc igitur Crassus sapienter ut instituit nec se laudat nec vituperat: sed Antonii sententia contentus: ad reliquum disputationis transit: ubi se latenter Cicero in nuntio eloquentem illum esse profectum. Hæc legem prædictam de numerosa oratione. Tunc stilo: de claritate exercitationis. scriptura de oratione.

Et alia quæ pertinet ad orationis orationem: ut dignitate & elegantiam. Nec hæc quæ pertinet ad compositionem verborum. Limat: polit ad concinnitatem. Formanda: ordinanda: scienda. Norma: regula. Rhythmicorum ac musicorum: qui rhythmos componunt siue catus. Acerria norma: exquisita regula. Fluat: sine interuallo conatum. Ne vagetur: sine intermissione membrorum.

Ne infestat: sicut versus lege necessaria quadam. Interius: inter certum aliquod limen. Longius absque modo orationis. Conuersiones: periodos. Absolutas: perfectas: quæ verba cum sententiis claudunt. Perpetuitate: quod est in concinnitate: videlicet uti concinnitate oratione. Et conuersione verborum: de claritate quod dixit perpetuitate. Capienda: iter mittenda. Numeris pedibus congruis

Nos: quod huic studem? facultati. Heronius: dactylus siue spondeus. Sic etiam appellat a Quintiliano. ubi de numerosa oratione tractat

Novocati. i. sua sponte veniet nullo labore accersiti. Consuetudo: Nunc precipit quo pedes nobis preesto erunt. Occurreret inquit crebro visu dicitur: atque scribendi: similis & illud admonet: non se ipsas pedibus claudendas orationes. Scribendi: quod est ad stilum. Dicendi: quod est ad usum. Ut sententia verbis. i. ut usitatis verbis sententia claudantur. Proceris: proceros appellat anapestum proteron & creticum. i. plixos: & quia in longam definiunt respectu iambi: & trochei: quos aristoteles sententia dixit non esse in oratione necessarios. Libris: pedibus non quod duas syllabas cobarent: liberi sunt sed qui trisyllabi: vel in longam desinat: vel in duas breues. Liberos autem appellat: qui liberæ ac solutæ orationi conueniunt. Nascatur: incipiat: & precipit quibus pedibus utamur orationis initio. Considat: claudat. Variè distinet: ne clausula iisdem pedibus consistat. In conuiescendo: finiendo: claudendo. Tunc enim: conuiescit orator. Me dii: quia non ita obseruantur ab auditoribus. Circuitus: periodus. Breuior: quod aurium iudicium postulet. Aut longior: ne periodum producam? supra spiritum & latera. Superiora: scilicet membra. Ac quæ similiter. In quacumque parte prima:

ci noiant. Quare aut paria esse debent posteriora superioribus extrema primis: aut quod etiam est melius: & in cunctis longiora. Atque hæc quidem ab iis probis: quos tu maxime diligis Catulle dicta sunt: quod consuepius testificor ut auctoribus laudandis ineptias criminem effugiam. Quare tandem inquit Catullus aut quid disputatione ista afferri potest elegatius aut omnino dici subtilis? At. n. vereor inquit Crassus: ne hæc aut difficiliora istis ad persequendum esse videantur: aut quia non traduntur in vulgari ista disciplina: ne ea maiora ac difficiliora videri velle videamur. Tunc Catullus: et ras inquit Crasse: si aut me: aut horum quæcumque putas a te hæc opera quotidiana: et puagata expectare ista quæ dicitur: dici volumus? neque tam dici: quod isto dici modo: neque tibi hoc me solum: sed pro bis omnibus sine ulla dubitatione respondeo. Ego vero inquit Antonius: inueniam quæ negaræ: in eo quæ scripsi libello: me inuenisse se eloquentem: sed ego te: ne laudandi quidem causa interpellari ne quid de hoc tam exiguo fmonis tui tempore verbo vno meo diminueret. Hæc igitur ad legem quæ exercitatione: tunc stilo. qui & alia & hoc maxime ornate limat formanda: vobis oratio est neque tam hoc tam tui laboris est quantum videtur nec sunt hæc rhythmicorum ac musicorum acerria norma dirigenda et efficiendum est illud modo nobis ne fluat oratio: ne vageat: ne infestat iterius: ne excurrat longius: ut membrum distinguatur & conuersiones habeat absolutas. Neque super utendum est perpetuitate. & quasi conuersione verborum: sed sæpe capienda membrum minutioribus oratione est. quæ tamen ipsa membra sunt numeris vincienda. Neque tamen nos proteron aut heronius ille conturbet ipsi occurreret orationi ipsi inquit se offerent & respondebunt non vocati. consuetudo modo illa sit scribendi. atque dicendi ut sententia verbis finiantur eorumque verborum iunctio nascatur a proceris numeris ac libris. maxime Heronius. et proteron priore. aut Cretico sed variè distincteque consistat. Notatur enim maxime similitudo in conuiescendo. et si primi & postremi illi pedes sunt hac ratione fluati medii possunt latere modo ne circuit? ipsa verborum sit aut breuior. quæ aut aures expectet. aut longior quæ vires atque animam patiat. Clausulas autem etiam diliget

us seruandas eē arbitror: q̄ superiorē: q̄ i his maxie
 pfectio atq; absolutio iudicat. Nā versus æq̄ pri
 ma & media & extranea ps attēdit: q̄ debilitat
 in q̄cūq; sit ptē titubatū. In oīoe autē priā pauci
 cernūt: postreā pleriq; q̄ qm̄ apparēt et itelligūt
 variāda sunt ne aut aiōs iudiciis repudiētur: aut
 auriū facietate. Duo. n. aut tres sunt fere extremi
 seruādi & notādi pedes si mō n̄ breuiora: & p̄cisa
 erūt supiora: quos aut coricos: aut heroos: aut al
 ternos: eē oportebit: aut i P̄zone illo posteriore
 quē Aristoteles pbat: aut ex parī Cretico: horū
 vicissitudies efficiēt ne ii fatient: qui audiēt fasti
 dio similitudinis: nec nos id qd̄ faciem? opa dedita
 id facere videamur. Qd̄ si antipater ille sidonius:
 quē tu ppe Catulle meministi: solitus est versus
 hexaueiros. aliosq; variis modis atq; n̄eris fun
 dere ex tpe: tantūq; hoīs ingeniosi ac memoris va
 luit exercitatio: vt quū se mēte ac volūtate conie
 cisset i versū verba seq̄rent: q̄nto id facilius i oīo
 ne exercitatiōe: & consuedie adhibita cōseq̄mur
 Illud aut neq; admiret: qm̄ mō bec vulgus iperi
 toꝝ i audiēdo notet quū in oī gñe tū in hoc ipso
 magna qd̄ā ē vis incredibilisq; naturē. Oēs. n. taci
 to quodā sensu sine vlla arte aut rōne q̄ sunt i arti
 bus et rationibus recta ac p̄ua diiudicat idq; suū
 faciūt i picturis: & insignis & in aliis opibus ad
 quosq; intelligēt iā a natura minus h̄nt instrumētū
 multo ostēdūt magis in verboꝝ n̄erisq; vocūq;
 iudicio q̄ ea sūt in cōibus ifixa sensib; neq; earū
 rerū quē q̄ fundit? natura eē voluit expertē. Ita
 q̄ n̄ solū verbis arte positis mouēt oēs verū etiā
 numeris ac vocibus. Quotus. n. q̄sq; ē qui teneat
 artē n̄erorū atq; modorū: ac in his si paulū mō
 offensū est. vt aut contractione breuius fieret. aut
 pductiōe longius. theatra tota reclamāt. Quid
 boc non idē sit i vocibus vt a multitudie & pp̄lo
 non mō caterax atq; conuētus. sed etiā ipsi sibi
 singuli discrepātes eiiciant? mirabile ē quū pluri
 mū in faciēdo inter sit inter doctū & rudē q̄ non
 multū differat i iudicādo. Ars. n. quū a natura p
 secta sit nisi naturā cōmoueat ac delectet: nihil sa
 ne ægisse videat. Nihil ē aut tā cognatū mētib;
 n̄ris q̄ n̄eri atq; voces qb; & excitamur. et incē
 dimur & lenimur & laguefcimus & ad bilarita
 tem & tristitiā sæpe deducimur: quosq; illa sūma

media postrema. Titubatū: dearratū
 Prima pauci: ergo nulla media cōside
 rāt. Quæ postrema. Variāda clausulæ
 ne fastidiat ab auditorib; satietas. Duo
 em̄: Monet rursus posteriora mēbra lon
 giora priorib; esse debere. Choricī Li
 ricī inter quos sunt ditbyrambi: a choro
 dicti: q̄a lyra canētes: chorus psequit: q̄
 sunt ditbyrambi. In p̄zone: qui primis
 syllabis breuib; incipies: desinit in longā
 Cretico: prima longa oris: media bre
 ui: postrema longa. Vicissitudines: al
 ternationes. Quod si pbat nō eē diffici
 le diligētibus ponere pedes. Antipa
 ter: qui poeta fuit nō vulgaris. Fundere
 carmina pferre. Variis modis atq; n̄er
 ris. i. variis numeris pedū. Ex tpe: sine
 p̄meditatiōe. Hominis ingeniosi: qui
 memoria & ingenio p̄ditus esset. Mē
 te ac voluntate. i. collegisset animū: & ad
 uersum contulisset. Verba seq̄rent: nō
 accersita veniret versib; accōmoda. Il
 lud aut q̄stioni r̄ndet qua rōe fieri possit
 vt indoctus & imperitus musicæ possit
 in oīone dephendere qd̄ cōsonet: aut dis
 sonet: quia videlicet in situs est hominib;
 tacitus quidā sensus: vt in quaq; arte re
 ctū peperam; diiudicent. Illud cōcin
 num vel congruū: Notet: obseruet.
 Omni genere: artū. Hoc ipso nume
 rorū atq; modorū: qd̄ est musicæ. Vis p
 prietas cognoscendi. Omnes. n. vere ē
 vis magna naturæ. Sine vlla arte: ei? rei
 scilicet de q̄ iudicat. Artibus & rationi
 bus. i. rationibus artū. Idq; intēcio ar
 gumētū. Si in aliis artib; hoc sit: multo
 magis in numeris ac voce: quorū conso
 nantia se nobis: ac dissonantia naturaliter
 offert. Ad quorū intelligentiā vt recta
 in hominib; & a prauis praua diiudicet
 Minus habent: quia si picturam vide
 rēt aut statuā in ea prauū aliquid depræ
 bendūt. Instrumētū ad intelligendam
 vocū consonantiā: Nam & si vox celeri
 or sit auditu: tamē color nos magis falle
 re potest inuidendo q̄ vox in audiendo.
 Infixa: impressa. Neq; earum rerū
 quæ consonantiæ sunt: vel dissonantiæ:
 Mouentur oēs: quia tamen i iudicā
 do aciores sint alii aliis: possunt tamen
 omnes suauoluntate iudicare. Nume
 ris ac vocibus: ad eam rem qua de agitur
 accommodat. In his: numeris ac mo
 dis. Offensum erratum. Contractiōe:
 i. syllabæ: vt victorinus penultima corre
 pta: & e diuerso: dominus barbarismus
 erit. Theatra: p̄ spectatoribus posuit.
 Quid hoc: si concinnentes dissoni fu
 erint. eiiciuntur a populo. In vocib; in
 cantibus. Caterax: chori. Discrepātes
 vt si vnus sibi ipsi dissentiat canēdo. Mira
 bile ē: mirū ē inquit cur in iudicādo do
 ctus & indoctus sint p̄one pares: at i faci
 endo sec? Numeri: pedū: i syllabis: vo
 ces in cātibus. Incendimur: cōtraria. cō

traris. Languescimus: quia fletus vox fletum prouocat. Ad hilaritatem: si canentē audias. Ad tristitiam: si flentem. Quorū gaudendi: incitandi: ac dolendi: ad numeros: ad modos: ad voces. Ut mihi videtur ab auctoritate laudat musicam. Maioribus: ut in capitolio Iouis: quum fides adhibent & tibiaz Saliorum versus: ancilia cum tripudiis ferentes & cantibus. Inuicere gracia. f. Athenis. Cum similibus: ad phylosophiam pertinentibus.

De puerilibus translationibus quomodo verbis per translationem utamur quod puerile est. Videt sentit libratis utitur verbis. Videt in verbis: sentit in oratione Claudat: deorat. Sentit: aurium iudicio. Nobis: oratoribus. Aptum: congruum. Itaque illi: Concludit quod maiores illi etiam si periculis non vterentur: tamen quum singula: vel bina vel trina verba dicebant: ita collocabant ut spatii inter se paribus componerentur: ut tempus. qui tunc laudandus: qui proficitur detestandus est. Veteres: latini scriptores.

Hodie etate nostra. Infantia ruditate loquendi. Aequalibus interpirationibus: spatii vel numeris: vel vernis: alterum ex altero sequitur. Nam si aequalis numeri sunt: & qualia verba: par est etiam interspiratio.

EXPOSUI FERRE: Epilogum facit omnium quae ad oratoris officium pertinet: dixit: deinde tres dicendi figuras resumit: in quibus praecipit omnes considerandas esse exornationes verborum & sententiarum. De singulis: quia de singulis verbis dixit translatis: nouis & antiquis. De coniunctione. i. compositione: ne sit biuolucra aspera. Numero de clausulis ac periculis. Plena: sublimis. Teres: polita: & extensa: quia posset sublimis quidem esse sed rudis eadem & borrida: ut si tumida esset: quae opponitur graui. Non sine neruis sine viribus ut vulgaris: quae opponitur humili. Vtriusque particeps: grauis & humilis: quae mediocris est. His tribus dignitatem singulis inesse dicit: quae per omnem oratorem sicut ut sanguis per corpus diffunditur: ea vero per exornationes efficitur. Illitus: tinctus. i. vanus & fictus.

Pbuco adulterino colore. Nam pbuco color est quidam qui graece dicitur de quo Xenophon in paedia yri. Quidam inquit oculorum inferiores palpebras quodam pbuco depingentes decorem gratissimum in aspectu contrahunt. Confirmatus: instruendus. Verbis & sententiis: quibus exornationes conficiuntur. Qui utuntur. i. atbletae: qui pludia faciunt. Vitandi: nam pludentes huc praecipue spectant ut istum inferre: ac declinare discant: in quo est etiam iocunda quaedam. & mira corporis agilitas: quod ite orator confirmando: ac reflexe do seruare debet ut cum venustate utriusque proficiat: hoc est exornationis dignitate. Dicit autem verba ita parata esse debere: ut collocata decorum afferant: sententiae vero: ut dignitatem & elegantiam: nam illa exornant haec honestant orationem. Innumerabiles. nunc penne innumerabiles dicit esse exornationes. Interest: iter figuras verborum & sen-

uis carminibus est aptior: & ceteris non neglecta ut mihi videtur a Numa rege doctissimo maioribus quae nris: ut epularum solenniū fides: ac tibiaz saliorumque versus indicat. Maxime autem in graecia veteri celebrata quibus utinam silibus de rebus disputari quod de puerilibus bis verborum translationibus maluissetis. Verum ut in versu vulgus si est peccatum videtur: sic si quid in nostra oratione claudicat: sentit. Sed poetae non ignoscit nobis concedit: taciti tamen omnes non esse illud quod diximus aptum: perfectumque cernunt. Itaque illi veteres: sicut bodie etiam nonnullos videmus: quum circuitum: & quasi orbem verborum conficere non possent: nam id quidem nup vel posse: vel audire coepimus: terna: aut bina aut nonnulli singula etiam verba dicebant quae in illa infantia naturali: illud quod aures hominum flagitabant tenebant tamen: ut & illa essent paria: quae dicerent: & equalibus interpirationibus vterentur. Exposui fere ut potui: quae maxime ad ornatum orationis pertinere arbitrabar: dixi etiam de singulorum laude verborum: dixi de coniunctione eorum: dixi de numero: atque forma: sed si habitum etiam orationis: & quasi colorum aliquem regit esse & plena quaedam & tamen teres: & tenuis: & non sine neruis ac viribus: & ea quae particeps utriusque generis quaedam: mediocritate laudat. Tribus bis figuris insidere quaedam venustatis: non pbuco illitus: sed sanguine diffusus. debet color. Tum denique nobis hic orator ita conformandus est: & verbis & sententiis: ut quae admodum quae utuntur armis aut palaestra non solum sibi vitandi aut ferendi rationem esse habendam putet: sed etiam ut cum venustate moueant: ut in quibus in armis: tractatione versantur. Formantur autem etiam & verba & sententiae: poene innumerabiles: quod satis scio notum esse nobis sed inter conformationem verborum & sententiarum hoc inter est: quod verborum tollit si verba mutaris: sententiarum permanet quibuscumque verbis uti velis. Quod quidem vos & si facitis: tamen admonendos puto neque esse aliam oratoris putetis quod quidem sit egregium atque mirabile: nisi in singulis verbis illa tria tenere ut translatis utamur frequenter interdumque factis raro aut etiam peruectis. In perpetua autem oratione quum et coniunctionis lenitatem & numeros: quam dixi rationem

tentiarū. Admonēdos: quia dixit pmutatis verbis tolli dignitatem verborū: remanere sniā: ideo pu-
tat admonēdos q̄ hic obseruāda sit rō. Trāslatis ab aiatis ad inaiā & ecōuerso. Fictis nouis p̄ deriua-
tionē vel cōpositionē. Peruetustis: priscoꝝ verbis. In ppetua de q̄ nūc locuturi sumꝝ. Perpetua. i.
cōtinuatis verbis. Leni. i. ne biulca sit & alpa verborū cōcurſio. Frequētāda. i. celebrāda. Nā & com-
moratio Dixit cōtinuatis verbis lumina. q̄si q̄dam effici: q̄ exornatōes verborū sunt & sniā. Et de in-
gulis primo succēte tractat: quāz noia q̄dam in arte noua dixit. quedam mutat alia nūc primū ponit

tenuerimus: tū ē quasi lumibus distiguēda: & fre-
quētāda oīs rō sniā: atq; verborū. Nā & cōmora-
tio vna i repmultū mouet: & illustris explanatio
reꝝ: q̄si geratur: sub aspectu poene subiectio: quæ
& inexponēda re plurimū valet & ad illustrādū
id qd̄ exponit: & ad amplificādū: vt iis q̄ audiēt:
illud qd̄ augebamꝝ: q̄tū efficere oīo poterit tātū
ēē videat & huic cōtraria sepe p̄cussio & plus ad
intelligēdū q̄ dixerit: significatio. & distincta cōci-
la breuitas & extenuatio & huic adiūcta illusio a
p̄ceptis Cæsaris nō abhorres & ab re nō lōga di-
gressio. in q̄ quū fuerit delectatio tū reditus ad re
aptus & cōcinnꝝ ēē debet: p̄positioq; qd̄ sis di-
cturus: & ab eo qd̄ ē dictū seiūctio & reditus ad
p̄positū & iteratio: & ofonis apta cōclusio: tū au-
gēdi minuēdiue cā veritatis suplatio atq; traie-
ctio & rogatio: & huic finitima q̄si p̄cōtatio: e po-
sitiōq; sniā suæ: tū illa: q̄ maxie q̄si irrepit in hoim
mētēs alia dicētis. ac significātis dissimulatio: q̄ ē
piocūda: quū in ofone nō in cōtētiōe s; smone tra-
ctatur. deīn dubitatio tū distributio: tū correctio
vīā vī postq; dixeris vī quū a te aliquid ip̄o reii-
cias p̄xmonitio & ē ad id qd̄ aggrediare & traie-
ctio in alium cōmunicatio quæ ē q̄si quū iis ip̄is
apud quos dicas deliberatio. morum & vitæ imi-
tatio vī in p̄sonis vī sine illis: magnū quoddā orna-
mētum oratōis & aptū ad anios cōciliādos vī ma-
xime sæpe at etiā ad cōmouēdos p̄sonas ficta in-
ductio vel gūissimū ē lumē augēdi descriptio er-
roris iductio & i bylaritatē ipulsio añ occupatio
tū duo illa q̄ maxie mouent similitudo & exēplū di-
gestio interpelatio cōtentio reticētia cōmēdatio.
vox qd̄ā libera: atq; etiā effrenatior agēdi cā ira-
cūdia obiurgatio p̄missio deprecatio obsecratio:
declinatio breuis: appō: nō vt superior illa digressio
purgatio cōciliatio lesio & optatio: atq; execra-
tio. His fere lumibꝝ illustrēt ofonē sniā. Ofonis

mores naturāq; describimus. In p̄sonis: de qbus agit. Qd̄ā ornamētū qd̄ maxie exornat ofonem
Ficta inductio. Hāc cōfirmatōem interpretatus ē in arte noua. quæ

Est autē cōmoratio sub eodē nominē
quū in vno firmo argumēto diuiciū
comoramur. Vna in re. Ondit quā
vim habeat hęc exornatōes. Expla-
natio: hanc in arte noua declaratiōē
vocat. Subiectio vt tū primū res ge-
ri videat. Ad illustrādū: vt intelliga-
tur si obscurꝝ. Amplificādū: euoluē-
dum vt p̄spiciat si latēs fuerit. Quā-
tum efficere oratio: in narranda re &
exponenda vū id ita esse videbit qd̄
augere voluerimus. Significatio: li-
ptote quū minꝝ dicimꝝ: & plus signi-
ficamus. Cōcīla breuitas: hęc & i ar-
te noua tractat. Extenuatio: & hęc
itē quū res extenuat magna. Illusio
Ironia: quā & cæsar i saccetis vim ma-
ximā hęc dixit. Ab re: non longa.
Hęc sit delectatōis: aut rei alicuiꝝ de-
clarāda gratia: q̄ ne remota sit nimis
cauēdum est. Cōclusio: q̄ breui argu-
mētatione ex bis: q̄ aut dicta sunt aut
facta cōcludit qd̄ necessario cōsequitur
Iteratio: hęc expositio ē quū re vnā
diuersis mōis dicimus. Suplatio: bi-
perbole: augēdi: minuēdiue cā supra
veritatē aliquid extollit: aut deprimat.
Dissimulatio: quā itidē vocauit: cū
rebus mutis sermonē damꝝ. Huic i-
terrogationi. Hęc subiectio dicit cū
p̄contamur quibꝝ rōnibꝝ aliquid fieri
potuerit: aut nō potuerit deīde nō
bis ip̄i rōdemus. Dubitatio: quā du-
bitamꝝ vtrū potius de duobꝝ: qd̄ue
potissimū de pluribus dicimus. Di-
tributio: quū in variis p̄sonis res di-
uersas distribuimus. Correctio: quā
verbo minoris significatōis proposi-
to: aliud maioris asserimꝝ. Vel ante
vt inimico etiā placari soles: nedum
amico. Vel postq; vt amicꝝ tuus. vī
potiꝝ nī. Vel quū aliquid a te ip̄o reii-
cias: vt quod nā hoc cōsiliū meū imo
vero tuū. P̄xmonitio. Hęc licētia q̄
nos p̄pamꝝ: quū nobis aliquid assumi-
mus i eos quos venerari: aut metue-
re debemꝝ. & quū in aliū traicimus:
hoc ē cōserimus culpā: idq; dissimu-
lāter facimꝝ p̄ licētia. Traiectio i aliū
Cū superiore cōiūgit vsq; ab cōmutati-
onē: quū ab his p̄contari videmur: q̄
audiūt: & q̄si cōsiliū petere. Deīde
nos ip̄i rōnes asserimus. quæ alio nō
micōcinatio dī. Morꝝ: & vitæ imita-
tio. Notatio hęc dī: cū vnūscuiusq;
dicit.

LIBER

Descriptio: vt quā aliquid describimus: vt Cicero. Celsū. Rāffum. incuruū: narribus adūcis. Erroris
 inductio: præcisio est quā orationē prædicimus: vt maius aliqd suspicent qui audiūt. Occupatio: quā
 qd tacere p̄fitemur: id potissimū dicimus. Silitudo & exemplū: vtrūq; planū est. Verū hæc oīa planius
 apud Quincilianū tertio iā anno exposuim⁹. Digestio: diuisio. Interpellatio: quā p̄sonas absentes in
 terpellam⁹ per exclamationē. Contectio: cōfirmatio est & cōfutationis. Reticet a Quā recidim⁹ ora
 tionē: & reticēdo plus dicimus q̄ loq̄ndo in p̄fatione oīno omittim⁹. qd dicturi videbamur. Hicla
 nius aliqd dicimus: grauius dicturi
 tacem⁹. Cōmendatio: hec ex laude
 sumis dicitur. Vox qdā libera. Hæc
 exagitationē vocat: quā liberius agi
 mus conatōdo iudicū causa. Effre
 nator: vt laxis habenis put volum⁹
 augendi cā dicamus. Oblectatio cū
 petimus voce humili: ac submissa vt
 nū misereant. Declinatio: quā ab i
 cepto nō nihil diuertim⁹. Optatio:
 quā a diis immortalib⁹ aliqd optam⁹.
 & hæc quidē oēs sniarum sunt figuræ
 quæ sequuntur magis verbos. Ora
 tionis aut. Hoc p̄stant inquit exorna
 tiones verbos: vt orōnis sint: vel ad
 iuneta: vel qdam quasi ornāmēta.

Orōnis: ac si diceret
 verbi. Armos. Nam hæc verborum
 exornatōes qdam quasi arma sunt: q
 bus territam⁹ hostē: & petimus id q
 venustate nō mediocri. Leporē: se
 stuitatē. Vim: quia dixit armos ad
 iumenta Geminatio. Cōduplicatio
 eiusdem verbi aut plurū iteratio am
 plificatiois aut cōmiseratiois causa. Im
 mutatū verbum Hæc agnomiatio q
 fit p̄ additionē vel mutationē syllabe
 vel syllabæ lix vel liarū. Repetitio
 quā ad idē verbū reditur in princi
 pio positū vt Scipio Carthaginē dele
 uit Scipio Numantiā sustulit &c.

Cōuersio: quā in fine repetitū idē
 verbū vt p̄nos populus r̄boman⁹
 iusticia vincit armis vicit libertate vi
 cit. Impetus: & cōuersio quā supio
 re cōiungitur. Declarat em̄ quod di
 xit. In extremū cōuersio. Adiectio.

Distinctio. hæc nominatio dicit in
 arte noua: vt quā hominē appellas:
 &c. Similiter desinūt: quæ similes
 exitus habent vt turpiter audes face
 re. nequiter audes dicere. Similiter
 cadūt. in similes casus exeunt. Aut q
 paribus paria reddūtur. compar. vbi

pariformæ numero verbos membra pronūcian̄. Gradatio. Quā nō prius ad sequens verbum de
 scendit q̄ superi⁹ repetitū sit. vnde & cōuersionē dixit quia ad id qd ante dictū est cōuertimur. Et hæc
 melior est expositio & verior. Continua trāgressio p̄uersione. aut traiectione verbos: vt virtute pro
 nostra & magna hic casus oībus qui bñ sentiūt attulit sollicitudinē. Dissolutā quā de medio tollūtur
 cōiunctiones. vt gere morē parēt. obsequere amicis. obtempera legibus. Declinatio: quā argumētatio
 ni firmissimā nō r̄ndemus sed intactā relinimus. aut p̄ irisionē p̄terimus. Dephensio est quā ipam
 argumentationē soluimus necessario. & hæc due nō ponūtur in arte noua. Exclamatio: quā aliquem
 inuocamus. vt te nūc Aphricane allo quor. & vos eterni ignes & nō violabile nīm. Testor numen ait
 alterius expositio. Et quod de singulis rebus p̄positis dictū refert ad singula. i. quā singula suo ver
 bo claudunt. Et rursus alia dubitatio a superiori differēs. Nā illa q̄ritur de re hic de verbo vty potius
 aut qd potissimū dicam⁹ sicut etiā correctio alia verbi. alia rei. Rō partes argumentationis: quā p̄po
 ni rōni subūicimus & est enthymema ex p̄positione & p̄positionis ratione. Distributio banc graā

autē ipius tanq̄ armos est vel ad vsum cōmatio
 & quasi petitio: vel ad venustatem ipa tractatio.
 Nā & gemiatio verbos: b̄ iterdū vi. leporē: alias
 & paulū imutatū verbū atq; deflexū: & eiusdem
 verbi crebra: tū a priō ipetitio: tū i extremū con
 uersio: & i eadē verba ipetus: & cōcursio & adiū
 ctio: & p̄gressio: & eiusdē verbi crebri⁹ posita q̄
 dam distinctio: & reuocatio verbi: & illa q̄ silitur
 desinūt aut quæ cadūt silitur: aut q̄ paribus paria
 deferūtur: aut quæ sunt inter se silita. Est etiā grada
 tio qdam & cōuersio: & verbos cōtinua trāgres
 sio: & contrariū: & dissolutū: & declinatio: & de
 prehensio: & exclamatio: & imutatio: & quod in
 multis casibus ponit⁹: & quod de singul⁹ rebus p̄
 positis ductum refertur ad singula: & ad p̄positū
 tum delecta rō: & itē i distributis supposita rō: &
 p̄missio: & rursus alia dubitatio: & iprouisum
 qdam: & diuersione: & alia correctio & dispu
 tatio: & quod continuatū: & interruptū: & ima
 go: & sibi ipi responsio: & imutatio: & distinctio:
 & ordo: & translatio: & digressio: & circūscriptio
 Hæc em̄ sunt fere: atq; borum silita: v̄ plura etiam
 esse possunt: quæ sententiis orationem verborūq;
 conformatōibus illuminēt. Quæ qdem te Crasse
 video inqt Cotta: q̄ nota esse nobis putes sine dif
 finitōibus: et sine exemplis effudisse. Ego vero i
 qt Crassus: ne illa qdem quæ supra dixi noua vo
 bis esse arbitraberis: sed volūtati vestri oīm parui.
 His aut de rebus sol me ille admonuit: vt breuior

Cice. in arte cōplexionē vocat vtriq; cōcludens. Permissio: quā nos nra q; oia i ali
 cuius ptate pmittere dicimus. Dinūeratio: quā plurib; rōnib; nūeratis quib; aliqd fieri potuerit aut
 nō potuerit cetera tollūtur: vna relinquitur. Correctio: quā leniori verbo posito graui; ponit q; tam
 verbo; est q; snia; . Disputatio: quā q;rim; vtr; dici cōueniat hoc an illud? Cōtinuatū. & interruptū
 illud posistbeton: hoc dialyton. Cice. in arte noua cōtinuationē vocat: & articulū. Improuisum qddā
 hoc primū posuit. Nā in arte noua: nō meminit. quā aliqd nos ex iprouiso simulam;. Rātio: hāc est
 rōinatio: quā alicuius rei rōnem ab
 aliis poscimus. Immutatio: nomen
 factiū de soni noie factum. |

Disiunctio: Ordo:
 Trāslatio: vt quum
 verbum lōgius traicit: vnde etiā tra
 iectiōne in noua appellauit. Digres
 sio: Digressio: verbo;
 hāc mesis dicif: vt hāc troiana tenuis
 fuerit fortuna secuta: in snia hyperba
 tos: sed themesis nō nisi in cōpositis
 facienda est vt quote quunq; vocant
 terrā & septē subiecta trioni. Circū
 scriptio: pibhrasis: a libi circuitio. Sol
 ille demonstratiue dixit. Precipitans
 occidens. Precipite: velocē. Sed tñ:
 quā precipitater dixerim. Hui; gē
 neris exornationū: q; aduerbia snial
 q; ptinent. Vltus exercitatio. In hoc
 toto dicēdi: in hac facultate rhetori
 ca. Quāobre: diuisit elocutionē in
 latinatē: & elegantia: deinde i orna
 tum & aptitudinē. Primū quidē de
 latinatē: & elegātia dixit subide de
 ornatu. sequit vt nūc de aptitudine di
 cat: quā grāci nūc deco; vo
 cant. Nō omī causā breuiter qd sit
 apte loqui p dignitate rez psonarū
 & tēpor; ergo omī causā. i. de digni
 tate seu q̄litate rei vel grauis: vel hūi
 lis: vel mediocris. Auditori: vt iudi
 ces. Personā vt oratores & clientes
 Tēpori: vt alia pacis: alia belli oratio
 alia spaciū longioris: alia breuioris.
 Aliud verbo; genus. Priuata; rez
 vt humile genus. Deliberatōis. i. nō
 solū q̄litates. i. materias carā sed etiā
 gñā ondit cōsiderāda. Demonstratiū
 deliberatiū: & iudiciale. Deliberati
 onis: grāde postulat dicēdi genus.
 Nā suadere & dissuadere grauib;
 maturisq; sentētis ac rōnibus debet
 orator. Laudatiōis: mediocrē dicēdi
 figurā desiderat. tā est p amplificatio
 nē laudemus. Iudicia: ex vtroq; con
 ficif iudicialis gñis oīo. Sermo do
 cētis hūili gñe versat. Cōsolatio: ad
 monētis mediocri gñe versat. Ob
 iurgatio: repbēdēdis grādi gñe. Di
 sputatio: inq̄retis: hūili gñe rursus.
 Hystoria: scribētis sublimi gñe cōstat
 Refert: ad rē ptinet Senat; ad pplim
 apud illū graues apud hūc vulgares
 sim;. An iudices frequētes: q; si fre
 qntes pessent gūiore: si singuli hūili
 ore vterent. Tps: hācten; de re ac p
 sonis nūc de tpe si pperat ē inq; bre

essem: qui ipse iam precipitans me quoque hanc precipite
 poene euoluere coegit. Sed tñ huius gñis demon
 stratio: & doctrina ipsa vulgaris: vsus aut grauiissi
 mus: & in hoc toto dicendi studio difficilissimus.
 Quāobre qm de ornatu oī orōnis: si non sunt oēs
 patefacti: at certe cōmōstrati loci nunc qd aptū sit
 hoc est qd maxie deceat i orōne videamus. Quā
 id quidē pspiciū est: nō oī causā: nec auditori: ne
 q; psonā: neq; tēpi congruere orōnis vnū genus.
 Nā & causā capaces aliū verbo; quendā sonū re
 quirūt: aliū rez priuata;: atq; puarū: & aliud dicē
 di genus deliberatōis: aliud laudatōis: aliud iudi
 cia: aut fmo: aliud cōsolatio: aliud obiurgatio: aliud
 disputatio: aliud hystoriae desiderāt. Refert etiam
 qui audiāt senatus an populus: an iudices: frequē
 tes an pauci: an singuli: & æquales: ipiq; oratores
 qui sint ætate honore auctoritate: debēt videre tē
 pus pacis: an belli festinatōis: an ocii. Itaq; hoc lo
 co nihil sane ē. qd precipi posse videat: nisi vt figu
 rā orōnis plenioris: & tenuioris: & itē illius medi
 ocris ad id qd agimus accōmodatā: diligam; or
 namētis iisdē vti fere licebit: alias contētius: alias
 sumissius: oīq; in re posse: qd deceat facere: artis &
 naturæ est: s; scire qd qnq; id deceat prudētia. S;
 hāc ipsa oia peride erūt vt agunt actio inq; in di
 cēdo vna dñat sine hac sumus orator esse i nūero
 nullo p̄t mediocris: hac instructus sumos sepe supe
 rare. Hui; primas dedisse Demosthenes dī. quū
 rogaret: qd in dicēdo ess; primū huic scdas: huic
 tertias: quo mibi melius etiā illud ab Aeschine di
 ctum videri solet: qui quū ppter ignominia iudi
 ci cessisset Athenis: & serbodū cōtulisset rogatus
 a rhodiis legisse fertur orōne illam egregia quā in
 Ctesiphonte contra Demosthenē dixerat q; p
 lecta petitū est ab eo postridie vt legeret illā etiā
 q; erat contra Demosthenē p Ctesiphonte edi
 ta quā quū suauissima & maxia voce legisset ad
 mirantibus oibus qto inquit magis admiraremī
 ni si audissetis ipum. Ex quo satis significauit q̄tū

uius si vacat longius ddm. Plenioris ad sublime. Tenuioris ad humile. Mediocris ad comē. Fere id dicit. qd alie exornationes aliis causis accommodatiores sunt. Ceteri quoniam utimur exornationibus ad confirmandum. Summi ad ornandum: artis & nature: quia utraq; docet quod docendum sit nam principia artis a natura proficiunt.

SED HAEC OMNIA. Penultio expedito capite: quod sapienter loqui possit orator. nunc vltimum id quod reliquum erat aggredietur de vi pronuntiationis. Perinde erant ut ager talia sunt quemadmodum pronuntiationem: quia haec omnia longa disputatio precepta etiam si fuerent sine pronuntiatione congrua nihil aut parum valerent. Ab Aescbine hoc idem Gel. refert. & Plinius in natura. bis. Aescbinus inquit atheniensis summus orator cum accusatum fuerat versus reo diis legisset & legit defensionem demonstrans: quod in illa depulsus fuerat exilium mirantibusque tamen magis fuisse miratur dicit: si ipsum orationem audiuissent: calamitatis testis ingens factus inimici. Propter igitur nomina iudicium: quod a demonstrare supererat fuisse. In contra Ctesiphontem Nam contra orationem per Ctesiphontem huius Admirantibus reo diis. s. Quo rursus. s. quod tamen est in pronuntiatione. i. quod tamen videtur per pronuntiationem. Auctore mutato: quia si alius pronuntiauerit: aliam fecisse videri orationem. Quid fuit post comendationem: nunc ea cuiusmodi esse debeat precepta tradit. Auctoritate vi comendauit actionis: nunc exemplo idem facit dicens misere hoc in graccho appuisse: quoniam frater mortem deheret. Quo me miser. Quoniam. C. Gracchus Tyberii fratris legem agrariam exsultaret: bis verbis in oratione utebatur. Sensus est. Locum ibi nec in ciuitate relicto: nisi pro reo fide iuuet. In capitolium ne: Ibi enim a scipione nalyca frater oppellus fuerat. Misere: mestam. Lamentate filium tamen crudeliter caesus. Abiecta: sordida: & qualescunt. Inimici: si inimici fiebant: quod ceteri? Haec eo dico: versus ad eo pronuntiationem comendo: quia oratores in eo quod sunt negligentiores: tanto magis admonendi videntur. Hystriotes: quod non vera narrat: & plerumque nec verissima. Occupauit: usurpauit. Sine dubio in ore: occurrit quod iam per se veritatem satis valere posse sine imitatione. Vicit: quia plus virum veritas habet quam imitatio. Declaranda: quoniam rem veram exponimus. Imitanda: quoniam verisimilem dicimus. Vnde declaranda verbis: imitanda gestibus. Obruat: opprimat: ut secerni non possit: plerumque est obscurari. Discutienda: euenientia translatio a sole quod nubes discutit. Eminetia: appentia. Propria: manifesta. Ois est motus post pronuntiationis comendationem nunc ea cuiusmodi esse debeat precepta tradit. Ois est motus: ira: misericordie: indignationis: lenitatis: mansuetudinis. A natura habet vultus: quia si ad indignationem concites natura monet: ut terribile vultus si ad misericordiam: flebile & sic de ceteris per cuiusque affectus qualitate. Totumque corpus totius corporis motum mihi placandum: lenem vehementem summum. Animi vel comiserantis: vel indignationis incitantis vel lenientis. Voces: quia voces in homine sunt quaedam quasi chordae in cythara. Est autem fides cytharae genus sic dicta ut Festo placet quod ita eius chordae inter se conueniant: sicut fides inter homines. Cita: velox. Acuta: intensa & acris. Grauis remissa: & plena seueritatis. Magna vox canora: magna & altitona. Parua modici toni. Quas tamen inter quas incita velim acutam esse ut res postulare videbitur. His praedictis vocibus. Plura genera. s. orationis: quia alia aliis pronuntiantur vocibus: sicut ipse continuo declarat ut lenem asperum contractum diffusum continenti spiritu &c. Plura: quia in vnum deriuant. Lenem: mitum. Contractum abbreviatum. Diffusum contracto oppositum. Nam lenem & contractum in humile. Asperum: diffusum in graue. Spiritum ut vno spiritu multa dicamus. Intermissio: ut membris cadatur oratio. Fratrum tremula voce quoniam metum significam. Scissum: solutum quoniam & membris & sermonibus: ipsi id est

verbis singulis interrumpitur oſo. Flexo a graui ad acutū: a mediocri ad vtrūq;. Inflatū: intensum. Attenuatū: remiſſum. Aliud. Declarat exēplis: quō variis generibus orōnis variā pposita ſint vocēs. Continētī ſpū. i nō intermiſſo: ſed voce diuerſa. Nam lene parū & graue vocem: aſperam magnam & acutā deſiderat: & ſic de cæteris. Et ſic apparet oīa genera orōnis in tria deriuari: & ſpēs vocis item oēs in tres. intentā: remiſſam: mediocrē. Ipius me. Thyestes ad populū de iratre atreo. Aliud miſeratio. Pergit diuerſos pñūciādi mōs diuerſi exēplis oñdere docēs ſingla ſuā pñūciatōem regre

Ipi? bortaſ me frater vt meos mal' miſer māderē natos: & ea q̄ tu dudū Antoni ptuliſti: ſegregare abs te auſus: & q̄s hoc aiaduertit: vicit & Atreus fere totus: aliū miſeratio ac mæror flexibile plenū interrūptū flebili voce. Quo nūc me vertā qd̄ iter ī cipiā ingredi: domū pñā ne an ne ad peliæ filias: & ille: o p̄ o patria: o priami dom? & q̄ ſequūtur hæc oīa vidī iſlāmari: priamo vitā euitari: aliū me tū demiſſu; & heſitās & abiectū. Miſtis mōis ſu; circūuētus: morbo: exilio: atq; iopia: tū pauor ſa piētīā oēm mihi examiato expectorāt: alter terribilē miniat vitæ cruciatū necemq;: nēo eſt tā ſir mo ingenio: & tāta cōfidētia: qn̄ refugiat timido ſanguie atq; exalbescat metu. Aliū genus cōtētū vebemēs iminuēs qd̄ incitatōe gūitatis. Iterum thyestes Atreū attractū adueit: ite; iā aggredit me & qetū exulitat: māior mihi moles maius mi ſcēdū eſt malū q̄ illius acerbū cor cōtūdā & com primā. Aliū voluptatis effuſu;: lene: bilaratū acre miſſum. S; mihi quū detulit coronā ob collocan das nuptias tibi ferebat: quū ſimulabat ſeſe Aiaci dare: quū ad te lubibūda docte & delicate detulit Aliū moleſtia ſine cōmiſeratiōe gūe qd̄dā & vno p̄ſſu ac ſono obductū: q̄ tēpeſtate paris belenā in nuptiis iūxit nuptias. Ego tū grauida expletis iā fere ad pariēdū mēſibus p̄ idē tēpus Polidorum Hecuba partu poſtremo parit. Ois at̄ bos mot? ſubſeq̄ debet geſtus nō hic verba exprimēs ſcēni cus: ſ; vniuerſam rē & ſniam nō demōſtratōne ſ; ſi gnificatiōe declarās late; inflexiōe bacforti & virili: nō abſcēna & biſtriōibus: ſ; ab armis: aut etiam a palæſtra ſūpta. Manus at̄ minus arguta digi tis ſubſeq̄ns verba nō exprimēs brachiū p̄cerius picētū q̄ſi qd̄dā telu; orōnis ſupplōſio pedis ī cō tētiōibus: aut īcipiēdis: aut ſiniēdis: ſ; ſi ī ore ſunt oīa. In eo at̄ ip̄o dñatus ē oīs oculo;: quo melius nri illi ſenes q̄ p̄ſonay ne Roſciū quidē magnope laudabat. anī eſt ei oīs actio & imago anī vultus eſt: indicēs oculi: nā hæc ē vna par corporis: quæ

re p̄ cuiusq; rei qualitate: vel lata: vel mœſta: vel grandis: vel bāilis: vī me dioeris: vel acris. Flexibile: q̄ fle ctere poſſit auditores. Planū q̄ ſen tentiā abſoluat. Interrūptū: vt inter uallis quibusdā verba pronūciantur: Flebili voce: vt vox ſtetā imitetur. Quo nūc me. Verba medæ pulſæ a naſone ſuperiducta. Creuſa Quo tē dam inqt. P̄rem Octā quē pdiderit. Peliæ: cuius filias ī p̄ris cadē perpu lerat. Aliud ſ. pronūciandi genus. Demiſſum humili voce. Heſitās: trē pidus quid agat. Abiectū remiſſum Timido ſanguie. Sanguis em̄ extre ma corpis deſerens ad cordis opem cōcurrat timore imminente. Contētū intēſum. Vebemens: ſpū vebemēti ore. Imminuens: crebro inſiſtens. Grauitatis: aſperitatis: vt in caconci tatione quædā inſit aſperitas. Aliud genus vocis. ſ. Effuſu; paſſim ſolutū. id eſt diſſolutū. Lene humanū. Re miſſū: ſine vlla intētiōe. Quū ſimulā bat: puella: introducit em̄ adoleſcēs alloq̄ adoleſcētē: cui? amica vt diſſila ret amorē coronā ſocio eius detulit: quē amabat: q̄ is q̄ eā accepat: intelle xit & ſodali declarauit. Delicate: deli tis ſiſe hæc oīa lata enūcianē voce ſe ſtua. Aliū moleſtia: q̄ moleſtia plæ rūq; b; cōmiſeratiōe Preſſu: cōpref ſiōe: vt vna eadēq; voce: & orōe cōti nua vtamur: nullis iteruallif. Qua tē peſtate: verba andromache dicētis ſe aſtinaacta cōcepſiſſe: quo tpe paris be lenā vexit ad troiā. Ois at̄ bos mo tus: hæcten? de voce: nūc de geſtu di cere īcipit. Hos ſiue conſiliadi: ſiue cōcitiadi: ſiue exbilarādi: ſiue triſtificā di. Scēni;: quē ī ſcēnis biſtriōes ob ſeruāt. S; geſt? debet cōſeq; ſed vni uerſam rē nō verba: ſ; ſenſus rei: q̄ de agit. Demōſtratiōe vt eā q̄ſi demō ſtrare velle videat̄ nimio corpis mo tu. S; ſigtōe: vt ſigno aliquo corpis mo deſtiore explicare videamur qd̄ ī tēdim?. Inflexione: mediocri late; mutatiōe: put rei q̄litas poſtulabit. Virili: nō effo: miata. Ab armis: a cer tamie vero A palæſtra: ab imāgie cer tamis. nā palæſtra p̄ oi pludū accipi tur. Arguta: velox: audax: alias cano rū: alias breue. Subſeq̄ns: p̄ ſenſus. Nā q̄ ſenſus verba: q̄ verba ſubſeq̄t: geſt? ē. Brachiū p̄ceri?: hoc fit ī cōtē tiōe q̄ pprie ē cōfirmatōis: & cōfuta

LIBER

tionis nonnunquam etiam in amplificatione. Suppletio: Supplere: est pedē terre incutere: quā ab oratore interim fieri solet. Sed si post corporis motus: de gestibus vultus nunc dicere incipit. Ore vultu. Dicitur oculus principatū obtinet. Quo propter quod. Ne Roscium quidem eo quod ipsius personati oculos videre non poterat ex quibus mentē eius agnosceret. Est autem ad aium pertinet. Melius iudicabāt Roscium quibus prestabat.

Nā vere oculi aium indicāt & vultū. Neque vero ratio quod hęc pars corporis significatio & comutatio motus aī referat: quia si quis vno obtutu pronūciat nihil efficit. Teophrastus probat auctoritate Teophrasti Quare quā

quidē tanta vis ē in oculis. Qui agēdo cōtūēs i. quā fixis in aliquē oculis dicimur. Remissio: ut si cōmiseratione vtaris: quēadmodū illud virg. Hūc ego te curyale aspicio &c. Coniectu si oculos in aliquē repeto cōiceris. Ut hic ille nōrum p̄ditor consilio. Hilaritate: quia si quid letū dixeris: debes oculos hilaritate cū leticia significare. Apte: congrue. Cum gñe ipso: cū rei qualitate. Scdm̄ vocem. i. post vocē. Que sunt actōis: quę p̄tinēt ad pronūciationē: a natura data: quia natura ipa videt instruxisse genus actionis. Præteruolat: p̄tereāt. Iisdem quibus ipsi vtūtur. Agnoscut: an idonei sunt. Et in se ipsi iudicant: nā quos in aliis valere cognouerint: an cōtra eos in se tales eē iudicabūt. Ad actionis at vsum Hacten: de gestibus corporis: & p̄cipue oculos: & vultus: vbi maiorē vi in eē disputauit: nūc d̄ multitudie vocis: nūc in eē dē: nūc remittēde. Vox obtinet voce pars magna parat vel p̄dit vtilitatis & laudis.

Prīmū aptanda vox: quia naturale bonū est: sed a natura datū cōseruari p̄t diligentia. De quo vt dicā quō vox seruari possit. Nihil quia medicos est & sophistas. Illi remediis: bi declaratoibus vocē cōseruat ac meliorē eē reddūt. Illud quō vox teneat. Decet decor est. Hoc & sup̄ disputauit in oibus ferme reb: vt natura creatis. vel arte excogitatis. quęquid vtile eēt ac necessariū: idē gratū etiā eēt: atque iocūdū Nā prius docet quę vtilia sint voci: deinde p̄bat eadē decora iocūdā esse.

Crebra mutatio remisse ad intēsam mediocritatis ad vtrāque. Effusa: dissoluta: imoderata & effrenis. Nā si quis a cōtentione incipet in ipso pronūciandi cursu deficeret. Aptius: cōueniētius.

Vicissitudine vt intēsa medio cri hęc illi plerūque cedit Varietate: vt varietur voces varios affectus imitates. cōmutentur alix cum aliis. Habuit ad manū. i. paratū habuit quotidiana locutio. Peritū: misere scilicet. Remissum: excitaret remissa voce vteretur.

Audiat. Rōdet Catullus recte sentire crassum quod illū gracchi dicit agnouerit. Illos viros. i. Tyberium. & C. gracchus. Fraudē. i. p̄uā. Sed tñ aliud ē fraus: aliud pena: quēadmodū Vulpis sentit. Fraus inquit sine p̄na eē p̄t. P̄na ē noxe vidiēta. fraus ē ipsa noxa d̄

nos vcturi sūt. Siles. T. & C. gracchis. Nō tulerūt: passi nō sūt Mitte p̄gētē deplorare crassū ab eo lē

quot anī motus sūt tot significatiōes & cōmutatiōnes possit efficere: neque vero ē quicquid eadē continēs efficiat. Teophrastus quē tauriscū quendā dicit actorē auersum solitū esse dicere: quā in agēdo cōtūens aliqd pronūciaret: quare oculos magna moderatio: nā oris nō est nimīū mutāda spēs: ne aut ad iēptias aut ad prauitātē aliquā deferamur. Oculi sūt quos tū itētoe: tū remissioe: tū cōiectu: tū hilaritate motus aī significem apte cū gñe ipso orōnis. Est n. actio quāsi p̄mo corporis: quo magis mēti congruēs eē debet. Oculos at natura nobis: vt equo & leoni secas: caudā: aures ad motus aī declarādos dedit. Quare in hac nra actione p̄mo vocē vultus valet: bis at oculis gubernat atque in iis oibus quę sūt actionis inest quāda vis a natura data: quę etiā hac iperiti: hac vulgus: hac denique barbari maxie cōmouēt Verba em̄ neminē mouēt: nisi eū quod eiusdē linguę societate cōiūctus ē: in iis s̄pe acutæ: nō acuto: boim̄ sensus p̄teruolat: actio quę p̄ se motū animi fert oīs mouet: iisdē em̄ oīm anī motibus cōcitant: & eos iisdē notis & in aliis agnoscut: & in se ipsi iudicāt. Ad actionis at vsum atque laudē maximā sine dubio p̄tem vox obtinet quę primū est aptanda nobis: deinde quęcūque erit ea tuēda. de quo illud iam nihil ad p̄cipiēdi genus quēadmodū voci seruiat eadem tñ magnope ceseo seruiēdū. Sed illud videtur ab huius nri sermonis officio nō abhorre: quod vt dixi paulo an plurimis in rebus: quod maxime est vtile id nescio quo pacto etiā decet maxime: nam ad vocē optinēdā nihil ē vtilius quā crebra mutatio: nihil pronicius quā effusa sine intermissioe cōtētio. Quid ad aures nras & actōis suauitatē. Quid ē vicissitudine & varietate & cōmutatiōe aptius. Itaque idē gracchus quod potes audire Catulle ex Licinio dicte tuo lrato boie: quē seruū sibi ille hūit ad manū cū eburneola solutū ē hęc fistula stareque occulte post ipm̄ quū cōcionaret pitū boie: quod iflaret ce

mone reuocat iulius. In omni voce reddit quod omiserat: cur fistule mentionē fecerit. Gradatiz quia principia lenia esse debent. Deinde est quiddā. quū sensim ad cōtentionez perueneris inquit cauedū est ne acutissimā ascendas. Quā acutissimus. i. sonus vocis supremus: quē vox transcendere nequit.

leriter eū sōnū quo illū aut remissuz excitaret: aut a cōtentione reuocaret. Audiui mebercule inqt Catull⁹ & sapesuz admirat⁹ hoīs quū diligētiaz: tū etiā doctrinā & sciam. Ego vero inqt Crassus: ac doleo qdē illos viros q i eā fraudē i rēpu. eē de lapsos: q̄q̄ ea tela textit. & ea icitat i ciuitate rō vi uēdi ac posteritati oñdīf: eoz ciuiū quos nris pa tres nō tulerūt: iā siles hre cupiamus. Mitte oblecro inqt crasse Iuli⁹ sermonē istū & te ad gracchi fistulā refer: cui⁹ ego nōdū plane rōnē itelligo. In oī voce inqt crassus ē qdā mediū: s; suū cuiq; vo ci: hic gradati ascēdere vocē vtilej & suauē ē. nā a p̄cipio clamare agreste qdā ē: & illud idem ad firmādū est voci salutari: deide ē qdā cōtētōnis extremū: qd tñ insertus: & q̄ acutissimus clamor quo te fistula p̄gredi nō sinet: & tñ ab ipa cōtētio ne reuocabit. Est itē cōtra qdā in remissioē gra uissimū quoq; tāq; sonoz ḡdibus descēdit. Hęc varietas: & hic p̄ oēs sonos vocis cursus & se tue bit: & oīoni deferet suauitatē. s; fistulatore domi relinq̄tis sensus illius cōsuetudis vobis cū ad forē deferētis. Edidi q̄ potui nō vt volui s; vt me tēpis angustie coegerūt. Scitū ē ei cām cōferre i tps quū afferre plura si cupias nō queas. Tu vero inqt Ca tul. collegisti omia q̄tū ego possū iudicare ita di uinitus vt nō a græcis didicisse: s; eos ipos bec do cere posse vi deare. Me qdē istius sermōis p̄cipē factū eē gaudeo: ac vellē vt me⁹ gener sodal' tuus Hortēsius affuiss;: quē qdē ego cōfido oibus istis laudibus q̄s tu oīoe cōplexus es excellētem fore. Et crassus fore dicis inqt: ego vero eē iā iudico & tū iudicauī cū me consule in senatu cām defendit ap̄bricæ: nupq; etiā magis quū p' bithymia rege dixit. Quāobrē recte vides Catulle. nihil em̄ isti adolescētī: neq; a natura: neq; a doctrīa deesse sen tio: eoq; magis ē tibi cotta & tibi sulphiti vigilādū ac laborādū. Mō. n. ille mediocris orator vix q̄si succrescit ætati: s; & igenio pacti & studio flagrā ti & doctrīa eximia: & mēoria singulari: cui q̄q̄ fauco tñ illū ætati suæ p̄stare cupio: vobis vero il lū tāto minorē p̄currē vix honestū est: s; iā surga mus inqt nosq; curemus elati & aliquādo ab hoc cōtētione disputatōis anios nros curāq; laxem⁹.

Interius humilior. Quo ad quē cla morē acutissimū. i. cum eburneola fi stula. Quinti. hoc idē lib. i. institutio num oratoriæ: refert. Ait em̄ Sed: ne hac quidē presumēda pars ē: vt vno interim cōtenti sim⁹ exēplo. C. Grac chi precipui suoz tpm oratoris cui concināti cōsistens post eū muscus fi stula quā Tonariō vocant modos q bus deberet intēdi ministrabat. Fo re dicis: Hoc loco manifeste apparet qd differat inter fore & esse. Illud em̄ de p̄nti hoc de futuro dī. Remissioē. declinatōe ad infimū. Gradibus: so noz ordinibus: vt in musica videm⁹ Varietas quia inter se variat. Edidi nūc disputatōz suā claudīt crassus. S; vt me: ac si diceret: lōgi⁹ si vocasset dis seruiss;e. Scitū sapiēs Conferre. i. ad tps oīoz accomodare vt p̄ tpe dicas breui suē lōgo. Afferre tradere. Di uinitus q̄si nō humana p̄cepta fuerit: s; diuina potius. A græc nō q̄si gre coz discipulis: sed doctor affuiss; hu ic disputatōi. Oibus quæ ad oratorē pertinet. Cām ap̄bricæ: q̄a obiectū fu erat ap̄bricæ q̄ prio cōtra sedus classē exercitūq; parasset in Numidiā. Bi thymia rege: cui obiectū est: q̄ Hāni balē hostē po. ro. suscepiss; hospitio. Isti: Hortēsius. Vigilādū: ne nos vix cat adolescēs. Sue ætati sat est. si sup ætate eloquēs existit. Vix honestū ac si diceret: nō cupio: qd vix honestū es set. Precurrere: anteire. Curem⁹: cu ramus em̄ corpa iis ferme modis: ci bo: sono: lauacro. Laxemus: soluam⁹ liberem⁹: Trāslatio ab oratore q̄ bo ues finito ope disiungit ab aratro.

M. T. C. hoc de oratore opuscu um vna cum cōmentario Omniboni Le oniceni Rbetoris prestantissimi in cū dem foeliciter finit.

MARCI TV. CICE. DE PER FECTO ORATORE AD Ma. BRVTVM LIBER INCIPIT

TRVM difficili⁹ aut ma ius esset negare tibi sapi us idem rogāti: an effice re id qd rogares diu m̄ tūq; Brute dubitari. Nā & ne are ei quē vnice diligerē cuiq; me charissimū esse sentire p̄sertim & iusta petēti & p̄clara cupiēti: durz ad modū mibi videbat & suscipe tātā rē q̄ntā nō modo facultate consequi dif ficile esset: s; etiā cogitatōe cōplecti vix arbitraret esse ei⁹ q̄ vererē rep̄bē